

Tisdagen den 21 maj

Kl. 19.30

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.**Utanordnande av
arvode m. m. för
visst utrednings-
uppdrag (forts.)***§ 1 Granskning av statsrådets ämbetsutövning m. m. (forts.)**

Fortsattes överläggningen angående konstitutionsutskottets betänkande nr 22.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Den här frågan gäller två saker, dels att ett uppdrag lämnats muntligen, dels att det gavs åt ett s. k. enmansbolag. I vad gäller den första delen vill jag erinra om att det inte finns några direkta föreskrifter om i vilken form departementen skall lämna ut utredningsuppdrag. Detta hände för fyra år sedan och vi kan i dag konstatera att det knappast medförde några problem eller svårigheter att uppdraget gavs i muntlig form. Även ett muntligt avtal är juridiskt bindande. Ändå har vi i utskottet sagt att det alltid är bäst att man genom en skriftlig handling dokumenterar att ett uppdrag har getts. Vi kan också konstatera att det är den praxis som numera gäller i kanslihuset. Och med ett sådant konstaterande får vi väl betrakta den här saken som utagerad.

Så går jag över till den borgerliga reservationen. De borgerliga partierna menar att det var fel att lämna utredningsuppdraget till det här speciella bolaget. De säger att en enkel undersökning skulle kunnat förebygga att uppdraget gavs åt detta bolag. Men det kanske finns anledning att ställa frågan: Vilka nackdelar kan vi nu i efterhand konstatera genom departementschefens val av utredare? Vari består närmare bestämt de skäl som borde avhållit departementschefen från att välja detta bolag att utreda TV-kassetfrågan? Är det inte så att ni på den borgerliga kanten utgår från en felaktig förutsättning? Att ett uppdrag lämnas ut till en juridisk person kan ni i och för sig inte ha något emot, det förekommer i andra sammanhang utan att ni protesterar. Att ett aktiebolag har ett litet aktiekapital har ni i och för sig inget emot, tvärtom går ni faktiskt emot socialdemokraterna när vi vill sätta en gräns för det minsta aktiekapitalet till 50 000 kronor. Att ett företag ägs av en person har ni accepterat i andra sammanhang. Ja, vad är det då som är kvar av den borgerliga kritiken? Såvitt jag förstår är det framför allt en felaktig uppfattning, nämligen föreställningen att utredningen i det här fallet begränsades till insatserna från en enda man. Men så var inte fallet. Företagsledaren spelade visserligen en central roll som samordnare och ledare av utredningen, men dessutom engagerades andra i uppdraget. Att detta PM kunde åstadkommas på så kort tid berodde just på att flera människor engagerades i arbetet. Detta bortser de borgerliga från, och det kanske är därför som deras reservation fått en något underlig utformning.

Herr Nordin talar om att utbetalningen hade skett långt om länge till detta bolag. Jag vet inte vad herr Nordin har för uppfattning om vad som är länge i sådana här utredningssammanhang, men uppdraget gavs på

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Utänordnande av
arvode m. m. för
visst utrednings-
uppdrag (forts.)*

sommaren 1970 och utbetalningen skedde den 16 oktober samma år. Jag vet inte heller vad herr Nordin har för erfarenhet av utredningars snabbhet. Men enligt mina erfarenheter var det ovanligt snabbt som den här utredningen blev klar och utbetalning skedde.

Sedan går herr Nordin in på att det skulle vara fråga om en hemligstämpling av utredningen, vilket han tycker är underligt.

För min del skulle jag till att börja med vilja säga att jag upplever det som underligt att herr Nordin aktualiserar den här frågan i detta sammanhang. Vi har behandlat ärendet i utskottet, och aldrig har några sådana här anmärkningar kommit. Om herr Nordin haft sådana här synpunkter är det utomordentligt beklagligt att han inte har aktualiserat dem i utskottet. Att i debatten här kasta in en fråga som över huvud taget inte varit föremål för utskottets granskning tycker jag är märkligt.

I själva sakfrågan kan jag upplysa herr Nordin om att det inte var någonting underligt med denna s. k. hemligstämpling. Utgångspunkten var given: utredningen skulle så långt möjligt vara offentlig. Endast de ansnitt som berörde planer hos enskilda företag som sysslar med TV-kassettfrågor och som utredarna informerats om under tysthetslöfte skulle hemligstämplas. Detta är ett normalt och korrekt förfaringssätt för skydd av tredje man. Det är alltså ingenting underligt som förekommit i det här sammanhanget.

Herr Lindahl i Hamburgsund var mycket bestämd i sin karakteristik av det här företaget. Ingen av de två andra deltagarna i debatten gjorde sådana uttalanden som herr Lindahl. Han talade om att det var ett skatteflyktsbolag osv.

Även om det egentligen inte har med den konstitutionella prövningen att göra skulle jag ändå mot bakgrund av den smutskastning som förekommit i pressen och av vad som här insinueras ändå vilja säga följande i skattefrågan.

Dess bättre har vi fått en allt effektivare skattekontroll. När insinuationerna förekom i pressen i höstas gjorde skattemyndigheterna en sedvanlig kontroll och gick igenom verksamheten under de senaste fem åren, något som jag förmodar att ägaren av bolaget hälsar med tillfredsställelse. Vid den granskningen kom det fram att allt hade gått riktigt och korrekt till.

Det finns seriösa bolag och mindre seriösa. Det här torde höra till den första kategorin, och det var väl den bedömningen som departementschefen gjorde när han lämnade ut uppdraget.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Beträffande den första delen av diskussionen här säger herr Bergqvist att det inte finns några föreskrifter om hur man skall ge offentliga uppdrag från ett departement. Nej, herr Bergqvist, men det finns något som heter god ordning. Det innebär att man inte ger muntliga uppdrag och därmed åsamkar statsverket förpliktelser utan att detta finns i något papper. Det hör till god ordning.

Det andra är att ha kontoret på fickan, något som jag talade om före middagspausen. Det bör inte en industriminister eller ett departement ha! Nu säger herr Bergqvist att praxis har ändrats och att saken därmed

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Utanordnande av
arvode m. m. för
visst utrednings-
uppdrag (forts.)*

är utagerad. Jag hoppas det, och jag hoppas att också andra departement än industridepartementet iaktlar god ordning i det avscendet i fortsättningen, och i så fall har konstitutionsutskottets ingripande gjort sin nytta.

Detta om den delen. Den senare delen vet jag inte om jag skall befatta mig så mycket med. Majoriteten säger att man inte kan rikta någon anmärkning mot departementschefens val av utredare. Vem är utredaren? Det har vi inget papper på! Men av betalningen att döma är det Conseil AB. Varför går man omvägen över Conseil AB? Varför ger man inte företagsledaren direkt uppdraget, eftersom företagsledaren är Conseil AB? Redan det är ju en grund för anmärkning. Varför skall man göra en kringgående rörelse till en person som utgör ett bolag när han lika gärna själv kan få uppdraget? Jag vill också tillägga att i sådant fall hade ju personen kunnat åtnjuta det avdrag som bolaget tillgodogjort sig — säkerligen med all rätt, eftersom herr Bergqvist säger att skattemyndigheterna gjort en granskning och inte funnit anledning till ingripande.

Jag tycker att herr Bergqvists försök till förklaring är ganska krystat — och det tycker han nog själv. Har han inte använt middagsrasten bättre än till att hitta på det här, då har han inte använt den väl!

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Herr Bergqvist drar en riktig slutsats av det resonemang som förts av herr Hernelius, herr Lindahl i Hamburgsund och av mig när han noterar att det är i den andra frågan som meningsskiljaktigheter finns. När det gäller den första frågan får vi tro på att det hela numera fungerar gott och väl i departementet.

Den andra frågan gäller den omständigheten att det här uppdraget getts till ett s. k. enmansbolag.

Herr Bergqvist gjorde ett stort nummer av ett yttrande som jag fällde, nämligen att man sent omsider betalat för uppdraget. Jag avsåg härmed att det förflutit relativt lång tid från det att uppdraget till Conseil gavs till dess att uppdraget såsom sådant redovisades i departementsprotokoll. Det här var ingen stor utredning; såvitt jag kunnat finna omfattade den totalt 38 sidor.

Som jag sade i mitt första inlägg skall jag inte forska så värst mycket i anledningen till att utredningen rubricerades som konfidentiell och att statsrådet av den anledningen satte stämpeln "Hemlig" på den. Nej, huvudfrågan gäller den omständigheten att departementet anlitar ett enmansbolag. Som jag sade upplever jag det som mycket otillfredsställande att departementen anlitar enmansbolag. Det förekommer i vårt land i alltför stor utsträckning en verksamhet som är diskutabel just på grund av den här speciella företagsformen. Våra meningar går isär bara i frågan om var man i framtiden skall sätta gränsen för minimibeloppet för aktiebolag. Regeringspartiet anser att minimibeloppet skall vara 50 000 kronor, medan bl. a. vårt parti stannat för 20 000 kronor. Oavsett vilken gräns vi väljer kommer det i fortsättningen att bli svårare än hittills att sätta i gång med den här sortens verksamhet.

Jag hade faktiskt väntat mig att departementet och regeringen skulle gå före med gott exempel. Jag vet att det finns statliga myndigheter, som

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Utannonserande av
arvode m. m. för
visst utrednings-
uppdrag (forts.)*

principiellt inte lämnar uppdrag till enmansbolag. Såvitt jag känner till gör Stockholms universitets förvaltning inte detta, vilket jag tycker är ett gott exempel på hur en myndighet skall uppträda. Jag hade kanske hoppats att också regeringen skulle följa detta goda exempel i fortsättningen.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Vi kanske kommer tillbaka till den första punkten, där vi uppenbarligen är eniga om att uppdraget skall ges skriftligt. Herr Bergqvist anser att det är klart att bolaget har fått uppdraget och att det inte finns något att anmärka på valet av utredare. Om utredaren är företagets ledare tycker jag nog att det kan vara ett rimligt val. Det är onekligen en person som borde veta mycket och lätt kan få ytterligare kunskaper t. ex. i fråga om TV-kassetter. Men att bolaget, vars huvudsakliga sysselsättning enligt bolagsordningen är att bedriva konsultverksamhet i vattenanläggningsteknik, skulle vara en lämplig utredare i detta fall kan vara mer diskutabelt.

Herr Bergqvist var litet bekymrad för att jag kallar bolaget för ett skattebolag. Ja, det tänker jag nog fortsätta att göra. Jag kan däremot inte påstå att det på något sätt skulle vara fråga om oegentligheter. Tvärtom är det en mycket legal metod att minska ned sina skatter som här har begagnats. Frågan är dock om det är en metod som ett statligt departement skall stödja. Jag tycker inte det. Herr Bergqvist anser däremot att det är rimligt att man gör det.

För upplysnings skull kan jag nämna att de 12 500 kronor som detta utredningsuppdrag gav bolaget var dess huvudsakliga inkomst under det verksamhetsåret. De totala intäkterna uppgick till ca 15 000 kronor. I stort sett alltsammans blev avskrivet väl snabbt. Skatten nedbringades och blev mycket obetydlig. Därför torde beteckningen skattebolag vara i allra högsta grad rättvis. Även herr Bergqvist måste efter en stunds närmare eftertanke erkänna att så är fallet.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Herr Nordin kommer tillbaka med talet om hemligstämpling, vilket förvånar mig. Är det brist på argument eller vad är det fråga om? Jag har talat om för herr Nordin vad det rör sig om. I denna utredning ingick bl. a. några avsnitt som berörde planer hos enskilda företag som sysslar med TV-kassetter och som hade informerat utredningen under tysthetslöfte. I enlighet med korrekt förfaringsätt hemligstämplades just dessa saker. Men huvuddelen av utredningen är inte hemligstämplad, och jag skulle vilja föreslå att herr Nordin ber att få läsa denna utredning. Det kan kanske vara intressant.

Jag anser att de borgerliga är desorienterade om de faktiska förhållandena i detta fall. I reservationen sägs: "Om uppdrag lämnas åt juridisk person bör uppgift först inhämtas om karaktären av företaget och om dess rörelse." Det håller jag med om. Så fortsätter reservationen: "En enkel undersökning hade kunnat förebygga att utredningsuppdraget gavs åt detta bolag." De borgerliga verkar vara okunniga om att departementschefen kände till bolaget och visste att utredningsarbetet

Tisdagen den
21 maj 1974*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.**Utannonserande av
arvode m. m. för
visst utrednings-
uppdrag (forts.)*

skulle bedrivas av flera personer och med företagsledaren som samordnare och huvudansvarig. Det är väl egentligen detta som det hela handlar om.

När det gäller inställningen till bolag som försöker komma undan skatten så vill jag säga att jag upplever det som en oerhört viktig fråga. Jag anser dels att det har skett en överetablering av mindre bolag, dels att det behövs en ännu hårdare kontroll av de mindre bolagen. Ett sätt att flytta saker i rätt riktning kan vara att höja upp aktiekapitalet till 50 000 kronor, som förra årets riksdag beslutade. Ja, vad händer nu? De borgerliga försöker skära ner det beloppet till 20 000 kronor.

Ett annat sätt är att effektivisera taxeringskontrollen och revisorernas kontroll av bolag och där tror jag att det på längre sikt helt enkelt måste bli så att det i varje bolag finns en offentlig, av länsstyrelsen tillsatt revisor. Det skulle i och för sig kunna vara de personer som nu fungerar på privat basis, men för att komma till rätta med de kontrollproblem som finns i fråga om mindre bolag är det viktigt att de vanliga företagsrevisorernas verksamhet aktiveras.

Jag skall ärligen bekänna att när jag för första gången såg årsberättelsen för det här bolaget, med de höga förvaltningskostnader som där redovisades, så studsade jag till, men när jag har fått klart för mig att förvaltningskostnaderna framför allt har bestått i utbetalningar till personer som engagerats i denna utredning – skrivpersonal, utredare osv., kostnader som följaktligen innebär skattepliktiga inkomster för dessa personer, då tycker jag att saken har kommit i ett annat läge.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Tillåt mig notera att mitt mycket kortfattade omnämnande av hemligstämpeln i varje fall har lockat herr Bergqvist till att i stort sett lyckas med att förklara varför den här utredningen kom till.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Vi skall väl inte fortsätta den här debatten så länge till, men jag vill säga att herr Bergqvist gör det inte bättre för sig med sina inlägg. Nu bekräftar han att departementschefen väl kände till bolaget och dess karaktär, och sedan söker herr Bergqvist komma ifrån saken genom att tala om bolag i allmänhet, revisionskontroll, aktiekapital osv.

Jag delar herr Bergqvists uppfattning att det finns många sådana här bolag som man behöver hålla kontroll på. Särskilt, herr Bergqvist, bör man hålla kontroll på enmansbolag, där styrelsen består av familjen, där det inte finns någon enda person anställd, där rörelseuppgifterna för bolaget icke ryms i givna normala företagsformer utan expanderas efter behag och där intäkterna såsom i detta fall ett år huvudsakligen hänförs sig till ett enda uppdrag, medan för året därpå i balansräkningen redovisas en förlust av 4 396 kronor. Sådana bolag bör man nog riktigt hålla ögonen på. Jag förstår inte vad de fyller för uppgift, och jag begriper fortfarande inte varför departementschefen, om han kände till detta bolag, gav uppdraget åt bolaget och icke till ägaren-företagsledaren i stället.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Utänordnande av
arvode m. m. för
visst utrednings-
uppdrag (forts.)*

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Herr Bergqvist har tydligen insett att det faktiskt är fråga om ett skattebolag, varpå han börjar prata om bolag i allmänhet för att inte gå alltför noga in på den detaljen. Jag glädjer mig åt den begynnande klarsynen.

Låt oss också konstatera att det hade varit betydligt bättre, om utredningsuppdraget hade givits direkt till personen i fråga. Då hade vi sluppit allt detta. Kort sagt: Uppdrag av det här slaget liksom andra uppdrag bör ges till en person som är satt till att utföra det och inte till mer eller mindre tvivelaktiga bolag. Det är ju vad det hela handlar om till syvende og sidst och inte om bolag i allmänhet.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! På den borgerliga kanten bortser man här i varje inlägg, precis som man gör i reservationen, från att flera personer engagerades i utredningen och att flera personer arvoderades för detta. Situationen blir en annan om man tar in det i bilden.

Jag kan inte underlåta – även om diskussionen har varat en stund – att ändå säga att jag upplever en ur granskningssynpunkt något vanmäktig, jag vill kalla det hackspettspolitik från de borgerliga. Här plockar man nu fram detta speciella exempel. Man vet att man har en kvällstidning bakom sig som inte alltid är så noga med att presentera fakta – jag vill inte säga att man tar upp fallet just av den anledningen, men faktum är att detta är ett fyra år gammalt fall. Det är i och för sig rimligt och riktigt att vi diskuterar det, men förra året gavs det också ett uppdrag till ett enmansbolag. Det känner utskottet väl till, eftersom det står i de handlingar vi haft att arbeta med. Varför har man på den borgerliga kanten icke haft ett enda ord av kritik mot att ett uppdrag gavs till ett enmansbolag under förra året? Varför har man varit så oerhört fixerad vid det här fallet?

Även om detta är en principiell debatt är det klart att det hade gett ett starkare intryck om man från den borgerliga kanten sagt: Detta är inte någon engångsföreteelse, se här, det har upprepats så sent som i slutet av förra året. Men icke under utskottsbehandlingen och icke i något annat sammanhang har man andats ett ord av kritik mot det. Jag får det intryck man ibland har när det gäller den borgerliga dechargede-batten över huvud taget att man hoppar på en detalj här och en där. Det är inte alltid engagemanget känns så djupt, men man fullföljer till det bittra slutet därför att man har börjat med det. Det finns ingen ordentlig linje i det borgerliga arbetet, och det beklagar jag. Vi skulle kunna ha en mycket spänstigare dechargede-batt om man drev en mera rätlinjig politik från den borgerliga sidan.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Detta skall bli mitt sista inlägg i denna debatt.

Jag vill bara säga att beträffande andra enmansbolag som har fått uppdrag har vi i utskottet inte stött på något bolag av denna karaktär: ingen person anställd och praktiskt taget ingen annan rörelse. Finns det sådana bolag bör vi titta på dem också, men det får väl bli nästa år.

Att det tog så lång tid beror naturligtvis på att uppgiften inte blev känd. Vem kan känna till ett muntligt uppdrag, herr Bergqvist? Hur skall man få reda på det när det inte finns några handlingar? Det är inte så lätt.

Jag vill avslutningsvis bara säga att om herr Bergqvist i förra delen av debatten gick med på att vi nu har fått slut på de muntliga uppdragen i departementen, så borde herr Bergqvist också gå med på att vi äntligen införde den regeln i statsförvaltningen – generellt och inte bara partiellt – att betalningar och uppdrag inte skall ges åt enmansbolag av denna karaktär. Det vore en ny vinst av denna debatt.

Vad hackspettspolitiken och vanmakten beträffar, beror vanmakten på den borgerliga sidan, om det finns någon, på att kommunisterna har stött herr Bergqvists skatteteorier.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag finner åtminstone en klar linje i herr Bergqvists agerande, nämligen vidhållandet av att regeringen har handlat helt rätt i detta fall – även om herr Bergqvist erkänner att hans egna argument inte strikt håller.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag tror att det när man läser protokollet från denna debatt ändå kommer att framgå mycket klart att talarna i samtliga inlägg som gjorts från den borgerliga sidan fullständigt bortsett från det förhållandet att det var fråga om en utredning där flera personer engagerades. Men de borgerligas agerande uppvisar brister också i andra avseenden.

Ett exempel på hur nonchalant de borgerliga tydligen bedriver sitt dechargearbete är den okunnighet som herr Hernelius uppenbarade i sitt senaste inlägg. Han känner inte till att det under förra året gavs ett uppdrag till ett annat enmansbolag, något som också redovisats i utskottets handlingar. Det uppdraget gavs inte muntligen utan skriftligen. Det finns inget att anmärka i det avseendet. En redogörelse här finns i vårt PM av den 18 februari, som sedan länge funnits tillgänglig för utskottets ledamöter.

Det är ett förhållande, som vi då och då kunnat märka, att de borgerliga ofta underlåter att ta reda på samtliga fakta i den fråga det gäller och gärna hoppar på en möjlighet till angrepp utan att riktigt ha täckt in hela faktaunderlaget.

Vad beträffar herr Lindahls i Hamburgsund senaste inlägg vill jag säga att det snarast bör åligga den som gör ett påstående om att det förekommit ett från moralisk synpunkt oegentligt handlande att också leda detta i bevis. Herr Lindahl har inte kunnat göra det.

Herr TALMANNEN yttrade:

Sedan alla under avsnittet Utanordnande av arvode m. m. för visst utredningsuppdrag anmälda talare nu haft ordet övergår kammaren till att debattera Näringshjälp i visst fall.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Näringshjälp
i visst fall*

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Det ärende som nu behandlas gäller i sak en fråga om näringshjälp i olika avseenden till en enskild person. Men det är som helhet ett stort och krångligt ärende med många turer, som spänner över hela förvaltningsregistret från den enskilde över länsmyndigheter, det centrala ämbetsverket och upp till Kungl. Maj:t. Det är också ett ärende som varit föremål för en omfattande genomlysning av riksdagens revisorer och genom en grundlig utredning av JO-ämbetet, en utredning som redovisas i JO:s senaste ämbetsberättelse.

Det stora material som föreligger visar att fel begåtts inom förvaltningen, fel som också JO påtalat. Ärendet som helhet visar på hur lösa grunder för att inte säga hur lättvindigt allmänna medel kan strös ut inom AMS:s verksamhetsområde.

Men denna del av ärendet faller inte in under KU:s granskning, och jag skall därför inte uppehålla mig vid den.

Vad som gjort att utskottet uppmärksammat den här frågan är att det i JO:s redovisning av ärendet förekommer uppgifter om att handläggande tjänstemän i AMS i det enskilda ärendet utsatts för påtryckningar från kanslihuset – genom ”upprepade telefonsamtal”, som det står i JO:s berättelse. Och JO säger sig inte ha anledning att betvivla att sådana påtryckningar förekommit.

Av de handlingar som KU ytterligare införskaffat styrks onekligen uppfattningen att kanslihuset försökt påverka ärendets handläggning och styra beslutet i en viss riktning.

I en inlägga till JO anför sålunda en av AMS:s tjänstemän: ”Dessa telefonsamtal framfördes ofta i en ton som av befattningshavaren uppfattades som kritik av bristande intresse och vilja för frågans lösning.” Där talas vidare om ”dessa ovanliga och olustiga påtryckningar”.

Enligt den ordning vi har i vårt land får inte ett statsråd eller en tjänsteman i kanslihuset gripa in i handläggningen av enskilda ärenden inom förvaltningen. Vi har i en reservation till utskottets betänkande med anledning av vad som framkommit i det här behandlade ärendet understrukit betydelsen av att denna princip konsekvent upprätthålles.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen P.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Det här ärendet – emanerar från justitieombudsmannens berättelse – ger klart vid handen att en energisk människa kan få fram rätt mycket pengar från myndigheterna; det gäller bara att vara tillräckligt envis. Till sin rörelse och till sin bostad har vederbörande lyckats få fram 730 000 kronor, varav bostaden till slut kom att kosta 630 000 kronor. På visst sätt har detta samband med den konstitutionella sidan av saken. Hade inte de nämnda påtryckningarna förekommit, hade ärendet säkert fått en helt annan handläggning av AMS.

Den byråchef, som fick kläda skott för detta med åtal som följd och sedan åtalseftergift, framhöll att orsaken till hans handlande var de många telefonsignalerna från kanslihuset. Eftersom han var sjuk och svag föll han undan för dessa påtryckningar. Det här skeendet är minst sagt beklagligt.

Tisdagen den
21 maj 1974*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.**Näringshjälp
i visst fall*

Justitieombudsmannen skriver om den här delen – som JO ju inte annars har att befatta sig med – att han inte har anledning att betvivla byråchefens uppgifter i vad gäller påtryckningarna. Det är en tungt vägande utsaga av en hög jurist.

Vid förhör med en rad tjänstemän på AMS kom det fram att man ryktesvägen har hört talas om telefonsignaler, att man har fått påtryckningar, att man haft en känsla av att samtal förekommit etc. En byrådirektör har hört att departementet har ringt "våldigt mycket" och har själv fått en signal från en kanslisekreterare.

Det är klart att departementet i många fall har anledning att kommunicera med underställda myndigheter för att informera sig och dryfta skilda ting, men inte rätt att ingripa dirigerande, och det är uppenbarligen vad som skett.

Det framgår också att en departementssekreterare på en skrivelse i bostadslånefrågan från länsarbetsnämnden i Älvsborgs län har noterat att inrikesdepartementet bör ta kontakt med brevetts avsändare eller hans chef och anmoda vederbörande att ta upp fallet till ny behandling i syfte att skyndsamt bereda den sökande sysselsättning.

Skrivelsen gällde dessutom en bostadslånefråga. Vi kan väl lugnt utgå ifrån att en sådan notering på skrivelsen har resulterat i ett och annat telefonsamtal – litet respekt har man väl för en departementssekreterare. Det visar sig också att när denne man sedan tjänstgör i statsrådsberedningen har han själv tagit kontakt med AMS:s arbetsvårdsbyrå.

Herr talman! Det är ganska mycket som talar för att den åtalade byråchefen hade rätt när han nämnde om upprepade påtryckningar. Och varför skulle man för resten inte räkna med hans ord när man räknar med andras? JO gör det. Kan man tro den ene så kan man tro den andre. Vi finner det alltså fullt i sin ordning med den för övrigt mycket hovsamt formulerade reservationen under P, som jag med detta, herr talman, ber att få yrka bifall till.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Den här borgerliga reservationen är helt uppbyggd på antaganden, och i relation till herrar Fiskesjöes och Werners i Malmö argumentering nu är den mycket vagt formulerad. Ordval som "anledning till antagande" ger, tycker jag, närmast intryck av det inte funnits skäl till att avge en borgerlig reservation i detta ärende.

Låt mig redan från början slå fast att det som vi nu diskuterar egentligen inte rör kritik mot något enskilt statsråd. Det har i detta fall inte förekommit att något statsråd vare sig direkt eller indirekt försökt inverka på arbetsmarknadsstyrelsens handläggning av ärendet. Såvitt jag kan förstå vill man i reservationen inte heller göra gällande att något enskilt statsråd personligen skulle ha uppträtt på ett felaktigt sätt.

Diskussionen, som de borgerliga har aktualiserat, gäller huruvida en departementstjänsteman tagit kontakter som gått längre än som varit motiverat för att få information och som därför kan ha uppfattats som påtryckningar angående ärendets handläggning. I reservationen påstår man inte att det har gått till så. Man utgår i stället från ett antagande, och det är alltså detta antagande som vi eventuellt skall votera om senare här i

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Näringshjälp
i visst fall*

kväll.

Nu är det, som sägs i reservationen, så att tjänsteman i kanslihuset icke äger rätt att ge myndighet eller dess tjänstemän bindande order eller direktiv. Detta vet man i kanslihuset, och det bör man också veta i de olika verken. Följaktligen finns det väldigt små förutsättningar för en departementstjänsteman att utöva påtryckningar mot en tjänsteman i ett verk. Vad som här skedde var att den hjälpsökande upprepade gånger hänvände sig till kanslihuset beträffande sin sak. Det var då självfallet en naturlig åtgärd att departementstjänstemannen inhämtade upplysningar från vederbörande ämbetsverk, som i det här fallet var arbetsmarknadsstyrelsen.

Herr talman! Det ärende som vi nu har att ta ställning till är ju också prövat av justitieombudsmannen, vilket både herr Fiskesjö och herr Werner i Malmö har berört. Det borde ha haft en viss betydelse, tycker jag, för vår behandling av detta ärende i konstitutionsutskottet och här i kammaren. Det är vi som har utsett justitieombudsmannen. Vi väljer honom och uppdrar åt honom att på riksdagens och medborgarnas vägnar tillse att lagarna efterlevs i förvaltningen. Låt oss visa respekt för justitieombudsmannen och hans ämbete!

Vad JO:s behandling av det här ärendet gett för resultat känner herrar Werner och Fiskesjö till. Detta är den juridiska bedömningen, och det bör ju ha viss betydelse för fortsättningen.

De borgerliga partierna här i riksdagen och deras företrädare i konstitutionsutskottet har valt att föra fram denna sak i den politiska stridslinjen. Men då måste frågan först bli: På vilken punkt anser ni att JO har brustit i sin behandling av ärendet? Det har ni inte tagit upp i er skrivning. Är det inte er plikt att klarlägga skälet till att ni inte tillmäter JO:s behandling något som helst värde?

Vi har full förståelse för att oppositionspartierna på olika sätt söker angripa regeringen. Men det bör rimligtvis vara en verksamhet som utgår från att visa på skiljaktigheter i värderingar — olika meningar i politiska frågor. Det förefaller mig omöjligt att utläsa i vad mån detta ärende ger utrymme för skilda värderingar. Om det inte finns något utrymme härför har, som jag ser det, oppositionen slagit in på mycket betänkliga vägar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Vi har naturligtvis den största respekt för JO:s verksamhet, och vi har ju varit med om att godkänna hans ämbetsberättelse även i år. Men herr Olsson i Edane har tydligen bristande kännedom om karaktären av JO:s granskning. Statsrådets verksamhet faller ju inte under JO:s kompetens, och där JO:s kompetens slutar tar konstitutionsutskottets kompetens vid. Det är fördenskull vi i dag diskuterar den del av frågan som nu är uppe till behandling.

Det finns också anledning påminna om att enskilt statsråd givetvis har ansvaret för vad underordnade tjänstemän i departementet har för sig.

Herr Olsson i Edane säger att det är en vag skrivning i reservationen. Det må så vara. Naturligtvis går det inte att vattentätt eller dubbelsidigt bevisa att påtryckning har förekommit, om den som så att säga suttit i

den påtryckande änden av telefonråden ihärdigt förnekar detta. Men de indicier som kommit fram i det här ärendet är onekligen starka. Jag kan ytterligare citera ur ett brev från handläggande tjänsteman till ett par medarbetare. Han skriver bl. a.:

”Jag har fått upprepade påstötningar betr. fallet O— —. Vi måste försöka lösa det. Vi gör så här.” Och så kommer det konkreta lösningsförslaget.

Man måste fråga sig vad en tjänsteman inom AMS skulle ha för anledning att med sina medarbetare tala om påtryckningar, om sådana inte också förekommit.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Herr Fiskesjö förekom mig, men jag vill påstå att herr Olsson i Edane nu verkligen är ute och reser i sitt inlägg.

Här granskar vi inte JO:s verksamhet. Vi har ju helt och fullt instämt med JO när det gäller handläggningen av det här ärendet. Men när jag citerade JO gällde det just att han inte haft anledning att betvivla byråchefens ord om påtryckningar, och det anser jag vara ett tungt vägande vittnesbörd. JO hade emellertid den meningen att även om sådana påtryckningar skett skulle byråchefen inte ha tagit någon hänsyn till dem utan handlat efter bästa förstånd i alla fall. -- Det är så JO kommer in i bilden.

Sedan är det, som herr Fiskesjö sade, resten, handlandet från kanslihusets sida, som faller under konstitutionsutskottets granskning, och där står ord mot ord. Vi har inga protokoll på telefonsamtal och sådant, men jag vidhåller att skall man tro den ene så skall man också tro den andre. Här finns, som nämnts, mycket starka indicier på att det har förekommit påtryckningar, och det är en mycket allvarlig praxis som vi har anledning att stävja med ett ställningstagande i detta ärende.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Efter de här replikerna från herr Fiskesjö och herr Werner förefaller mig borgarnas reservation P ännu mer omotiverad.

Herr Werner i Malmö säger — för att börja med honom — att han i stort sett instämmer med JO i dennes granskning. Och herr Fiskesjö säger att det går inte att ”vattentätt” påstå att det här har förekommit påtryckningar. Men om det inte har skett några påtryckningar, varför då en borgerlig reservation? Och om ni misstänker påtryckningar, varför då en så vagt formulerad reservation som enbart bygger på antaganden, andrahandsuppgifter och lösa rykten? Den reservation som ni har fogat till detta betänkande stämmer inte alls med den argumentering ni för här i kammaren.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Herr Olsson i Edane tycks fortfarande tro att JO efter sin granskning av ämbetsverkets handlande har fritagit regeringen från ansvar i denna fråga. Så är ingalunda fallet. JO säger t. o. m. att han inte har någon anledning betvivla att de påståenden som ifrågasvarande byråchef har gjort är riktiga. Men orsaken till att JO för sin del inte driver

frågan vidare är helt enkelt att regeringens handläggningar inte faller under JO:s kompetens. Det är konstitutionsutskottets uppgift att ta upp den delen av frågan till granskning, och det är det vi har gjort.

Herr TALMANNEN anförde:

Sedan de under avsnittet Näringshjälp i visst fall anmälda talarna nu haft ordet övergår kammaren till att debattera Vissa upphandlingsfrågor.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Under denna punkt är det två saker som jag vill beröra, den ena mycket kort och den andra litet mera ingående.

Den första är kungörelsen om skyldighet för statliga myndigheter att anlita det halvstatliga flygbolaget Crownair AB. Den förordningen är skriven så att det finns ett antal undantagsparagrafer, och ser man noga efter och kontrollerar vad Crownair har för möjligheter att bedriva ifrågavarande flygverksamhet finner man att förordningen helt enkelt är skraddarsydd för att passa Crownair. Alla slags uppdrag som Crownair inte kan åta sig är undantagna från skyldigheten för statliga myndigheter att anlita bolaget. Jag tycker att detta är en olämplig förordning. Den strider mot andan i 1952 års upphandlingsförordning, som har gällt fram till årsskiftet. Den strider också, litet mera direkt, mot den nu gällande upphandlingsförordningen, och det kan inte stå i överensstämmelse med god praxis att statliga myndigheter på detta sätt åläggs att hos ett enda bolag beställa vissa tjänster. Det är inte den bästa garantin för att man får dessa tjänster på det billigaste och bästa sättet. Nog om detta.

Den andra frågan, som jag tänker gå in på betydligt mer, är upphandlingen av vissa tjänster i samband med energibesparingskampanjen i höstas och i vintras. Där var det så att handelsdepartementet införskaffade vissa reklam- och konsulttjänster från det socialdemokraterna mycket närstående ARE-bolagen. För att göra det hela överskådligt skall jag börja med en kort kalendarisk redogörelse för vad som har ägt rum i fallet.

Den 5 november kontaktar handelsdepartementet ARE-bolagen och önskar att man där gör utkast till tema, symbol osv.

Den 6 november anordnas ett möte mellan handelsdepartementet, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, nämnden för samhällsinformation, ARE-bolagen och en del andra, där man diskuterar en besparingskampanj.

Den 7 november är ett PM från handelsdepartementet daterad – den återfinns i underbilaga 4 till bilaga 17. Där heter det: "Överstyrelsen" – dvs. överstyrelsen för ekonomiskt försvar – "skall svara för samordningen av dessa insatser, samt för den del av kampanjen som riktar sig till allmänheten."

Den 8 november kommer det en begäran från överstyrelsen för ekonomiskt försvar till handelsdepartementet om ett anslag på 4,2 miljoner till en energibesparingskampanj. Samma dag går ett brev från handelsdepartementet till ARE-bolagen, i vilket det bl. a. heter: "Härmed bekräftas att Handelsdepartementet, enligt särskild överenskommelse givit ARE-bolagen i uppgift att svara för utarbetandet av tidsplan,

mediaplan -- -- --." Därefter följer en reservation för ändringar i beställningen, om försörjningsläget ändras.

Ärendet bereds av regeringen, och den 16 november fattas beslut i konselj om en energibesparingskampanj. Medel anslås till överstyrelsen för ekonomiskt försvar, och man förordnar om en energibesparingskommitté, knuten till överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Vart vill jag nu komma med detta? Jo, först och främst har man gjort ett avsteg från normala upphandlingsprinciper. Man har icke brutit mot ordalydelsen i 1952 års upphandlingsförordning, som fortfarande gällde, men praxis var att även tjänster omfattades av förordningen, och denna praxis anslöt sig även handelsministern till i en frågedebatt här i kammaren den 29 november förra året. Man bröt alltså mot denna praxis för att ge ARE-bolagen besparingskampanjen.

Vidare har handelsdepartementet ombesörjt upphandlingen av dessa tjänster i stället för den myndighet som är tillsatt för att sköta sådant. Det är alltså ett klart fall av s. k. ministerstyre.

Så kommer jag till den del av kritiken som jag finner mest allvarlig. I frågedebatten den 29 november 1973 uppgav handelsministern följande skäl till att man gjort upphandlingen hos just detta bolag:

"Vi hade bråttom, mina herrar. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar utarbetade förslaget till sparkampanj. Det behandlades inom en vecka i kanslihuset och av regeringen innan beslutet togs. Innan beslutet hade fattats kunde inte kontakter tas med några företag, det borde ni väl inse. Då hade vederbörande tjänstemän två à tre dagar på sig för att åstadkomma den upphandling som var nödvändig."

Beslutet, herr talman, fattades den 16 november. Vi vet att den första kontakten med ARE-bolagen togs den 5 november, och att skriftlig bekräftelse på upphandlingen avsändes från handelsdepartementet den 8 november. Men handelsministern hävdar här i kammaren att man icke kunde ta några kontakter med något företag förrän den 16 november. Detta, herr talman, är icke vad jag kallar att direkt anstränga sig för att tala om sanningen inför kammaren. Uppenbarligen är det inte de snäva tidsskäl som man från socialdemokratiskt håll åberopat som är huvudanledningen till att ARE-bolagen fick beställningen. Det är tydligt att det finns något annat i bakgrunden.

Det finns ingen anledning att i detta fall vara alltför överseende. Jag tycker att reservationen R till utskottets betänkande är en mild skrivning av den anmärkning som borde riktas mot vederbörande statsråd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen R.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag vill också med några ord beröra reservationen R under punkten Övriga frågor, som gäller upphandling från ARE-bolagen av vissa konsulttjänster. Det är noterbart att det förekom många sammanträffanden under första veckan i november 1973 – sammanträffanden mellan handelsdepartementet, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och nämnden för samhällsinformation – angående uppläggning av en kampanj för energisparandet.

Två frågor uppställer sig här: Var det regeringen som genom sitt

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Vissa upphand-
lingsfrågor*

Tisdagen den
21 maj 1974

Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.

Vissa upphand-
lingsfrågor

handelsdepartement skulle ta initiativ och ansvar för den erforderliga upplysningskampanjen? Eller åvilade detta överstyrelsen för ekonomiskt försvar och nämnden för samhällsinformation? Regeringen kände sig tydligen ha det fulla ansvaret, eftersom man tog kontakt med ARE-bolagen före sammanträdena med överstyrelsen för ekonomiskt försvar och nämnden för samhällsinformation. Man blir ytterligare styrkt i den uppfattningen när man tar del av handelsdepartementets skrivelse den 8 november, som herr Lindahl i Hamburgsund nyss har citerat. Handelsministerns inlägg i riksdagens frågestund den 29 november 1973 är också förbryllande.

Nu vill jag inte göra något stort nummer av handelsdepartementets agerande i överstyrelsens ställe. Möjligen kan man fråga varför inte nämnden för samhällsinformation fick spela huvudrollen. Men när handelsdepartementet agerade tog det också ensamt ansvaret för upphandlingen av konsultuppdraget. Frågan blir då varför departementet inte tog kontakt med och begärde offert från andra reklambyråer. Det finns ganska många att välja på. Visserligen föreskriver inte 1952 års upphandlingskungörelse att även tjänster skall omfattas av upphandlingsbestämmelserna, men praxis har blivit sådan under årens lopp.

Det var inte heller något litet uppdrag det gällde. Uppdraget innebar utarbetande av tidsplan, mediaplan, kampanjsymbol, produktion och förmedling av annonser, produktion och distribution av affischer, trycksaker till hushållen osv. Sammanlagt slussades 1,6 miljoner kronor till den reklambyrå som fick uppdraget, ARE-bolagen. Jag vill i detta sammanhang inte undanhålla kammaren den upplysningen att ARE-bolagens aktiekapital till 85 procent ägs av den socialdemokratiska partistyrelsen – naturligtvis inte av dess ledamöter personligen, men av dem som representanter för ägaren – partiet.

Det vore mig fjärran, herr talman, att påstå att ARE-bolagen blivit otillbörligt gynnade i den här affären, men just den koppling i ägarintressena som fanns borde ha bjudit handelsministern att iaktta speciell försiktighet just i den här upphandlingen. Det heter i det klassiska citatet: Caesars hustru får inte ens misstänkas.

Nu framhålls att det hela brådskade och att man inte hade tid att verkställa regelrätt upphandling. Det ger i så fall i blyxtbelysning besked om att vår regering helt enkelt togs på sängen av den minskade oljetillförseln i höstas. Regeringen var oförberedd, och den saknade beredskap. Men jag skall redan nu lugna regeringspartiets talesman, som kommer efter mig i debatten, med att jag inte tänker utkräva ansvar för denna försumlighet i dag. Tvärtom menar jag att en regering har konstitutionell rätt att göra politiska felbedömningar; men då får i stället väljarna i val – i år eller senare – utkräva det ansvaret. Själv nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationen R.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Det är viktigt att statlig upphandling sker på ett korrekt och affärsmässigt sätt.

Konstitutionsutskottet har i år granskat två intressanta fall. Det gäller dels det halvstatliga flygbolaget Crownair, dels ARE-bolagen och dess

uppgifter i samband med informationskampanjen under drivmedelsransoneringen i vintras.

Crownair är ett halvstatligt flygbolag med en förhållandevis begränsad flygplansflotta. Detta flygbolag är inte i stånd att utföra alla de flygtjänster som man skulle kunna tänka sig att erhålla av ett företag av den här typen. Kungl. Maj:ts kungörelse om skyldighet för statliga myndigheter att anlita Crownair är också utformad så att statlig myndighet måste anlita Crownair med vissa specificerade undantag. Undantagen är följande:

1. att flygningen utföres med helikopter,
2. att flygningen utföres med flygplan med en tillåten flygvikt överstigande 5 700 kilo,
3. att flygningen utföres med flygplan som rymmer, utöver föraren, högst två passagerare, och
4. att Crownair icke åtar sig uppdraget eller det eljest är uppenbart att Crownair ej lämpligen bör anlitas.

De tre första punkterna, herr talman, innebär inskränkningar som på ett märkligt sätt stämmer överens med just de luckor som finns i Crownairs flygplansflotta. Kort sagt: de uppdrag som Crownair icke kan utföra behöver enligt kungörelsen statliga myndigheter inte heller använda sig av Crownair för att utföra – vilket ju är både en självklarhet. Jag kan inte finna annat än att kungörelsen innebär att man har satt andan i upphandlingskungörelsen ur spel och att den innebär ett otillbörligt gynnande av Crownair.

Herr talman! Den andra punkten gäller drivmedelsransoneringen och ARE-bolagen. Detta reklambolag är ägarmässigt mycket nära anslutet till regeringspartiet, till socialdemokratin. Det borde i ett sådant fall vara självklart för regeringen att iaktta en speciell försiktighet innan den ger ett uppdrag till ett företag med sådana ägandeförhållanden.

ARE-bolagen fick i samband med drivmedelsransoneringen i vintras ett omfattande uppdrag från regeringen utan att regeringen följde de rutiner som normalt bör förekomma vid statlig upphandling. Något anbudsförfarande ägde inte rum. Man skyllde på brådska, men den brådskan var uppenbarligen inte särskilt stor. ARE-bolagen fick möjligheter att på ett tidigt stadium utforma en kampanj i enlighet med de önskemål som man hade på regeringssidan. Av den promemoria som är bifogad utskottets betänkande framgår det klart att rimlig tid fanns för att tillämpa ett anbudsförfarande.

Herr talman! I det här fallet har alltså inte normala upphandlingsrutiner följts, utan man har gett ett uppdrag till ett bolag som är nära anknutet till regeringspartiet. Jag tycker personligen att regeringen i eget intresse borde undvika att ge uppdrag av denna karaktär till företag som ägarmässigt är anslutna till just regeringspartiet.

Två tidigare talare har redovisat ytterligare aspekter på detta ärende. Jag skall därför nöja mig med de här kompletterande synpunkterna och ber att få yrka bifall till reservationen R, som är fogad till konstitutionsutskottets betänkande.

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Vissa upphand-
lingsfrågor*

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Vissa upphand-
lingsfrågor*

Herr GUSTAVSSON i Ängelholm (s):

Herr talman! I konstitutionsutskottets betänkande nr 22 behandlas under punkten 15 vissa upphandlingsfrågor, dels kungörelsen 598 år 1973 om skyldighet för statliga myndigheter att anlita det halvstatliga flygbolaget Crownair AB, dels upphandlingen av konsulttjänster från ARE-bolagen i samband med oljebesparingskampanjen under förra hösten. Det har gjorts gällande att regeringen inte skulle ha iakttagit de av statsmakterna fastställda normerna för statlig upphandling.

Frågan angående Crownair AB har föranlett ett särskilt yttrande av utskottets folkpartist och moderaterna. Man ifrågasätter där om det överensstämmer med riktlinjerna för den statliga upphandlingen att i kungörelsen utfärda skyldighet för statliga myndigheter att anlita Crownair.

Riksdagen beslöt i maj månad 1973 att godkänna propositionen 124 om förvärv av aktier i Crownair AB. I propositionen anfördes bl. a. att det torde vara naturligt att statliga myndigheter anlitar bolaget för flygtjänster. Vidare kan det erinras om att i upphandlingskungörelsen heter det i 3 §:

”Myndighet skall särskilt beakta att samverkan med andra myndigheter sker för att tillgodose statens intressen — —.”

Med upphandling enligt den nya kungörelsen, som trädde i kraft den 1 januari 1974, förstås köp eller beställning av vara, byggnads-, anläggnings- eller motsvarande arbete eller tjänst. Vid den tidpunkt som nu är i fråga hade den nya upphandlingskungörelsen emellertid inte trätt i kraft, utan 1952 års upphandlingskungörelse gällde och den innefattade inte tjänster.

Regeringens handlande i detta avseende strider således inte mot den kungörelse som då gällde. Enligt utskottets mening föreligger sålunda inte anledning till erinran i vad gäller kungörelsen 598 år 1973 angående Crownair AB.

Beträffande frågan om upphandling av konsulttjänster från ARE-bolagen i samband med oljebesparingskampanjen har det framlagts reservation från samtliga borgerliga utskottsledamöter. Man anser i reservationen att avvikelse skett från normala upphandlingsregler samt att handelsdepartementet, som fattat besluten om att ARE-bolagen skulle anlitas, gått in och styrt en underordnad myndighets upphandling och att detta bör betraktas som olämpligt.

Det kan även i detta fall erinras om att det var 1952 års upphandlingskungörelse som gällde, och den omfattade inte upphandling av tjänster. Anledningen till denna beställning hos ARE-bolagen var ju den olje- och energikris som drabbat även vårt land. Det var angeläget att snabbt gå ut med information till allmänheten för att på frivillig väg söka åstadkomma en nedskärning av energiförbrukningen. Man siktade till att på detta sätt kunna uppnå en besparing med 15 procent.

Men det gällde att handla snabbt och att komma ut med informationen fortast möjligt. Man kontaktade då ARE-bolagen, som man tidigare kände till och som hade resurser att kunna åta sig ett sådant uppdrag omgående. Om man skulle ha avvaktat ett anbudsförfarande i normal omfattning hade värdefull tid gått förlorad. Man gav uppdraget till ARE-bolagen för att man snabbt skulle kunna uppnå avsedd effekt med

besparingskampanjen och informationen.

Utskottsmajoriteten har därför ansett att det inte föreligger någon anledning till erinran mot handläggningen av denna upphandling.

Herr talman! Jag yrkar att utskottets anmälan i förevarande del läggs till handlingarna utan särskilt uttalande.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag fäste mig vid en del saker i herr Gustavssons i Ängelholm inlägg. Han tyckte att det var naturligt, som det stod i propositionen, att statliga myndigheter skall utnyttja Crownair. Det kan man kanske tycka, men det är dock inte detsamma som att statliga myndigheter skall åläggas att utnyttja Crownair. Herr Gustavsson i Ängelholm tycks ha drabbats av en viss begreppsförvirring. Han framförde något som jag nästan tyckte lät som om han trodde att Crownair var en statlig myndighet och att det var naturligt att statliga myndigheter hjälpte varandra. Men Crownair är faktiskt ett enskilt bolag även om det råkar vara ägt av försvarsdepartementet.

Sedan kom vi in på detta med ARE-bolagen. Där återstår uppenbarligen det enda argumentet att det var bråttom och att man därför inte kunde kontakta något annat företag. Jag citerade i mitt förra inlägg herr Feldt. Hans motivering var att man inte kunde kontakta något företag innan beslutet var fattat. Vi har dock papper på att man hade kontaktat och givit beställningen till ARE-bolagen innan beslutet var fattat så där var brådskan tydligen alldeles orimlig.

Jag finner att herr Gustavsson tiger och alltså i stort sett samtycker till att handelsdepartementet hade styrt upphandlingen i de här frågorna och att den myndighet som var tillsatt att sköta den inte fick något alls att säga till om. Jag konstaterar också att herr Gustavsson i Ängelholm erkänner att handelsministerns argumentering för varför man gjorde på detta sätt tydligen inte riktigt hänger ihop med det faktiska händelseförloppet.

Herr GUSTAVSSON i Ängelholm (s):

Herr talman! När det gällde Crownair sade jag i mitt anförande att det var ett halvstatligt företag. Beträffande ARE-bolagen kan man inte komma i fråga att det är ett företag som är känt för att ha resurser just inom det här gebitet. Jag bara undrar om man från borgerligt håll hade varit lika angelägna att kritisera regeringens handlande i det här fallet om det varit ett företag som inte haft socialdemokratisk anknytning. Jag kan inte finna att regeringen på något sätt har överskridit sina befogenheter med tanke på den upphandlingskungörelse som gällde vid tillfället för beslutets fattande.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Vi kan alltså konstatera att det inte togs några som helst kontakter med andra företag och att det antogs vara naturligt att kontakta ARE-bolagen. Man hade god kännedom om företaget, något som jag absolut inte tvivlar på att socialdemokraterna har; tvärtom skulle jag ha tyckt att det vore konstigt om de inte haft det. Därmed torde vi

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Vissa upphand-
lingsfrågor*

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Bevakning av sta-
tens fordran för
försäljning av visst
örlogsfartyg till
Chile*

vara ganska överens herr Gustavsson och jag, trots att vi har olika uppfattning när det gäller reservationen, om att det enda försvaret regeringen har är att det var bråttom. Regeringens officiella motivering till varför det var så bråttom har i två inlägg lästs upp, men vi finner att den inte håller. Det enda som håller i det här fallet är reservationen.

Herr TALMANNEN yttrade:

Sedan samtliga under avsnittet Vissa upphandlingsfrågor anmälda talare nu haft ordet övergår kammaren till att debattera Bevakning av statens fordran för försäljning av visst örlogsfartyg till Chile.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Den 15 maj 1971 beslöt Kungl. Maj:t att ge förenade fabriksverken tillstånd att utföra den svenska kryssaren Göta Lejon till Chile. Chile hade just då fått en socialistisk regering. Den aktuella kryssaren ansågs för dyr i drift av den svenska marinen som därför gärna såg att den avyttrades.

Det märkliga inträffade då att det fattiga, socialistiska u-landet Chile ansåg sig ha råd att inköpa och hålla sig med en kryssare av denna storleksordning, och köp kom till stånd.

Notabelt i sammanhanget är att den svenska regeringen annars iakttagit en mycket strikt inställning – enligt mitt och många andras förmenande alltför strikt – när det gäller export av krigsmateriel.

Den här debatten gäller vad som sedan har inträffat. Den chilenska staten har inte haft råd att betala köpeskillingen. Man fick stora besvär med sin ekonomi, och betalningarna inställdes efter något år. Vad som i dag framgår av konstitutionsutskottets betänkande – och det är den nyhet som utgör anledningen till att jag tar till orda – är att hittills endast hälften av köpeskillingen erlagts, trots att det nu är tre år sedan köpet kom till stånd. Detta måste betraktas som otillfredsställande.

I sammanhanget kan jag inte underlåta att göra en annan reflexion. Paradoxalt nog kom kryssaren Göta Lejon, försäld av den svenska socialdemokratiska regeringen till dess socialistiska vänner i Chile, att spela en betydelsefull roll i det uppror som störtade regeringen Allende. Kryssaren tog en aktiv del i inledningsskedet när det gällde att bana vägen för militärregeringen i Chile i höstas. Man kan, herr talman, konstatera att regeringen Allende bl. a. kom att störtas med hjälp av en före detta svensk kryssare. Jag anser det vara någonting att lägga på minnet för framtiden. Regeringen har uppenbarligen samma principer för export av krigsmateriel som man under senare år har haft när det gällt svensk u-hjälp. Man har gärna gett hjälp till länder som man känt sig politiskt befryndad med. Uppenbarligen tillåter man också export av krigsmateriel till dessa länder, medan man i andra sammanhang intar en mycket restriktiv inställning.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag satt och försökte hitta någon substans att ta fasta på i herr Björcks i Nässjö inlägg, men där fanns ingenting som hade någon

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Bevakning av sta-
tens fordran för
försäljning av visst
örlogsfartyg till
Chile*

som helst relevans ur konstitutionell synpunkt. Herr Björck gick vidare med den trista meritlista han har när det gäller reaktionära utrikespolitiska värderingar – Vietnam, Chile osv. – och luftade dem litet i allmänna ordalag genom att anknyta till några förhållanden här. Men vad har herr Björcks reaktionära utrikespolitiska värderingar att göra med de konstitutionella synpunkterna?

Jag vill konstatera att utskottet i den här frågan säger att man icke funnit anledning att göra något särskilt uttalande. I detta fall har herr Björck icke heller funnit någon anledning till uttalande i utskottsbehandlingen. Han har inte reserverat sig. Han har inte fogat något särskilt yttrande till denna punkt. Han hade inte heller i sitt inlägg här några konstitutionella synpunkter, varför man väl får nöja sig med att beklaga inlägget.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Herr Bergqvist var ledsn över att han inte kunde hitta någon substans i mitt uttalande. Jag är lika ledsn över att ha tvingats lyssna till hans märkliga försök tidigare i kväll att försvara ett s. k. enmansbolag. Vi skall inte diskutera den saken nu, men herr Bergqvist har i andra sammanhang varit mycket alert när det gällt skärpt beskattning – men för en stund sedan försvarade han av hjärtans lust och i blint partinit raka motsatsen.

Orsaken till att jag velat yttra mig i denna fråga har – och det borde herr Bergqvist som ledamot av konstitutionsutskottet känna till – i högsta grad en konstitutionell anknytning. Den svenska regeringen har brutit mot tidigare praxis i vad gäller krigsmaterielexport och resultatet härav har blivit att vi ännu efter tre år bara erhållit hälften av köpeskillingen för den här affären. Köpeskillingen storlek är hemligstämplad, och jag kan därför tyvärr inte avslöja beloppet. Men det rör sig om ett stort antal miljoner som vi hittills icke erhållit på grund av regeringens handlande i frågan. Vad är detta om icke någonting som har att göra med en konstitutionell granskning?

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! I det senaste inlägget sade herr Björck i Nässjö faktiskt någonting som vi kan ta på i en dechargedebatt; han kritiserade nu statsrådets handläggning av en viss fråga. Men då blir det fantastiskt märkligt! Herr Björck har deltagit i konstitutionsutskottets granskning. Han har aktualiserat en kanslipromemoria för att få in vissa faktauppgifter i ärendet. Men därutöver har herr Björck i utskottsarbetet inte haft några synpunkter. I utskottsbetänkandet står – och herr Björck är antecknad som närvarande vid justeringen – att utskottet icke funnit anledning att göra några särskilda uttalanden beträffande dessa frågor. Herr Björck har inte reserverat sig, och han har inte avgivit något särskilt yttrande. Först håller han här ett anförande som icke har någon relevans från konstitutionell synpunkt, och sedan kommer han i dechargedebattens slutminuter och utslungar ett fantastiskt påstående beträffande den svenska regeringens handläggning av en viss fråga. Trots att det nu kom in ett konstitutionellt inslag i herr Björcks senaste anförande, så kvarstår mitt beklagande.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Bevakning av sta-
tens fordran för
försäljning av visst
örlogsfartyg till
Chile*

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Om herr Bergqvist hade lyssnat till mitt första inlägg och inte varit så upphetsad, så hade jag inte behövt gå upp andra gången. Jag gjorde i mitt första inlägg samma konstaterande som i det andra, nämligen att vi bara erhållit hälften av köpeskillingen. Orsaken till att jag inte reserverat mig är att det skulle vara meningslöst i detta ärende. Regeringen gjorde 1971 en felbedömning. Detta har redan lett till en reservation från de moderata ledamöterna i utskottet – det skedde förra året, och det borde herr Bergqvist känna till om han hade läst in ärendet. Vad det nu gäller är vad som skett sedan dess i fråga om att bevaka att köpeskillingen erläggs. Nu kostaterar vi att hälften av köpeskillingen fortfarande återstår. Vi har ännu ingen aning om när de resterande pengarna kommer att inflyta. Denna sak togs alltså upp redan i förra årets dechargegranskning. När ett ärende inte är avslutat, är det självfallet riktigt att konstatera vad som fortfarande brister.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag begär ordet ytterligare en gång. Men kan inte moderata samlingspartiet ordna någon veckoslutskurs i samhällsfrågor som herr Björck i Nässjö kan få delta i för att lära sig det grundläggande om vad en dechargegranskning är?

Herr Björck hoppar från det ena till det andra. Hans första inlägg innehöll en uppgift om att Sverige bara har fått tillbaka halva beloppet när det gäller exportkreditgarantierna. Det har i och för sig ingenting att göra med en granskning av statsrådets ämbetsutövning, om man inte sätter in det i en kritik mot något statsråd. Det gjorde inte herr Björck under utskottsbehandlingen och inte heller i sitt första inlägg. Nu gör han det, och då får jag konstatera att det inte går att krypa bakom förra årets diskussion om exportkreditgarantier och säga att vi förra året hade frågan uppe.

Herr Björck kan inte komma ifrån att utskottet anför: "Utskottet har inte funnit anledning att göra några särskilda uttalanden beträffande dessa frågor." Fakta är redovisade. Ingen kritik har framförts, och herr Björck har skrivit under utskottsbetänkandet. Nu kommer han i efterhand och beklagar det. Får jag rekommendera honom att följa utskottsarbetet litet bättre än han har gjort i år?

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Till det sista vill jag bara säga att skall man döma av närvaron i konstitutionsutskottet har jag varit långt flitigare än herr Bergqvist.

Herr Bergqvist för debatten på en låg nivå, som jag inte tycker är lämplig i detta sammanhang. Självfallet kan man diskutera frågor i en dechargegranskning, även om man inte riktat någon direkt anmärkning. Om herr Bergqvist varit här i dag på morgonen i den inledande omgången, skulle han ha funnit att både oppositionen och hans egna partikamrater tog upp en lång rad punkter till diskussion där utskottet haft en enhällig uppfattning. Har det skett tidigare under debatten, är det självklart att så kan ske även nu.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

*Bevakning av sta-
tens fordran för
försäljning av visst
örlogsfartyg till
Chile*

Om herr Bergqvist önskar flera reservationer från de borgerliga utskottsledamöterna, kan säkert detta krav tillgodoses. Men utskottets ordförande har tidigare i dag bittert klagat över det stora antalet reservationer. Det tycks råda en bristande samstämmighet mellan de socialdemokratiska utskottsledamöterna.

Faktum kvarstår — och det har en klar konstitutionell aspekt — att regeringen har gjort en affär, som blivit dålig för Sverige på grund av att staten förlorat ett stort antal miljoner kronor, såvitt nu kan bedömas.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ger mig inte.

Vi efterlyser inte ett stort antal reservationer. Men har man kritik att rikta, är det rimligt att man för fram den i utskottsbehandlingen på vanligt sätt och inte kommer stickande i efterhand. I utskottsbehandlingen avskrevs denna fråga med den formulering som herr Björck själv anslutit sig till. Att sedan komma med anmärkningar är inte riktigt juste.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN anförde:

Propositioner ställs först beträffande envar av de frågor som berörs i de reservationer, till vilka bifall yrkats. Därefter ställs proposition i ett sammanhang på övriga i betänkandet upptagna frågor.

I fråga om punkten 2, som avser den s. k. IB-affären, ställs särskilda propositioner på bifall till eller avslag på reservationerna A och D av herr Måbrink. Skulle reservationen A bifallas förfaller reservationerna B och C. Bifalles reservationen D förfaller reservationerna E och F.

Den s. k. IB-affären (punkten 2)

Handläggningen inom regeringen av militära underrättelsefrågor

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på reservationen A av herr Måbrink beträffande handläggningen inom regeringen av militära underrättelsefrågor, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår den till konstitutionsutskottets betänkande nr 22 fogade reservationen A av herr Måbrink röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan beträffande handläggningen inom regeringen av militära underrättelsefrågor till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen A.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 307

Nej — 17

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

Handläggningen inom regeringen av IB-affären

Propositioner gavs på 1:o att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, 2:o att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen B av herrar Hernelius och Björck i Nässjö samt 3:o att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen C av herr Molin, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Björck i Nässjö begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Molin begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående handläggningen inom regeringen av IB-affären antar reservationen B av herrar Hernelius och Björck i Nässjö röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen C av herr Molin.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	46
Nej	—	32
Avstår	—	245

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande handläggningen inom regeringen av IB-affären röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen B av herrar Hernelius och Björck i Nässjö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Björck i Nässjö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	249
Nej	—	46
Avstår	—	28

Handläggningen av IB-affären ur tryckfrihetsrättslig synpunkt m. m.

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på reservationen D av herr Måbrink beträffande handläggningen av IB-affären ur tryckfrihetsrättslig synpunkt m. m., och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår den till konstitutionsutskottets betänkande nr 22 fogade reservationen D av herr Måbrink röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan beträffande handläggningen av IB-affären ur tryckfrihetsrättslig synpunkt m. m. till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen D.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 308
Nej - 17

Handläggningen av IB-affären ur tryckfrihetsrättslig synpunkt våren 1973

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen E av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Boo begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkande nr 22 gjorda anmälan beträffande handläggningen av IB-affären ur tryckfrihetsrättslig synpunkt våren 1973 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen E av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 162

Då sålunda de angivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Strindberg (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen E av herr Boo m. fl.

H a n d l ä g g n i n g e n a v I B - a f f ä r e n u r t r y c k -
f r i h e t s r ä t t s l i g s y n p u n k t i s e p t e m b e r 1 9 7 3

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen F av herrar Hernelius och Björck i Nässjö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hernelius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande handläggningen av IB-affären ur tryckfrihetsrättslig synpunkt i september 1973 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen F av herrar Hernelius och Björck i Nässjö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hernelius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	260
Nej	—	47
Avstår	—	18

Beslut om införande av drivmedelsransonering (punkten 4)

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen H av herr Werner i Malmö m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande beslut om införande av drivmedelsransonering röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen H av herr Werner i Malmö m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Malmö

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 249
Nej — 74
Avstår — 2

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

Regeringens tillkännagivande av förslag till särskilda konjunkturstimulerande åtgärder m. m. (punkten 5)

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen I av herr Pettersson i Örebro m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonnergård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande regeringens tillkännagivande av förslag till särskilda konjunkturstimulerande åtgärder m. m. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen I av herr Pettersson i Örebro m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 162
Nej — 162

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Mundebo (fp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen I av herr Pettersson i Örebro m. fl.

Riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t (punkten 9)

Inrättandet av en fond för stöd till industriellt utvecklingsarbete

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen I av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Björck i Nässjö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande inrättandet av en fond för stöd till industriellt utvecklingsarbete röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen L av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 177
Nej — 141
Avstår — 6

Sveriges lantbruksrepresentation i utlandet

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen M av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonnergård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande Sveriges lantbruksrepresentation i utlandet röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen M av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 162
Nej — 162
Avstår — 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Wijkman (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna utan särskilt uttalande.

Vissa frågor om diarieföring inom statsdepartementen (punkten 10)

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen N av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med

överbägende ja besvarad. Sedan herr Molin begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådens ämbets-
utövning m. m.*

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande vissa frågor om diarieföring inom statsdepartementen röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen N av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 162
Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Dahlgren (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen N av herr Boo m. fl.

Vissa Övriga frågor (punkten 15)

Utänordnande av arvode m. m. för visst utredningsuppdrag

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen O av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med överbägende ja besvarad. Sedan herr Hernelius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande utanordnande av arvode m. m. för visst utredningsuppdrag röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen O av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 162
Avstår - 1

Tisdagen den
21 maj 1974

*Granskning av
statsrådets ämbets-
utövning m. m.*

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Enlund (fp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna utan särskilt uttalande.

H a n d l ä g g n i n g e n a v v i s s f r å g a r ö r a n d e n ä r i n g s h j ä l p m. m.

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen P av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fiskesjö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande handläggningen av viss fråga rörande näringshjälp m. m. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen P av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	162
Nej	—	162
Avstår	—	1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Torwald (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen P av herr Boo m. fl.

U p p h a n d l i n g f r å n A R E - b o l a g e n a v v i s s a k o n s u l t t j ä n s t e r

Propositioner gavs på dels att utskottets anmälan i förevarande del lades till handlingarna utan särskilt uttalande, dels att utskottets anmälan lades till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen R av herr Boo m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindahl i Hamburgsund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren utan särskilt uttalande lägger till handlingarna konstitutionsutskottets i betänkandet nr 22 gjorda anmälan beträffande upphandling från ARE-bolagen av vissa konsulttjänster röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej lägges utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna med gillande av vad som anförts i reservationen R av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 162
Nej -- 162
Avstår -- 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan fru af Ugglas (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll beslutat lägga utskottets anmälan i förevarande del till handlingarna utan särskilt uttalande.

Övriga i betänkandet upptagna frågor

Utskottets anmälan lades till handlingarna utan särskilt uttalande.

§ 2 Ändrade regler för taxering av vattenfallsfastighet

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 35 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:116 angående ändrade regler för taxering av vattenfallsfastighet jämte motioner.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Bestämmelserna om fastighetstaxering har ofta stor betydelse för både enskilda och kommuner. Det gäller också de regler som inför en allmän fastighetstaxering ges beträffande taxering av vattenfallsfastigheter.

Taxeringsvärdet på vattenfallsfastigheter skall vid 1975 års fastighetstaxering liksom beträffande andra fastigheter bestämmas till 75 procent av marknadsvärdet. För att få fram marknadsvärdet kan liksom tidigare två alternativa metoder användas, nämligen avkastningsmetoden eller anläggningskostnadsmetoden. I praktiken har emellertid alltid anläggningskostnadsmetoden kommit att användas, eftersom man ansett sig sakna enhetliga principer för att använda avkastningsmetoden.

Resultatet av 1970 års fastighetstaxering medförde när det gällde kraftverk och regleringsdammar en tidvis ganska livlig debatt därför att den använda värderingsmetoden -- anläggningskostnadsmetoden -- ansågs ha medfört väsentligt sjunkande taxeringsvärden i förhållande till tidigare taxeringar och i jämförelse med andra fastigheter. Eftersom en stor del av

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändrade regler för
taxering av vatten-
fallsfastighet*

våra kraftverk finns i Norrlandslänen betyder det en i många fall inte ringa reduktion av skatteunderlaget för kommuner och landsting i Norrlandslänen. I vissa fall kunde frågan om taxeringsvärdena besvärsvägen föras upp i högre instans, och då ägde också en justering till rimligare värden rum trots att anläggningskostnadsmetoden användes, medan i andra fall besvärmöjligheten försumrades.

Inför 1975 års fastighetstaxering kommer i den fråga det här gäller samma metoder som tidigare att tillämpas: formellt de två metoderna alternativt, reellt anläggningskostnadsmetoden.

I motionen 964, där mitt namn står först, liksom i motionen 1802 förordas att i framtiden avkastningsmetoden i första hand bör begagnas därför att den ger ett mer korrekt fastighetsvärde. Som motionär konstaterar jag med tillfredsställelse att skatteutskottet har uttalat sig till förmån för avkastningsprincipen. Utskottet säger att det delar "motionärernas uppfattning, att en värderingsmetod, som i princip grundar sig på kraftverksanläggningens beräknade avkastning, är lämpligare för att åstadkomma ett mer rättvisande marknadsvärde".

Även om utskottet nu inte är berett – det är tydligen av praktiska skäl – att förorda att metoden som huvudregel skall användas vid 1975 års fastighetstaxering, menar utskottet dock att den om möjligt redan då bör tillämpas i ökad omfattning och att en övergång till denna värderingsmetod – alltså avkastningsmetoden – bör övervägas inför senare allmänna fastighetstaxeringar. Det får, som utskottet säger, nu ankomma på riksskatteverket att utfärda sådana anvisningar att nivån på taxeringsvärdena för kraftverk kommer i paritet med andra fastigheter vid 1975 års taxering. Det finns väl all anledning för kommuner och landsting, inte minst i Norrlandslänen, att med observans följa frågan inför nu stundande fastighetstaxeringsomgång.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Utskottet tycker, som herr Winberg säger, att avkastningsmetoden vore bättre att använda än anskaffningsmetoden. Men det finns inga tekniska möjligheter att tillämpa den, eftersom det inte finns några regler utarbetade. I det läget anser utskottet att vi får använda de regler som går att använda. Eftersom dessa i år har kompletterats med de s. k. godhetsklasserna, där man ändå får in ett visst avkastningsvärde, anser utskottet att det inte finns anledning att vidta ändringar förrän nästa gång det blir fastighetstaxering.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

Nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:119 angående godkännande av avtal mellan Sverige och Zambia för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter

Justitieutskottets betänkanden

Nr 14 i anledning av propositionen 1974:78 med förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, m. m.

Nr 15 i anledning av propositionen 1974:49 med förslag till godkännande av konsularkonvention mellan Sverige och Rumänien

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 4 Rättshjälp åt näringsidkare m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 18 i anledning av propositionen 1974:71 med förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429) jämte motioner.

I propositionen 1974:71 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 8 mars 1974, föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429).

Förslaget syftade till att öka rättshjälpsnämndernas kapacitet och att förenkla handläggningen av ärenden om rättshjälp i en del fall.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:79 av herrar Johansson i Växjö (c) och Olsson i Sundsvall (c) vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan ändring av rättshjälpslagen (1972:429) att rättshjälp skulle kunna utgå enligt de allmänna reglerna även till näringsidkare som ej var juridisk person,

1974:378 av herr Börjesson i Falköping (c),

1974:386 av herr Winberg m. fl. vari yrkats att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna 1. att sådana bestämmelser borde införas i rättshjälpslagen som gav näringsidkare möjlighet att erhålla rättshjälp även i angelägenhet som hade samband med hans näringsverksamhet, 2. att reglerna om rättshjälp borde utformas så att denna kunde täcka även kostnad för särskilt utsedd skiftesman, 3. att en förbättrad och sakligt korrekt information om rättshjälpsreformen borde komma till stånd, 4. att ändrade regler som möjliggjorde smidigare beslut om rättshjälp och offentligt biträde borde komma till stånd,

1974:1259 av herrar Ullsten (fp) och Jonsson i Mora (fp) såvitt nu var i fråga (yrkandena B och C),

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rättshjälp åt
näringsidkare,
m. m.*

dels de i anledning av propositionen väckta motionerna
1974:1682 av herr Hugosson (s) samt
1974:1683 av herrar Lövenborg (vpk) och Israelsson (vpk).

Utskottet hemställde

A. att riksdagen beträffande kostnad som uppkommit före beslut om allmän rättshjälp skulle

1. med avslag på motionen 1974:1683 bifalla propositionen 1974:71 såvitt avsåg 20 § förslaget till lag om ändring i rättshjälplagen,

2. avslå motionen 1974:386 i denna del (yrkande 4 delvis) i den mån den inte tillgodosetts genom utskottets hemställan under A 1,

B. att riksdagen skulle bifalla propositionen såvitt avsåg förslaget till lag om ändring i rättshjälplagen i den mån det inte omfattades av utskottets hemställan ovan,

C. att riksdagen beträffande utbetalning av fastställd biträdesersättning skulle avslå motionen 1974:386 i denna del (yrkande 4 delvis),

D. att riksdagen beträffande rättshjälp åt näringsidkare i anledning av motionen 1974:79 och motionen 1974:386 i denna del (yrkande 1) gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande en omprövning av reglerna om rättshjälp åt näringsidkare,

E. att riksdagen beträffande kostnader för särskilt förordnad skiftesman i anledning av motionen 1974:386 i denna del (yrkande 2) gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

F. att riksdagen beträffande kostnadsansvaret för motparts rättegångskostnader skulle avslå motionen 1974:378,

G. att riksdagen beträffande makes skyldighet att i vissa fall betala hälften av kostnaden för andra makens rättshjälp skulle avslå motionen 1974:1682,

H. att riksdagen beträffande förutsättningar för förordnande av offentligt biträde skulle avslå motionen 1974:1259 i denna del (yrkande B samt yrkande C delvis),

I. att riksdagen beträffande allmänt ombud på socialförsäkringens område skulle avslå motionen 1974:1259 i denna del (yrkande C delvis),

K. att riksdagen beträffande handläggningen av frågor om förordnande av offentligt biträde skulle avslå motionen 1974:386 i denna del (yrkande 4 delvis),

L. att riksdagen beträffande information om rättshjälpsreformen skulle avslå motionen 1974:386 i denna del (yrkande 3).

Reservation hade avgivits av fru Kristensson (m), herrar Polstam (c), Johansson i Växjö (c), Bengtsson i Göteborg (c) och Fransson (c), fru Wiklund (c) samt herr Wijkman (m) som ansett att utskottet under D bort hemställa,

att riksdagen beträffande rättshjälp åt näringsidkare i anledning av motionen 1974:79 och motionen 1974:386 i denna del (yrkande 1) hos Kungl. Maj:t begärde att rättshjälplagens regler om rättshjälp åt näringsidkare omprövades i enlighet med vad reservanterna uttalat och att förslag i ämnet förelades 1975 års riksdag.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Vid justitieutskottets betänkande nr 18 finns fogad en reservation av bl. a. utskottets samtliga centerpartister. Reservationen innebär inte att centerpartiet ställer sig avvisande till de föreslagna ändringarna i rättshjälpslagen; de ändringarna är utskottets samtliga ledamöter eniga om att tillstyrka. Reservationen handlar i första hand om en rättvis- och jämlikhetsfråga. Den gäller rättshjälp till näringsidkare.

När rättshjälpslagen antogs våren 1972 undantogs näringsidkare från denna förmån. Rättshjälp skall nämligen inte få lämnas till näringsidkare i angelägenheter som har samband med hans näringsverksamhet, om inte särskilda skäl föreligger för rättshjälp med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden eller sakens beskaffenhet.

Redan vid behandlingen av propositionen 4 år 1972 krävdes av bl. a. centerpartiet att rättshjälpen skulle omfatta även näringsidkare. I propositionen 132 år 1972 föreslogs de första ändringarna i den lag som riksdagen antagit tidigare samma år. Även då krävdes i en motion från bl. a. centerpartiet att rättshjälpslagens regler skulle omfatta även näringsidkare som inte är juridisk person. Under den allmänna motions-tiden vid 1974 års riksdag återkom kravet, denna gång i en enskild motion av herr Johansson i Växjö och herr Olsson i Sundsvall.

Den grupp det här gäller består bl. a. av sådana näringsidkare som med lätthet kan jämföras med löntagare i låg- och mellaninkomstlägena. Dit hör, för att ta några exempel, småhantverkare, taxiägare med endast en bil – som de själva kör –, lantbrukare, maskinhållare med enbart en traktor, innehavare av mindre butiker, frisörer osv.

Flera remissinstanser ansåg också att det rent av var motbjudande att en grupp människor, som enligt det dåvarande systemet kunde få fri rättegång, skulle uteslutas från möjligheten att erhålla rättshjälp. Utskottsmajoriteten, som tidigare bestod av socialdemokrater och kommunister, hade emellertid ingen förståelse för det här kravet. Nu har det dock skett en svängning i uppfattningen, och även den tidigare utskottsmajoriteten har givit med sig och anser bl. a. att det onekligen finns tolkningssvårigheter och gränsdragningsproblem. Det är svårt att avgöra om sökandens ekonomiska förhållanden är sådana att de motiverar slutsatsen att särskilda skäl föreligger för rättshjälp. Ett annat gränsdragningsproblem är när en rörelse har hög omsättning men låg nettointäkt, liksom svårigheterna att avgöra om den sökande är näringsidkare eller inte. Detta har gjort att ett enigt utskott nu säger att frågan om rättshjälp åt näringsidkare kan behöva övervägas. Därför vill inte utskottet motsätta sig motionärernas önskemål om att den här frågan skall tas upp till omprövning. Så långt är således utskottet enigt, det är först därefter som meningarna går något isär. Utskottsmajoriteten, med socialdemokrater, folkpartister och kommunister, anser att det för en sådan omprövning inte bör läggas fast några bestämda riktlinjer. Men man framhåller att det är uppenbart att de särskilda problemen för mindre och medelstora företag liksom den statsfinansiella aspekten måste ägnas särskild uppmärksamhet. När omprövningen skall ske och hur den skall gå till och vad den egentligen skall leda till har utskottsmajoriteten ingen direkt mening om, utan överlåter det till Kungl. Maj:t för avgörande med önskemålet

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rättshjälp åt
näringsidkare,
m. m.*

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rättshjälp åt
näringsidkare,
m. m.*

om att det skall ske utan onödigt dröjsmål.

Reservanterna – centerpartister och moderater – anser att omprövningen skall gälla hela problematiken och att man särskilt skall se till de kritiska synpunkter som kom fram under förarbetena till rättshjälpslagen. Man skall också se till den sociala aspekten därför att det är lika angeläget att näringsidkare i små ekonomiska omständigheter får möjlighet att ta till vara sin rätt när det gäller hans näring som att han får hjälp när det gäller hans rent privata angelägenheter. Vi anser att han och hans familj i båda dessa fall drabbas lika hårt om han på grund av utebliven hjälp förlorar sin rätt och därigenom kommer i ett ekonomiskt trångmål. De flesta av de näringsidkare som jag nyss nämnde har som regel inte ekonomiska resurser att utan vidare klara oförutsedda rättegångskostnader. Och skulle det vara så att de kan klara det, finns det också regler för hur man skall förfara, hur mycket de själva skall bidra med; de kanske rent av i en del fall måste betala alla kostnader själva.

Vad som nu är väsentligt är att rättvisa och jämlikhet får avgörande betydelse så att näringsidkare i normalfallen inte utesluts från möjligheterna att få allmän rättshjälp. Vidare anser vi att omprövningen skall ske så snabbt att ett förslag kan framläggas redan till 1975 års riksdag. Måste vi vänta på en samlad bedömning av utvecklingen på rättshjälpsområdet, som departementschefen har förutskickat och som också utskottsmajoriteten vill, då kan det dröja länge innan den här frågan får sin lösning.

Herr talman! Jag ber att med detta få yrka bifall till reservationen av fru Kristensson m. fl. vid punkten D och till utskottets hemställan i övrigt.

Herr JÖNSSON i Malmö (s):

Herr talman! I de allra flesta frågor som tas upp i justitieutskottets betänkande om förändringar i rättshjälpslagen är vi, som herr Polstam mycket riktigt uttryckte det, ganska överens i våra bedömningar. Vi är väl heller inte så långt ifrån varandra när det gäller handläggningen av den speciella frågan om rättshjälp åt näringsidkare. Det kan måhända för den oinvid se något underligt ut att vi inte kunnat skriva ihop oss och undvikit en reservation. För min del trodde jag under utskottsarbetet och diskussionen där att vi var på väg att nå en kompromiss. Jag vill gärna säga att vi ifrån de socialdemokratiska ledamöternas sida i utskottet gjort rätt stora eftergifter för att få ett enigt utskott.

För centerns och moderaternas ledamöter i utskottet var tydligen inte vår kompromissvilja tillräcklig, varför det anmäldes en reservation. Den enda synbara skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna är såvitt jag förstår att reservanterna preciserar att rättshjälp åt näringsidkare skall omprövas så snart att förslag i ämnet föreläggs nästa års riksdag. Såvitt jag kan minnas från diskussionen i utskottet nämndes där inte tidpunkten 1975, då förslag skulle föreligga, utan det är någonting som tillkommit i reservationen.

Utskottsmajoriteten utgår ifrån att omprövning beträffande rättshjälp åt näringsidkare kommer till stånd utan onödigt dröjsmål. Skillnaden är således inte så stor.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rättshjälp åt
näringsidkare,
m. m.*

Nu är jag medveten om att reservanterna anser att skrivningen i reservationen är mera preciserad än utskottsmajoritetens skrivning. Trots detta förstår jag inte riktigt behovet av en reservation i den här frågan. Vi tycks ju vara överens om de principer som ligger bakom den nu gällande ordningen. Eller har jag möjligen missförstått det?

När jag säger att vi är överens om principerna, tänker jag på att rättshjälpen i första hand bör ge skydd för oförutsedda händelser som berör den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden. De rättsliga angelägenheterna i näringsverksamheten är av en något annan karaktär än i privatlivet och varierar dessutom starkt med hänsyn till verksamhetens art och omfattning.

Vi hade vid behandlingen av rättshjälpslagen 1972 i varje fall från utskottsmajoritetens sida den uppfattningen att det rättshjälpsbehov som föreligger i näringsverksamhet borde tillgodoses på annat sätt, än genom rättshjälp med stöd från det allmänna, t. ex. i form av en försäkring eller genom förmedling av någon intresseorganisation. Trots detta gav vi vid behandlingen 1972 uttryck för att det kunde finnas skäl att följa utvecklingen med uppmärksamhet och att ånyo överväga frågan sedan erfarenheter vunnits av det nya systemets tillämpning. Vår uppfattning är således inte – som herr Polstam här ville ge uttryck för – något som kommit på vid den behandling som nu skett i den här frågan.

Trots att rättshjälpslagen alltså inte varit i kraft ens ett år vill vi från utskottsmajoritetens sida inte motsätta oss motionärernas önskemål att frågan om rättshjälp åt näringsidkare tas upp till omprövning. I motsats till reservanterna anser vi emellertid att riksdagen inte i dag skall fastlägga några bestämda riktlinjer för denna prövning. Jag tror för min del att det blir lättare att finna en riktig lösning på problemet om vi inte binder utredningsarbetet genom speciella krav.

Om denna prövning sedan skall ske i samband med den samlade bedömning som departementschefen har förutskickat i den proposition som vi nu behandlar eller om den skall ske i särskild ordning anser utskottsmajoriteten kan överlåtas till Kungl. Maj:t att avgöra.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! I frågan om rättshjälp till näringsidkare även i angelägenhet som har samband med näringsverksamheten kan jag för min del till stora delar instämma i vad herr Polstam sade. Den nuvarande lagen är för denna kategori otillräcklig och den är dessutom ganska dunkel. Förutom att lagen erbjuder tolkningsvårigheter innebär den att stora grupper av småföretagare, som verkligen skulle behöva hjälp till sina rättegångskostnader, inte har möjlighet att erhålla sådan.

Vid lagens antagande verkade folkpartiet för att näringsidkare i en helt annan utsträckning än vad som nu är fallet skulle få hjälp till sina rättegångskostnader. Det framgår bl. a. av den reservation som jag själv var med om att framföra när lagen om rättshjälp antogs år 1972.

Men även om jag alltså till stora delar instämmer i vad reservanterna uttalat, kommer jag till en helt annan slutsats, nämligen att det inte

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rättshjälp åt
näringsidkare,
m. m.*

behövs någon reservation i år. Utskottsmajoriteten har nu – för första gången – med kraft uttalat sig för att frågan om rättshjälp till näringsidkare behöver övervägas på nytt och att det då är alldeles uppenbart att de mindre och medelstora företagarnas problem måste ägnas särskild uppmärksamhet. Utskottet utgår också ifrån att omprövningen i just denna del kommer till stånd utan onödigt dröjsmål.

För folkpartiets del ligger principen fast, den princip som innebär att näringsidkare, i synnerhet de mindre, skall beredas möjlighet till rättshjälp i angelägenhet som har med näringsverksamheten att göra. Som partiets representant i justitiekommittén har jag för min del gjort den bedömningen att ett bifall till utskottets hemställan i allt väsentligt kommer att gagna de berörda grupperna, och jag yrkar för min del alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Under senare år har vi här i kammaren vid åtskilliga tillfällen haft en del meningsutbyten angående utformningen av samhällets rättshjälp. Hela rättshjälpssystemet fick ett helt nytt utseende i och med att rättshjälpslagen trädde i kraft den 1 juli i fjol. I de meningsutbyten vi haft har alla – tror jag -- varit överens om att rättshjälpen borde förbättras och utvidgas, men vi har haft olika mening om på vilket sätt detta lämpligen borde ske.

Vad vi i dag har att ta ställning till är ett förslag om ändring av rättshjälpslagen, en ändring som inte innebär särskilt omfattande nyheter. I samband därmed föreligger också till behandling ett antal motioner som gäller rättshjälpsfrågor.

I motionen 386 har några ledamöter från moderata samlingspartiet tagit upp en del frågor, där vi anser att en tillfredsställande lösning hittills inte har åstadkommit. Jag tänker här närmare beröra några av dessa frågor.

Tidigare har vid flera tillfällen i kammaren – nyss av herr Polstam – påpekats det otillfredsställande i att allmän rättshjälp enligt huvudregeln inte kan lämnas näringsidkare i, som det heter, angelägenhet som har samband med hans näringsverksamhet. Det är otillfredsställande, bl. a. därför att det ofta är svårt att dra gränser mellan den som skall anses som näringsidkare och den som inte skall det enligt rättshjälpslagens mening. De som omfattas av begreppet näringsidkare är heller inte någon homogen grupp, avskild från andra, utan begreppet är en sammanfattning av ett antal människor, som driver verksamhet och näring under mycket skiftande ekonomiska förhållanden. Varför skall just vissa människor alltid vara nödsakade att hålla en ekonomisk beredskap, om de skulle behöva delta i en rättegång och bli förorsakade rättegångskostnader?

Så har vi frågat förut och vi ställer samma fråga också i dag. Som exempel på sådana människor har vi nämnt hantverkare, lantbrukare, handlande och författare.

Utskottsmajoriteten förefaller dela motionärernas mening att detta är en fråga som bör omprövas, men majoriteten hävdar samtidigt att det inte är så brådsakande utan att omprövning kan ske i samband med en framtida samlad bedömning av utvecklingen på detta område, såsom har

förutskickats från justitiedepartementet. Herr Jönssons i Malmö anförande visar dock ett förhållandevis ljumt intresse för detta problems lösning. Här har, som jag ser det, reservanterna en mer realistisk uppfattning, när de uttalar att den omprövning som bör göras i denna fråga bör ske skyndsamt och inte anstå till den väntade samlade bedömningen. Eftersom nu gällande regler uppenbarligen inte är utformade på ett riktigt sätt, bör dessa ändras så snart som möjligt. Därför finns det allt skäl för kammaren att ansluta sig till reservationen, som kräver att förslag i ämnet skall föreläggas 1975 års riksdag.

Vid två tidigare tillfällen har en gemensam borgerlig reservation på denna punkt förekommit. Därför är det med viss förvåning man konstaterar att folkpartiets representant i justitieutskottet nu inte är med på moderata samlingspartiets och centerpartiets reservation. Herr Petersson i Röstånga har nyss förklarat att någon reservation inte behövs. Han anser att denna ändring kommer till stånd ändå. Men det betyder ju att han överlåter bedömningen av tidpunkten till Kungl. Maj:t. Eftersom folkpartiet tidigare varit med på denna reservation och krävt att en ändring snarast möjligt skall ske, kan man få intrycket att folkpartiet nu anser att en lösning av frågan om näringsidkares rätt till rättshjälp inte är lika brådskande som förut.

Även problemet med kostnaderna för särskilt utsedd skiftesman i samband med bodelning kräver en annan lösning än den hittills valda. Särskilt när det gäller något mer komplicerade bodelningar, t. ex. efter vissa äktenskapsskillnader, kan det finnas behov av skiftesman, även om båda parter har rättshjälp med förordnat biträde. Kostnaderna för skiftesman har i sådana fall inte ansetts kunna ersättas av allmänna medel, och detta kan medföra att bodelningen blir svår att klara av, om parterna måste avstå från att anlita särskild skiftesman. Nu framhåller utskottet att denna fråga enligt ett uttalande av justitieministern är under övervägande inom justitiedepartementet, och utskottet uttalar vikten av att en tillfredsställande reglering av kostnadsansvaret för särskilt utsedd skiftesman snarast kommer till stånd.

Även vikten av saklig och korrekt information har tagits upp i vår motion. Alla tycks vara eniga om att detta är väsentligt. Enligt min mening har informationen i vissa avseenden brustit, och frågan måste därför alltjämt följas med uppmärksamhet.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationen under punkten D.

I detta anförande instämde herr Schött (m).

Herr PETERSSON i Röstånga (fp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig göra herr Winberg uppmärksam på en mening som finns i utskottets betänkande: "Utskottet utgår emellertid från att omprövningen i nu förevarande del kommer till stånd utan onödigt dröjsmål." Det måste ju även för herr Winberg stå alldeles klart att om folkpartiet hade anslutit sig till denna som jag tycker fullständigt onödiga reservation, då hade sannerligen inte regeringspartiets representanter i justitieutskottet intagit den ställning som redovisas i utskottets hem-

ställan. Även herr Jönsson i Malmö har ju klart och tydligt deklarerat att socialdemokraterna har gått oss till mötes i mycket stora delar.

Vi hade eventuellt fått en lottsituation, men resultatet kunde också ha blivit att vi stått kvar på exakt samma punkt som vi gjorde för två år sedan, och det tycker jag är litet för hög insats att spela med när det inte behövs.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara påpeka att vid de två tidigare tillfällen då vi har handlagt det här ärendet i kammaren har det funnits en gemensam borgerlig reservation, som alltså biträtts även av herr Petersson i Röstånga och hans parti. Vid det första tillfället, våren 1972, konstaterades i reservationen från de tre borgerliga partierna att man inte kunde godta en begränsning av möjligheterna för näringsidkare att få rättshjälp, och man begärde särskilt att de här övervägandena och förslagen skulle föreläggas riksdagen *innan* rättshjälpslagen trädde i kraft. Den andra gången – det var våren 1973 – begärde reservanterna också att en omarbetning av lagrummet skulle ske *innan* lagstiftningen trädde i kraft. Då ansåg alla tre partierna att det var viktigt att en ändring kom till stånd så att inte lagen trädde i kraft med den som vi anser sämre utformningen.

Nu har lagen trätt i kraft, och då menar jag att det finns ännu större skäl för att se till att det blir en skyndsam förbättring. Reservationen innebär ju ett direkt krav på att här skall det finnas ett förslag till 1975 års riksdag, men utskottsmajoriteten överlämnar till Kungl. Maj:t att göra bedömningen av när översynen skall ske.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har deklarerat att jag var med på en reservation 1972. Jag konstaterade också att lagen har trätt i kraft. Men det har väl faktiskt hänt något väsentligt i utskottets skrivning, och det tycker jag att herr Winberg borde ha observerat. Herr Polstam, som också har talat för reservationen, har sagt att vi har kommit varandra ganska mycket till mötes men att det finns vissa skillnader. Om vi kunnat komma varandra till mötes i utskottet och man tycker att man har blivit tillgodosedd, så skall man väl inte vara så statisk att man står kvar vid exakt samma ståndpunkt som tidigare. Vi kan ju se att här kommer det att ske framsteg, de framsteg som vi alla önskar.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Om man kan anse sig tillfredsställd i denna fråga är ju beroende av vilken ambition man har när det gäller att lösa frågan för näringsidkarna.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! I anslutning till propositionen 1974:71 med förslag till de ändringar i rättshjälpslagen som vi nu diskuterar väckte jag en motion som syftade till att andra stycket i rättshjälpslagens 31 § skulle upphävas. I denna paragraf återfinnes en bestämmelse med följande lydelse: "Vinner makar efter gemensam ansökan boskillnad eller äktenskaps-

skillnad och har ena maken åtnjutit allmän rättshjälp, skall rätten, om det ej med hänsyn till omständigheterna är obilligt, ålägga den andra maken att betala statsverket hälften av kostnaderna för rättshjälpen.”

En konsekvens av den här bestämmelsen blir t. ex. följande: Är två makar överens om äktenskapsskillnad kan det dömas till skillnad mellan dem på gemensam ansökan. Enligt gällande bestämmelse skall andra maken i princip förpliktas återgälda hälften av kostnaderna. Den som däremot motsätter sig sin makes eller makas yrkande om äktenskapsskillnad, underhåll eller dylikt och inställer sig i rätten och där medger yrkandet blir *icke* återbetalningsskyldig. Detta har framstått och framstår som orättvist. Det innebär nämligen att den som försöker underlätta rättegångsförfarandet får betala, medan den som krånglar till det och bråkar slipper ifrån återbetalningsskyldigheten. Detta strider som jag ser det mot sunt förnuft och framstår som orättvist. För övrigt är det enligt rättshjälpslagen i princip så att det inte föreligger någon återbetalningsskyldighet. I denna lag behandlas nämligen varje individ som en självständig person, och detta anser jag vara en riktig princip.

Till detta kommer, herr talman, en annan underlig konsekvens av nuvarande antikverade bestämmelse – jag säger antikverade eftersom 31 § på denna punkt är en direkt kopia av 8 §, tredje stycket, i lagen om fri rättegång som rättshjälpslagen ersätter – nämligen det förhållandet att återbetalningsskyldigheten kan bli högre än det kostnadsbidrag som vederbörande skulle ha fått utge om han sökt rättshjälp. Detta förhållande tycks även utskottet anse vara stötande, eftersom man i utskottsbetänkandet säger att man hyser ”en viss förståelse för motionärens kritiska inställning”.

Den fråga jag tagit upp i motionen och här kortfattat redovisat har man från domstolarna reagerat mot, och jag vet att flera tingsrätter tillskrivit justitiedepartementet respektive DON och pekat på de egenomliga konsekvenser som blir en följd av återbetalningsskyldigheten enligt 31 §. Såväl rättshjälpsjurister som domare är vid det här laget ense om att bestämmelsen bör upphävas. En utmönstring av bestämmelsen skulle på köpet ge lagstiftarna tillfredsställelsen av att ha utfört den sociala välgärningen att underlätta för omaka parter att ordna sina mellanhavanden med anledning av en förestående skilsmässa.

Personligen tror jag dessutom att vad statsverket får in genom regress enligt 31 §, andra stycket rättshjälpslagen äts upp av allt krångel som är förenat med rapportering och indrivning av återbetalningen.

Utskottet har behandlat min motion positivt och presenterat en s.,k. välvillig skrivning och förutsätter att frågan aktualiseras i samband med den samlade översyn av rättshjälpslagen som utskottet förutskickat. Men då man inte har någon klar uppfattning om hur länge det dröjer med denna allmänna översyn av rättshjälpslagen som säkerligen erfordras vill jag, herr talman, ge uttryck för den förhoppningen att DON och justitiedepartementet inte bara tar intryck av min motion utan även av de påpekanden som advokaterna vid de allmänna advokatbyråerna och domstolsjuristerna gjort i anledning av denna föråldrade bestämmelse, som på intet sätt passar in i den moderna syn som i övrigt karakteriserar rättshjälpslagen.

Det är min förhoppning att regeringen snarast återkommer till riksdagen och utan att avvakta en samlad översyn av lagen föreslår ett borttagande av andra stycket i 31 §. Samtidigt beklagar jag att inte utskottet genom ett tillstyrkande av motionen redan nu kunde ha klarat av riksdagsbehandlingen på den här punkten.

Herr JÖNSSON i Malmö (s):

Herr talman! Får jag bara säga att jag reagerade litet när herr Winberg menade att det för oss inte var så särskilt brådskande med en omprövning av bestämmelserna för rättshjälp åt näringsidkare. Han har tydligen inte hört vad jag yttrade i mitt första anförande, där jag mycket klart angav att utskottsmajoriteten utgår från att en omprövning i frågan om rättshjälp åt näringsidkare kommer till stånd utan onödigt dröjsmål.

Låt mig bara sedan helt kort som kommentar till herr Hugossons anförande säga att vi har förståelse för människors kritiska inställning i den fråga som han har diskuterat. Men vi menar att det är en fråga som bör tas upp i samband med den samlade översyn som departementschefen omnämner. Vi utgår från att frågan kommer att aktualiseras i och med denna översyn utan att någon särskild åtgärd behöver vidtas av riksdagen.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Om man på socialdemokratiskt håll är så positiv som herr Jönsson i Malmö tycks anse, vill jag fråga varför problemet inte fått sin lösning vid de åtminstone två tidigare tillfällen då vi har överlagt om detta spörsmål i kammaren.

Det är riktigt att man nu säger att dessa särskilda problem för ägare av mindre och medelstora företag bör ägnas uppmärksamhet. Samtidigt för man in den statsfinansiella aspekten. Det är klart att den statsfinansiella aspekten alltid är av intresse – den har intresse för varje utgift vi skall besluta om här i kammaren. Men jag frågar mig varför den statsfinansiella aspekten skall framhållas särskilt just när det gäller att skapa rättvisa åt denna grupp av människor.

Herr JÖNSSON i Malmö (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara framhålla att det som uttalas i utskottsmajoritetens skrivning inte är något nytt. Vi sade redan 1972 att det kunde finnas anledning att följa utvecklingen på detta område och att dra nytta av de erfarenheter som kunde vinnas och att frågan därefter borde tas upp till förnyat övervägande. Utskottsmajoritetens uttalande innebär alltså en uppföljning av vår tidigare deklarerade ståndpunkt.

Herr HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Jönsson i Malmö säger att de krav som framförs i motionen är riktiga men att de får tillgodoses i samband med den genomgripande översyn av lagen som departementschefen har aviserat i sin proposition. Det är i och för sig gott och väl, men man vet ju inte hur länge det dröjer innan en samlad översyn kan ske inom departementet. Utskottet har inte heller sagt att det väntar sig att resultatet av en sådan

översyn skall redovisas för riksdagen t. ex. under nästa år.

Jag vill peka på att tingsrätten i Malmö skrivit att denna bestämmelse inte kan bibehållas. Från många allmänna advokatbyråer har man också pekat på inkonsekvensen i att den som försöker underlätta rättegångsbehandlingen blir återbetalningskyldig medan den som försöker krängla till handläggningen inte blir det. Mot bakgrunden av att tingsrätterna och de allmänna advokatbyråerna är överens om att denna bestämmelse är inkonsekvent, tycker jag, att man inte skall behöva vänta länge på att ett stycke i en paragraf avskaffas. Det kunde utskottet lätt ha föreslagit. I så fall hade vi sluppit föra denna diskussion.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Det var intressant att lyssna till herr Hugosson. Jag vill bara konstatera att om man är riktigt angelägen att en fråga skall lösas, blir man också otålig och menar att behandlingen av den skall påskyndas.

Jag har inte begärt ordet, herr talman, för att redovisa vad utskottet har skrivit med anledning av herr Hugossons motion – det har vi ju redan fått höra – utan för att påpeka det egendomliga sammanträffande att en hovrätt just i dag har publicerat ett rättsfall som exakt behandlar den fråga herr Hugosson tagit upp i sin motion. I det rättsfallet hade tingsrätten dömt den ena maken att betala hälften av kostnaden för den andra makens rättshjälp. Vederbörande överklagade – det var hustrun – och det visade sig att hon hade en sådan ekonomisk situation att hon egentligen skulle ha varit berättigad att få allmän rättshjälp utan kostnadsbidrag. Hovrätten har nu i sitt ställningstagande förklarat att det är obilligt med hänsyn till hustruns egen ekonomiska situation att hon skulle betala statsverket hälften av kostnaden för makens rättshjälp.

Det är glädjande att kunna konstatera att vi nu – även om det bara var fråga om en hovrätt – i alla fall har fått ett rättsfall till ledning för domstolarnas prövning av sådana här frågor.

Med detta, herr talman, vill jag inte påstå att en lagändring skulle vara onödig, för det tycker inte utskottet. Möjligen kan det trots allt sägas att frågan är så pass komplicerad att man inte har kunnat lösa den direkt genom att föreslå en lagändring. Den har vidare aspekter, möjligen måste man även titta på rättegångsbalkens bestämmelser. Jag vill emellertid understryka att utskottet, som jag tror, delar herr Hugossons uppfattning, att det är angeläget att en översyn görs och det – för att använda den formulering som vi har talat om tidigare – utan onödigt dröjsmål.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieutskottets ordförande för det tillstyrkande av min motion som nu kom här i kammaren. Jag uppfattade nämligen fru Kristenssons inlägg så, att hon anser att vi snabbt bör få ett förslag från Kungl. Maj:t om att den här skönhetsfläcken i rättshjälpslagen skall tagas bort.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna A - C

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rättshjälp åt
näringsidkare,
m. m.*

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

Punkten D

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Kristensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition: Den som vill att kammaren bifaller justitieukskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten D röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Kristensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 186

Nej — 133

Herr Gustafsson i Säfte (c) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Punkterna E-L

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 5 Föredrogs

Justitieukskottets betänkande

Nr 19 i anledning av propositionen 1974:105 med förslag till lag om ändring i lagen (1970:926) om särskild kontroll på flygplats

Lagutskottets betänkande

Nr 15 i anledning av propositionen 1974:33 med förslag till lag om inrikes vägtransport jämte motion

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Ändringar i aktiebolagslagstiftningen m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner angående ändringar i aktiebolagslagstiftningen m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1974:242 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag om ny företagsform med begränsad personlig ekonomisk ansvarighet, avsedd för mindre företag, förelades 1975 års riksdag,

1974:390 av herr Carlström m. fl. (fp, c, m),

1974:395 av herr Sjönell (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag som medgav de små företagen förenklade företagsformer, vilka gav i princip aktiebolagens skydd och rättigheter men under mindre komplicerade förfaranden,

1974:396 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp, c, m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om ett skyndsamt förslag till ny bolagsform för mindre företag,

1974:647 av herrar Carlström (fp) och Hovhammar (m),

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

1974:972 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen skulle

1. besluta att aktiekapitalets lägsta belopp skulle vara 20 000 kronor,
2. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ny företagsform, avpassad till de mindre företagens behov,

1974:977 av herr Söderström m. fl. (m) vari hemställda

1. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag, innebärande att den nuvarande minimigränsen för aktiekapital om 50 000 kronor skulle bestämmas till 20 000 kronor,
2. att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t begära att förslag om en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna avsedd för mindre företag förelades riksdagen före utgången av år 1975,
3. att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t begära att de i motionen berörda frågorna om lämpliga stödåtgärder blev föremål för skyndsamt och förutsättningslös utredning samt att på grundval därav förslag om stödåtgärder förelades riksdagen före utgången av år 1975,
4. att riksdagen -- därest hemställan under 1 inte vann bifall -- i andra hand skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,

1974:1262 av herr Fridolfsson m. fl. (m, c, fp) vari hemställda att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådan ändring av aktiebolagslagen att lägsta tillåtna aktiekapital skulle vara 20 000 kronor,

1974:1263 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställda att riksdagen beslutade

1. att minimigränsen för aktiekapitalet i aktiebolag skulle vara 20 000 kronor,
2. att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande införandet av en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för delägarna, speciellt avpassad för de mindre företagens behov, i enlighet med vad som anförts i motionen samt

1974:1264 av herrar Larsson i Borrby (c) och Josefson (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande ny företagsform med anledning av motionerna 1974:242, 1974:395, 1974:396, 1974:972 yrkandet 2, 1974:977 yrkandet 2 och 1974:1263 yrkandet 2 hos Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utredning angående införande av en särskild bolagsform för mindre företag i enlighet med vad utskottet anförde,
2. att riksdagen beträffande minimigränsen för aktiekapital skulle avslå motionerna 1974:972 yrkandet 1, 1974:977 yrkandet 1, 1974:1262 och 1974:1263 yrkandet 1,

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

3. att riksdagen beträffande särskilda stödtåtgärder skulle avslå
 - a) motionen 1974:647,
 - b) motionen 1974:977 yrkandet 3,
 - c) motionerna 1974:390 och 1974:1264,
4. att riksdagen beträffande övergångstidens längd skulle avslå motionen 1974:977 yrkandet 4.

Reservation hade avgivits beträffande minimigränsen för aktiekapital av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Torwald (c), Winberg (m) och Olsson i Sundsvall (c) samt fru Fredgardh (c) och fru Tillander (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1974:972 yrkandet 1, 1974:977 yrkandet 1, 1974:1262 och 1974:1263 yrkandet 1 för sin del skulle anta av reservanterna framlagda förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag samt
- 2) lag om ändring i lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag, innebärande att minimigränsen för aktiekapital skulle sänkas till 20 000 kronor.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 19 behandlas ett knippe motioner angående ändringar i aktiebolagslagstiftningen m. m. Man kan säga att dessa motioner beträffande yrkandena bildar tre olika grupper. En grupp behandlar ändring i fråga om minimikapitalet i aktiebolag, en annan grupp begär utredning om införande av en förenklad typ av bolag som man kallat bolag av GmbH-typ. Den tredje gruppen av motioner behandlar åtgärder för att underlätta kapitalhöjningen samt övergångstidens längd.

Motionerna har en bakgrund i fjolårets behandling, då det i dessa frågor fanns reservationer från de tre borgerliga partierna – reservationer som av 1973 års riksdag avvisades. Nu har i partimotioner från centerpartiet och moderata samlingspartiet begärts dels utredning om en företagsform, lämplig för mindre bolag, dels en minskning av minimiaktiekapitalet till 20 000 kronor. Därutöver finns ett knippe enskilda motioner, även från folkpartiet, som upptar ungefär samma krav.

Beträffande införande av en särskild bolagsform som på ett lämpligt sätt skulle kunna motsvara de mindre och medelstora företagens önskemål i detta sammanhang har lagutskottet kommit till ett enigt förslag som innebär en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Denna utredning skall vara förutsättningslös och skyndsam.

Beträffande förslaget att utredningen skall vara förutsättningslös säger utskottet bl. a. att det avstår från att närmare kommentera förslagen i de olika motionerna, men utskottet förutsätter att dessa förslag beaktas i direktiven. Utskottet säger vidare att det bör övervägas hur svensk lagstiftning skall hanteras i fråga om gränsdragningen mellan vanliga aktiebolag och bolag av GmbH-typ.

Likaså förutsätter utskottet att nordisk kontakt skall hållas för det fall att motsvarande utredningsarbete kommer till stand i Finland och Norge. Det är nämligen på det sättet att en sådan särskild företagsform har

införts i Danmark, där ifrågavarande bolag kallas anpartsselskab. Utskottet företog i april en studieresa till Danmark för att på ort och ställe göra sig underkunnigt om de synpunkter som man i olika sammanhang kan ha på denna särskilda bolagsform.

I Danmark infördes den nya lagstiftningen om s. k. aktieselskab – motsvarigheten till vår aktiebolagslagstiftning – samtidigt med lagstiftningen om den andra bolagsformen, alltså s. k. anpartsselskab. Kapitalminibeloppet är 30 000 danska kronor i fråga om den särskilda bolagsformen och 100 000 danska kronor i fråga om aktieselskab.

Utskottet har fått den uppfattningen att man i Danmark har goda erfarenheter dels av det samtidiga genomförandet av de bägge lagarna, dels av möjligheten att direkt från enkel firma eller motsvarande gå över till anpartsselskab, som således kräver ett mindre aktiekapital. En annan skillnad är att medan aktieselskab går ut på börsen och kan ägas av ett stort antal människor är anpartsselskab begränsade när det gäller ägarspridningen, och andelarna får alltså inte heller vara handelsvara på samma sätt som i fråga om aktieselskab.

Vi blev vid besöket i Danmark övertygade om att det vore angeläget att införa en motsvarande svensk lagstiftning. Det av oss framlagda – och som jag hoppas här om några minuter av riksdagen antagna – förslaget innebär att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en förutsättningslös utredning. Vi vill dessutom att utredningen skall genomföras så skyndsamt att resultatet kan leda till lagstiftning i god tid före den 1 januari 1979, då den nu gällande övergångstiden för uppfyllande av kravet på 50 000 kronor som minimikapital för aktiebolag avses utgå.

Jag vill i detta sammanhang uttala stor glädje över att utskottet har kunnat enas om denna utredning. Det förtjänar kanske också att framhållas att i samband med de deländringar i aktiebolagslagstiftningen som beslutades i fjol uttalade många remissorgan nödvändigheten av att en sådan här särskild företagsform införs i Sverige.

Den andra gruppen av yrkanden gäller minskning av minimigränsen för aktiekapitalet. Det förslag om att höja beloppet från 5 000 till 50 000 kronor som genomfördes i fjol föranledde vid den tidpunkten en reservation från de tre borgerliga partierna. När motionskrav nu på nytt framförts om bifall till reservanternas förslag från i fjol, att minimigränsen skulle sättas vid 20 000 kronor i enlighet med kapitalskatteberedningens förslag, har vi tyvärr inte kunnat bibehålla den borgerliga enighet som rådde förra året.

Man har anfört att ett upprivande av ett tidigare fattat beslut inte är försvarligt. Till det vill jag anmäla att också jag delar den uppfattningen i de flesta sammanhang, men i detta fall har det dels fastställts en lång övergångsperiod, dels har utskottet enhälligt föreslagit en utredning om ny företagsform som med betydande säkerhet kommer att innebära ett lägre aktiebelopp. Därför kan det vara lämpligt att sänka aktiekapitalet till 20 000 kronor som minimibelopp för att därigenom bereda möjlighet att i ett senare sammanhang gå över till denna särskilda företagsform.

Beträffande frågan om minimibeloppet har vi hamnat på en reservation som upptar de yrkanden jag här nämnt och som också fanns i vår gemensamma reservation i fjol. Därmed följer man också upp de båda

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

partimotionernas yrkanden i sammanhanget.

Vad övriga motionsyrkanden beträffar anser utskottet att de särskilda åtgärder som föreslagits i motionerna liksom förändringarna i övergangstidens längd nu saknar den aktualitet som de hade i fjol, detta på grund av det gemensamma förslaget om en utredning rörande denna särskilda företagsform.

Vad slutligen angår det lånförbud som i fjol infördes och i vilket vissa uppmjukningar sedan skedde på grund av att utskottet begagnade sin initiativrätt, så har vi i år inför utskottet haft föredragningar av representanter för näringslivet, och utskottet säger att de synpunkter som dessa näringslivets företrädare då framförde till utskottet är betydligt mer vittsyftande och fordrar en genomgripande ändring av förbudsreglerna. Utskottet anser sig därför sakna tillräckligt underlag för att med begagnande av sin initiativrätt nu föreslå lagändringar för att tillgodose de framförda önskemålen. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:ts med uppmärksamhet följer utvecklingen på detta speciella område samt att de förslag och synpunkter som framförts eller kan komma att framföras av näringslivet blir föremål för överväganden i samband med arbetet på en ny aktiebolagslagstiftning.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid lagutskottets betänkande nr 19 fogade reservationen. I allt övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Som herr Svanström redan framhållit hanterade vi vid två tillfällen förra året frågan om ändringar i aktiebolagslagen, och vid båda tillfällena var vi på den borgerliga sidan överens om vissa ståndpunkter.

Vi var sålunda ense om att det föreföll som om det behövdes en särskild bolagslagstiftning för att tillgodose mindre företags behov av en lämplig associationsform.

Vi var också eniga om att under sådana omständigheter borde det anstå med en höjning av aktiekapitalet från 5 000 kronor till ett högre belopp. Det var första gången vi hanterade det ärendet. Andra gången var vi ense om att den då beslutade höjningen från 5 000 till 50 000 borde ändras till 20 000 kronor.

Det rådde vidare enighet på oppositionssidan om att vi skulle verka för att de existerande aktiebolag, som ville fortsätta att fungera som aktiebolag, på ett eller annat sätt skulle få hjälp med att höja sitt kapital till det fastställda högre beloppet.

Slutligen skall jag nämna att det också fanns en sak som vi inte var överens om på oppositionssidan. Vi moderater företrädde på den punkten uppfattningen att de förbud som införts för aktieägare, styrelseledamöter och anställda att låna pengar så att säga ur sitt eget bolag var litet för stränga.

Alla dessa frågor har på ett eller annat sätt på nytt aktualiserats vid årets riksdag. Låt mig börja med frågan om de kapitaltillskott som behövs för att de bolag som nu befinner sig på 5 000-kronorsnivån skall komma upp till den högre nivån. Vi inom oppositionen har inte tyckt att vi

behövt fullfölja det önskemålet denna gång. Men jag vill understryka att vi inte har avskrivit det. Detta är helt beroende av hur det går med kravet – som nu alla i utskottet är ense om – på en särskild lagstiftning för mindre företag. Får vi inte en sådan, blir det naturligtvis nödvändigt att på nytt fundera över hur vi skall kunna räcka en del mindre företag en hjälpsam hand. Men jag hoppas och tror att vi i utskottet samfällt har uttryckt oss så bestämt om nödvändigheten av en utredning om en ny bolagsform för mindre företag att en sådan utredning också kommer till stånd. I så fall kan den här frågan få falla.

Så tänkte jag, herr talman, säga några ord om lånerätten. Som herr Svanström sade observerade vi i utskottet medan vi arbetade med aktiebolagslagstiftningen att näringslivets organisationer inte var riktigt nöjda med den inskränkning som vi lagstiftat om när det gällde lånerätten. Man menade t. o. m. att bestämmelserna var så snäva att det var till direkt skada för företagen. Eftersom vi hade tid inbjöd vi, som herr Svanström också nämnde, organisationerna till en s. k. hearing. Det var många värdefulla synpunkter, både för och emot, som vi fick ta del av under den diskussionen. Men vi blev faktiskt inte så övertygade – inte den gången i varje fall – av näringslivets argumentering att vi tyckte oss kunna ta ett initiativ i denna fråga. Vi har bett Kungl. Maj:t ha uppmärksamheten riktad på förhållandet och framlägga de förslag som erfarenheterna i framtiden kan motivera.

Men låt mig i detta sammanhang nämna att vi på den studieresa, som herr Svanström talade om, hade kontakt med det danska handelsministeriet, och där sade man rent ut när vi diskuterade lånerätten att man hade bedömt de vidgade möjligheter som där finns att låna pengar ur sitt eget bolag som en ren fördel; man ansåg denna vidgade lånerätt vara till nytta. Det kan kanske ge anledning att ta del av de synpunkter man har och de erfarenheter man gjort på danskt håll.

Därmed, herr talman, har jag kommit in på den utflykt till Danmark som vi företog en dag. Det var verkligen en studieresa som direkt och omedelbart gav oss erfarenheter för behandlingen av det ärende vi hade före. Jag tror att många av oss fick nyttiga intryck; men jag kanske bara skall tala för mig själv. Jag kom för egen del underfund med att aktiebolagsstiftningen har viktiga både nordiska och internationella aspekter. Nu skall vi naturligtvis inte okritiskt falla för sådana där nyförvärvade kunskaper – det skall man vara försiktig med. Och dessutom är aktiebolagslagen till övervägande delen en nationell lagstiftning, som skall lösa inhemska problem.

I reservationen har vi rätt ingående diskuterat förhållandena inom den gemensamma marknaden och den uppfattning som där föreligger om aktiebolagens utformning. Alldeles oavsett vad man har för uppfattning om anslutning eller inte anslutning till den gemensamma marknaden kommer vi inte ifrån att vårt näringsliv, vår handel och vår industri är så pass internationaliserad att det är ganska fördelaktigt om våra partner ute i världen – när de träffar någon som företräder ett aktiebolag – vet ungefär vad för företagsform som vederbörande representerar. Det är bra att vi vet att reglerna för våra aktiebolag rätt nära sammanfaller med reglerna på andra håll inom den sfär där vi kanske mest handlar och

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

umgås; det är bra att de vet att ett aktiebolag är av en viss storlek, att aktiekapitalet inte är alldeles obetydligt, att där finns en ganska omfattande revisionsverksamhet, offentlig insyn i och kontroll av vad som förekommer. Å andra sidan är det också bra att de, när det kommer någon företrädare för ett mindre företag – som jag hoppas skall kunna arbeta efter en mer begränsad bolagslagstiftning – vet vad det innebär när man har med denna typ av företag att göra. Dess bättre är vi tydligen en liten bit på väg när vi i utskottet är eniga om att begära en utredning i detta ärende.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att det – innan vi om något eller några år står inför en omfattande associationslagstiftning med stora principiella nyheter, där vi alltså kommer att se vissa förändringar i förhållande till den nuvarande aktiebolagslagen – finns en viss anledning att i dag fundera på hur man i avvaktan på detta skall förfara med aktiekapitalets storlek, eller kanske man skall säga den lägsta nivån för aktiekapitalet. Antingen skall man sänka det till de 20 000 kronor som vi tidigare har talat om och föreslagit eller låta det ligga kvar oförändrat på en hög nivå – en nivå som onekligen är för hög mot bakgrund av att aktiebolagslagen åtminstone ännu några år skall tillgodose även de mindre bolagens behov. Dagens 50 000 kronor är väsentligt mer än vad som gäller överallt utomlands för den mindre företagsverksamhet som bedrivs i den typ av bolag som herr Svanström här talade om. Jag tycker att den gräns man i andra europeiska länder har för de företagen – 20 000 franc i Frankrike, 20 000 mark i Tyskland och 30 000 danska kronor i Danmark – borde ge oss en liten tankeställare. De beloppen har man alltså i dessa länder ansett vara en rimlig nivå för de mindre företagen, och det tycker jag att man bör ta hänsyn till. Man skall inte i onödan belasta företagsverksamheten – och framför allt inte belasta den i en sådan omfattning att företagaren själv kanske tycker att han inte har behov av det högre aktiekapital som det är fråga om.

Vi vet allesammans att vi har vissa besvär med att få till stånd nyetableringar i vårt land och att nyetableringar har stor betydelse för vår ekonomiska situation. Jag tycker därför att vi skall göra allt vad vi kan för att främja ett nyföretagande, och det gör vi bäst om vi inte gör tröskeln för hög på det här området.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att jag helt instämmer i de yrkanden som herr Svanström har framfört.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Både utskottsordföranden herr Svanström och herr Lidgard har nu beskärmat sig över att tre partier var med på reservationen i fjol men att det i år bara är två, men de glömmar, eller underlåter noggsamt att tala om, att förutsättningarna är helt olika. Som det har framgått av vad som har sagts har vi nu blivit eniga i utskottet om att vi skall ha en utredning som skall arbeta för att få fram en ny företagsform, lämplig för de mindre och medelstora företagen. Det kravet fick vi nämligen inte igenom i fjol. Eftersom vi inte fick igenom det, fanns det skäl för oss att vidhålla att aktiekapitalet skulle sänkas till 20 000 kronor, men eftersom vi har fått igenom det kravet i år, finns det nu inte den

minsta motivering för kravet på sänkning av aktiekapitalet.

Vidare bör beaktas att i fjol hade folkpartiet en partimotion om sänkning av aktiekapitalet, vilket folkpartiet icke har i år. Detta kan ju vara värt att uppmärksamma av dem som är angelägna om att vara partilofjala.

Jag skall bara helt kortfattat säga några ord, herr talman, om reservationen, som jag anser har tillkommit av rent taktiska skäl och inte av sakliga skäl. Jag har redan berört det förhållandet att de sakliga skälen i år helt saknas. Vi har i år vunnit vad vi länge har strävat efter, nämligen att få en utredning om tillskapandet av företagsformer, lämpliga för mindre och medelstora företag. Det är inom parentes sagt, herr talman, ett konkret bevis på att den här riksdagen fungerar bra även från oppositionens synpunkt sett, eftersom den är arbetsduglig även sett ur oppositionens synvinkel. Nu får vi igenom sådana yrkanden som vi länge förgäves strävat efter att få igenom. Vad vi vunnit är just att vi skall få en ny företagsform som är lämplig för mindre och medelstora företag. Därmed är, som jag nyss sade, motiveringen för en sänkning av aktiekapitalet helt borta, i synnerhet som det inte var längre sedan än förra året som vi beslöt att höja det. En sådan ryckighet kan ju inte befrämja riksdagsarbetet. Vi startade med 5 000 kronor. I fjol höjde vi gränsen till 50 000 kronor. Nu vill reservanterna att vi skall sänka aktiekapitalet till 20 000 kronor, och när vi sedan får en ny företagsform blir vi nog alla eniga om att vi skall höja det till 100 000 kronor. Att leka berg- och dalbana på det viset kan man visserligen göra, men inte i riksdagsarbetet, tycker jag.

Sedan är det också märkligt att reservanterna säger att när detta utredningsresultat föreligger, *då* finns det förutsättningar att bedöma vid vilken gräns man skall sätta aktiekapitalet. Det säger reservanterna själva! Reservanterna lämnar alltså i sin reservation ett mycket gott argument för att man *inte nu* bör göra denna bedömning, utan att man bör göra den bedömningen först när det föreligger förutsättningar för den. Det skulle vara intressant att få höra en förklaring från reservanterna till att de slaktar sin egen reservation på det sättet – för det är ju egentligen vad de gör. De säger faktiskt uttryckligen att det nu inte är någon lämplig tidpunkt att göra den bedömningen, utan den lämpliga tidpunkten är när det skyndsamt framtagna utredningsresultatet föreligger. Jag instämmer helt i det: det är helt rätt! Därmed är er reservation egentligen helt borta ur ett allvarligt resonemang.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Utskottets ordförande, herr Svanström, har i sitt inlägg redogjort för utskottets behandling av frågan i dess helhet, varför jag kan koncentrera mig till den reservation som finns fogad vid betänkandet. Men innan jag går närmare in på den några få ord om bakgrunden.

Vi kan konstatera att antalet aktiebolag har ökat mycket snabbt inte minst under de senaste åren, att vi för närvarande har omkring 125 000 aktiebolag i Sverige, att endast omkring hälften av dessa driver rörelse och betalar lön till anställda och att över 80 procent av aktiebolagen

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

utgörs av enmans- eller fåmansbolag. Om vi då tittar statistiskt på hur bolagen har växt i antal kan vi först konstatera att 1960 fanns ca 44 000 registrerade aktiebolag. Men under 1970 registrerades över 11 000, 1971 över 13 000 och 1972 över 18 000 nya aktiebolag.

Den tidigare minimigränsen för aktiekapitalet på 5 000 kronor har gällt sedan mycket lång tid tillbaka -- ända sedan slutet på 1800-talet. Mot den bakgrunden var det helt naturligt att statsmakterna tillsatte en utredning för översyn av hela aktiebolagslagstiftningen och att man bröt ut vissa frågor som fördes fram till riksdagen förra året, bl. a. frågan om minimikapitalet för aktiebolag.

Riksdagen beslöt då att minimikapitalet skulle vara 50 000 kronor. Bakom det låg framförda synpunkter från många remissinstanser, bl. a. från riksskatteverket. Det fanns motioner då som ville hålla kvar minimikapitalet vid ett lägre belopp, nämligen 20 000 kronor. De motionerna har återkommit i år. Dessa motionsyrkanden innebär ingenting annat än att man nu, 1974, vill riva upp det beslut som riksdagen fattade för nästan jämnt ett år sedan. Visserligen är varje riksdag suverän, men det här är väl ändå att gå något för långt.

När vi nu också kan konstatera att lagutskottet är enigt i sitt förslag om en förutsättningslös utredning skulle ett bifall i år till motionerna på dessa punkter innebära att vi skulle riva upp 1973 års riksdagsbeslut, fatta ett nytt beslut i år och sedan pröva hela denna fråga på nytt om två eller tre år, när utredningens förslag är klara att presenteras för riksdagen och här behandlas.

Jag kan inte inse att en sådan behandlingsordning skulle kunna gynna företagen i deras planering. Med den våldsamma ökningen av antalet aktiebolag under de allra senaste åren bör det vara angeläget från samhällets synpunkt att ha en något mer restriktiv hållning. Att ett minimikapital på 20 000 kronor skulle kunna utgöra ett styrmedel tror jag knappast. Nej, riksdagens beslut från 1973 att minimikapitalet bör vara 50 000 kronor bör stå fast. Men enligt min uppfattning är den viktigaste delen i hela det här frågekomplexet utredningen om en ny bolagsform. Med hänvisning till vad utskottet skriver om den nya lagstiftningen, som har införts i Danmark från den 1 januari i år, likaså vad vi från utskottet framhållit -- önskvärdheten och nödvändigheten av att ha ett nordiskt samarbete i översynen av hela lagstiftningen -- kan man också fråga sig varför bolagsformen är så populär här och varför det inte blir flera nya handelsbolag, kommanditbolag eller enskilda firmor. När ett av de nordiska länderna redan nu har infört en ny lagstiftning tycker vi att det är naturligt och den rätta tidpunkten att även i Sverige göra en förutsättningslös utredning och se vilken ny bolagsform som en utredning eventuellt kan komma att föreslå. Men vi bör också se över lagstiftningen för handelsbolag, kommanditbolag och enskild firma.

Jag behöver inte utveckla detta närmare utan vill hänvisa till utskottets utförliga betänkande på de här punkterna. Att vi inom utskottet har blivit eniga på den här punkten beror naturligtvis på den gemensamma syn vi har i partierna när det gäller att kunna finna den bästa tänkbara lagstiftningen för att underlätta för de olika företagsformerna så att de skall kunna verka på ett mycket kraftfullt och rationellt

sätt. Vi skall inte på något sätt vara fastlåsta i tidigare positioner utan vara beredda att förutsättningslöst se över gällande lagstiftning som en stimulans till näringslivet.

Herr talman! Med de här orden ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Till herr Andersson i Södertälje vill jag säga att jag finner det aktningsvärt och bra ur alla synpunkter att även de socialdemokratiska ledamöterna nu stöder det utredningsönskemål som vi tidigare, under fjolåret, hävdade i fråga om införandet av en särskilt lämplig företagsform för de mindre och medelstora företagen. Om detta, som vi är ense om, finns det ingen anledning att orda ytterligare.

Herr Andersson redovisade anledningen till att höjningen från 5 000 kronor som minimibelopp till 50 000 kronor genomfördes, och under hand gjorde han sken av att den stora ökning av antalet aktiebolag och andra ting kunde vara anledning till den stora höjningen. Sanningen är väl den att utredningsförslaget var på 20 000 kronor som minimibelopp. Under remissbehandlingen kom bl. a. riksskatteverket och kanske ännu några skattmasar på den idén att beloppet skulle sättas till 50 000 kronor, och så genomfördes detta. Det var vad som hände. Nu menar vi reservanter att den ryckighet det här talas om i verkligheten inte kommer att återfinnas om reservationen vinner riksdagens bifall, emedan de flesta av de gamla bolagen ännu inte genomfört denna höjning och antalet nyregistrerade bolag, sedan den nya lagen trädde i kraft, är mycket litet. Det finns alltså alla möjligheter att anta att ryckigheten kan bli väl så stor om många av de nuvarande aktiebolagen finner sig tvingade att genomföra höjningen till 50 000 kronor under övergångsperioden, och riksdagen sedan till äventyrs kan komma fram till ett förslag beträffande en annan företagsform med t. ex. 20 000 kronor eller något liknande belopp som minimikapital vilket gör att man finner det lämpligt att övergå från aktiebolagen till denna bolagsform. Då blir det ju en ryckighet åt andra hållet.

Herr Sjöholm säger att vi har beskärmat oss. Jag finner nog att herr Sjöholm i det sammanhanget tar i litet onödigt hårt när han säger att det är helt olika förutsättningar och att det inte finns den minsta motivering att nu på nytt ändra minimibeloppet. Det är enbart taktiska skäl, säger han.

Eftersom jag inte tycker om familjeträtor, herr talman, skall jag inte vidare uppehålla mig vid herr Sjöholms motiveringar i det här sammanhanget. Jag ber att få upprepa mitt yrkande om bifall till utskottets förslag med undantag av den del som innefattas i reservationen, som jag också yrkar bifall till.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om herr Svanström och jag tillhör riktigt samma familj, men OK, det skall vi kanske inte bråka om.

Jag tycker dock inte att det hedrar lagutskottets ordförande att kalla riksskatteverket för skattmas. Jag tycker det är oriktigt att kasta glåpord

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

Tisdagen den
21 maj 1974

Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.

åt dem som vill se till att vi får en rättvis och ordentlig beskattning här i landet.

När det gäller de olika förutsättningarna, herr Svanström, är det klart att vi i år får igenom yrkandet om en annan företagsform. Det fanns inte i fjol. I fjol fanns en partimotion från folkpartiet om att sänka aktiekapitalet. Den finns inte i år.

Det är de olika förutsättningar som herr Svanström glömde att nämna.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. De remissinstanser som kom med sina yttranden när riksdagen behandlade dessa frågor förra året och föreslog att minimikapitalet för aktiebolag skulle höjas från 20 000 kronor till 50 000 kronor vill jag inte på något sätt nonchalera. Jag har hela tiden tagit mycket allvarligt på vad dessa remissinstanser framfört. Jag anser fortfarande att deras argument är bärande och att det fanns all anledning att då lyssna till förslaget att höja aktiekapitalet till 50 000 kronor.

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill undvika att träta med herr Sjöholm. Jag vill bara be att herr Sjöholm lyssnar litet mera noga på vad jag säger. Jag sade att bland remissinstanserna var riksskatteverket och möjligen någon skattmas. Om herr Sjöholm då kände sig träffad kan jag inte hjälpa det.

Herr Andersson i Södertälje säger att han tog allvarligt på dessa remissinstansers yttrande. Det är självklart att vi skulle se allvarligt på dem, och jag vill understryka att centerpartiet inte någon gång velat slå vakt om det missbruk av aktiebolagslagstiftningens fördelar som på sina håll har skett. Vi vill göra det möjligt för enskilda mindre företag att i vårt land få en företagsform med begränsad personlig ansvarighet, som ger utrymme för att driva verksamhet och ge människorna sysselsättning.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag lyssnade särskilt noga, och jag hörde mycket tydligt att herr Svanström sade "riksskatteverket och någon annan skattmas".

Jag känner mig inte träffad. Jag tål en hel del och är van vid sådant. Men detta uttryck var vad herr Svanström sade. Vi får väl se i protokollet. Man kan ju stryka ett ord i protokollet, men man bör icke göra det.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Vi skall väl inte alldeles släppa herr Sjöholm och hans påstående att ett tillmötesgående av reservationen skulle innebära en ryckighet i lagstiftningen. Det är nog precis som herr Svanström sade, att få bolag har inregistrerats under den tid den nya lagstiftningen gällt, och få bolag har tagit sig upp till dessa 50 000 kronor. De som resonerar praktiskt i det här ärendet måste väl komma fram till att det är helt onödigt att i dag tvinga en företagare som vill ombilda sitt företag till aktiebolag att skaffa fram 50 000 kronor, när vi förbereder en lagstiftning om bolagsformer för mindre företag, beträffande vilken vi kan

förutse att insatskapitalet icke kommer att behöva uppgå till 50 000 kronor. Det är skälet till att herr Svanström och jag har kommit till den uppfattning vi har – vi vill se praktiskt på den här saken.

Sedan måste jag säga att jag inte kan begripa att en företrädare för oppositionen kan anse att lagstiftningen inte skall ändras. Vi har under ganska lång tid företrätt en viss uppfattning när det gäller aktiekapitalets storlek i olika företagsformer, och jag tycker att det är vår skyldighet att begagna varje tillfälle att söka genomföra det som vi anser vara riktigt. Men det är väl i detta ärende, liksom i det föregående, så att folkpartiet inte riktigt vet på vilken fot man just nu skall stå.

Det var med en viss förvåning jag tyckte mig höra ett kritiskt tonfall när herr Andersson i Södertälje framhöll att det hade bildats så många bolag. I det här fallet kan man verkligen säga att herr Andersson i Södertälje beskärmade sig – det stämde kanske inte riktigt när herr Sjöholm använde det ordet – över att det hade bildats så många bolag, och ansåg att det borde finnas en viss restriktivitet. Varför har det då bildats så många bolag? En del bolag ligger i skrivbordslådorna – det vet vi. Men det har också förekommit många seriösa småbolagsbildningar, eftersom många människor på det sättet försökt komma i åtnjutande av samma förmåner som den allmänna försäkringen ger de anställda. Det tycker jag inte att vi bör vara kritiska emot. Det kan vara en rätt god motivering.

När herr Andersson i Södertälje är kritisk mot enmansbolagen och fåmansbolagen verkar det som om han alldeles har glömt bort att herr Bergqvist för en stund sedan i dechargedebatten envist och länge försvarade ett enmansbolag. Det bör väl vara något sammanhang i argumenteringen på den socialdemokratiska sidan.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det kan naturligtvis diskuteras hur mycket man skall lägga in i ordet "ryckighet". Men i fjol bestämde vi oss för 50 000 kronor, och nu vill herrarna sätta gränsen vid 20 000 kronor. Om två år kanske vi skall höja beloppet till 100 000 kronor. Det tycker jag är ganska ryckigt. Vi får en vågdal vid 20 000 kronor som är onödig nog.

Sedan har inte herrarna svarat på frågan i mitt inledningsanförande varför ni själva säger att tidpunkten nu inte skulle vara lämplig att avgöra beloppets storlek. I reservationen säger man: "Riksdagen kommer då" – när resultaten av utredningens arbete föreligger – "att ha ett bättre underlag än som för närvarande står till buds för att bedöma vilken minsta kapitalinsats som bör krävas för att en företagare skall tillåtas få driva verksamhet utan personlig ansvarighet för företagets förbindelser." Ni säger ju själva att detta inte är den lämpliga tidpunkten – det är helt klart.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara några ord till herr Lidgard om ryckigheten i lagstiftningen. När vi nu i utskottet har enats om att föreslå en förutsättningslös utredning – vi hoppas att den skall vara färdig med sina förslag om ett par år – så är det väl inte orimligt att tänka sig att de

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

största aktiebolagen kommer att få ett betydligt högre aktiekapital som minimikapital än nuvarande 50 000 kronor och att vi skall kunna finna lämpliga bolagsformer för de mindre och medelstora företagen. Att vi nu i år skulle riva upp 1973 års beslut och sedan fatta nya beslut om ytterligare ett par år innebär — inte annat än jag kan förstå — en viss ryckighet. Frågan är om det är till gagn för bolagen i deras planering att ha en sådan lagstiftning och ett sådant uppträdande från riksdagen.

När jag i mitt tidigare inlägg talade om hur många nybildningar av bolag som skett under åren 1970—1972, var jag inte kritisk mot nybildningar i och för sig. Men jag konstaterade hur överlägsen bolagsformen tycks vara jämfört med handelsbolag, kommanditbolag och enskild firma. Det är givetvis lagstiftningen för bolag som är så fördelaktig att man väljer denna form.

Det är självklart att de 50 000 kronor som nu gäller såsom minimikapital har en hämmande effekt på nybildningarna. Men hur många nybildningar av bolag skulle det bli om man sänker detta belopp till 20 000 kronor, och vilken karaktär skulle bolagen då få?

Jag tror att vi vinner på att avvakta det utredningsarbete som nu föreslagits. Vi måste utreda detta grundligt, innan vi gör några större ändringar.

Herr LIDGARD (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig fråga herrar Sjöholm och Andersson i Södertälje: Tycker ni verkligen att det är rimligt att man under ett par år skall tvinga en företagare, som vill ombilda sitt företag till bolag, att skrapa ihop 50 000 kronor till ett minimikapital, när det säkert som ett brev på posten om några år kommer en bestämmelse om att han inte skall avkrävas mer än 25 000 kronor?

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall svara med herr Lidgards egna ord: Det är inte rätt tidpunkt att nu avgöra detta. Herr Lidgard har inte förklarat vad han menar med påståendet att det när utredningsresultatet föreligger är lämpligt att bestämma beloppets storlek.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt nöja mig med en replik, men eftersom herr talmannen nu givit mig obegränsad tid, frestas jag naturligtvis att använda den. Ta det emellertid inte så hårt. Jag kommer inte att göra allvar av mitt hot.

Talet om ryckighet är redan bemött av herr Lidgard. Jag vill bara understryka att vi i ett senare sammanhang antagligen får räkna med att såsom står i reservationen höja beloppet utöver 50 000 kronor för de större bolagen.

Om jag har råkat säga något som kan uppfattas såsom ett glåpord mot någon eller några, ber jag om tillgift för detta. Det kan bero på att jag enligt herr Sjöholms höga intentioner inte använder manuskript.

Herr LIDGARD (m):

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Ändringar i aktie-
bolagslagstift-
ningen m. m.*

Herr talman! Herr Sjöholm har upprepade gånger frågat vilken tidpunkt som är den lämpliga eller hur man nu skall se på den här saken. Låt mig erinra om, herr Sjöholm, att ni i er partimotion i fjol förordade att aktiekapitalet skulle bibehållas vid 5 000 kronor. Skulle vi vara konsekventa i den här situationen så skulle vi också i dag ha sagt att man skall ligga kvar på 5 000 kronor, men det tycker vi inte är rimligt. Det är ett gammalt belopp, fastställt för flera decennier sedan, och så många sakkunniga har uttalat sig för 20 000-kronorsnivån att det finns ingen anledning att gå ifrån den ståndpunkten.

Jag tycker att det är rätt som det står i utskottsbetänkandet att man får ett bra underlag för att bedöma hur högt man skall gå med aktiekapitalet när utredningen har kommit fram till ett resultat, men man kan väl ändå i dag säga: Låt oss stanna vid den nivå som sakkunniga utredningsmän har angett.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Svanström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Svanström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Svanström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svanström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	178
Nej	-	131
Avstår	...	2

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 7 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

Nr 20 i anledning av motion angående offentlig granskning av boutredningsmannaarvoden

Tisdagen den
21 maj 1974

*Bevarande av
bokskog, m. m.*

Socialutskottets betänkande

Nr 26 i anledning av propositionen 1974:93 angående avtal om läkarutbildning vid kommunala undervisningssjukhus m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 8 Bevarande av bokskog, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 18 i anledning av propositionen 1974:73 med förslag till lag om bevarande av bokskog, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1974:73 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 8 mars 1974, föreslagit riksdagen att

1. anta lag om bevarande av bokskog,
2. anta lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),
3. godkänna de grunder för särskilt stöd till bevarande av bokskog som förordats i propositionen,
4. till Vissa kostnader för vård och förnyring av bokskog m. m. för budgetåret 1974/75 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag till lag om bevarande av bokskog. Bokskogarna har på senare år avverkats i snabb takt, och på de avverkade områdena planteras i stor utsträckning i stället barrskog. Förslaget går ut på att skydda och bevara bokskogarna. Samhället får möjlighet att kontrollera avverkningarna och hindra att bokskog omförs till barrskog. Enligt förslaget får bokskog inte avverkas utan särskilt tillstånd. Inte heller får åtgärder för återväxt av annat trädslag än bok vidtas i bokskog utan särskilt tillstånd. Tillståndsfrågorna föreslås bli prövade av länsstyrelsen, som vid prövningen skall beakta att bokskog som är av värde från naturvårdssynpunkt bevaras så långt möjligt.

Ersättning till markägare föreslås utgå, om tillstånd till avverkning av avverkningsmogen bokskog vägras och detta medför att rationellt bokskogsbruk avsevärt försvåras. Vägras däremot tillstånd att plantera annat trädslag än bok på bokskogsmark, utgår ingen ersättning.

Vidare föreslås i propositionen att ett statligt bidrag införs till kostnader för förnyring och vård av bokskog.

Avsikten är således att genom en kombination av lagstiftningsåtgärder och ekonomiska åtgärder skapa ett effektivt skydd för bokskogarna.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1697 av herr Josefson m. fl. (c) vari hemstälts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1974:73 beslutade 1. att statsbidraget för förnyringsåtgärder och vård av bokskog skulle utgå med högst 80 procent av de av skogsvårdsstyrelsen beräknade kostna-

derna för åtgärderna, samt 2. att ersättning till markägare skulle utgå för den del av bokskogsarealen som översteg 20 procent av fastighetens totala areal när ansökan om omföring av bokskog till granskog i enlighet med det i motionen anförda avslogs,

1974:1745 av herr Komstedt (m) vari hemställts att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om lag för bevarande av bokskog,

1974:1746 av herr Krönmark m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta av motionärerna föreslagna ändringar i 4 och 6 §§ i det vid propositionen 1974:73 fogade förslaget till lag om bevarande av bokskog, innebärande dels att länsstyrelsen vid prövning av tillståndsfrågor rörande avverkning av bokträd skulle höra skogsvårdsstyrelsen, dels att tillståndsprövningen skulle ta sikte på att bokskog bevarades inom ramen för ett långsiktigt bokskogsbruk på fastigheten och dels att full kompensation skulle utgå till markägaren i de fall ett vägrat tillstånd att omföra bokskog till barrskog eller annan skog innebar väsentligt hinder för framtida rationellt skogsbruk och avsevärt ekonomiskt avbräck för markinnehavaren,

2. uttala att frågan om ersättningar och kompensation fick en sådan utformning att markägaren tillförsäkrades: skälig kompensation då bokskog vägrades omföras till barrskog, full kompensation då föryngringsåtgärder, markberedningar, stängsling, plantering av skärm etc. måste genomföras, 80 procent av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnader då ungskogsröjning och gallring måste genomföras, hela kostnaden då nyplantering skedde på mark som tidigare inte varit bokskogsbärande och att alla ersättningar skulle beräknas för 80 procent av fastighetens totala bokskogsareal och i övrigt utgå enligt de regler som föreslagits i propositionen samt

1974:1747 av herr Petersson i Röstånga (fp) vari hemställts att riksdagen beslutade 1. att 1 § i lagen om bevarande av bokskog fick följande lydelse: "Med bokskog förstås i denna lag trädbestånd vars virkesförråd till minst femtio procent utgörs av bok och vars yta upptar minst ett halvt hektar", 2. att statsbidrag till vård och föryngring av bokskog skulle kunna utgå med högst 80 procent av kostnaderna för åtgärderna.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1974:1697, yrkande 2, 1974:1745, 1974:1746, yrkandena 1 och 2, sistnämnda yrkande såvitt nu var i fråga, samt 1974:1747, yrkande 1, anta i propositionen 1974:73 framlagt förslag till lag om bevarande av bokskog,

2. anta i propositionen föreslagen lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),

3. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1974:1697, yrkande 1, 1974:1746, yrkande 2, sistnämnda yrkande såvitt i övrigt var i fråga, och 1974:1747, yrkande 2, godkänna av utskottet förordade grunder för särskilt stöd till bevarande av bokskog, samt

4. till Vissa kostnader för vård och föryngring av bokskog m. m. för

Tisdagen den
21 maj 1974

Bevarande av
bokskog, m. m.

budgetåret 1974/75 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Krönmark (m) och Wachtmeister i Johannishus (m) som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa, att riksdagen skulle

1. med förmälan att i propositionen 1974:73 framlagt förslag till lag om bevarande av bokskog inte kunnat oförändrat antas

a. med bifall till motionen 1974:1746, yrkande 1, för sin del anta av reservanterna föreslagen lydelse av 4 § och 6 § i lagförslaget,

b. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1974:1745 och 1974:1747, yrkande 1, för sin del anta det under a. omförmälda lagförslaget i övrigt,

c. i anledning av motionerna 1974:1697, yrkande 2, och 1974:1746, yrkande 2, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande ersättning i vissa fall då tillstånd vägrades till omföring av bokskog till barrskog, m. m.,

3. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1974:1697, yrkande 1, 1974:1746, yrkande 2, sistnämnda yrkande såvitt i övrigt var i fråga, och 1974:1747, yrkande 2, godkänna av reservanterna förordade grunder för särskilt stöd till vård och förnygring av bokskog m. m.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Skogsvårdslagens första paragraf lyder: "Skogsmark med därå växande skog bör genom utnyttjande på lämpligt sätt av markens virkesalstrande förmåga skötas så, att tillfredsställande ekonomiskt utbyte vinnes och, såvitt möjligt, i huvudsak jämn avkastning erhålles." Ingen har hittills kommit på idén att direkt förbjuda någon skogsägare att lyda skogsvårdslagen, inte annat än när det rört sig om fridlysningar enligt naturvårdslagen. Men nu föreligger i alla fall ett förslag till just sådant förbud att ge markerna den på lång sikt ekonomiskt bästa användningen.

Jag vill från början göra klart att vi har anledning att hälsa lagen om bevarande av bokskog med den största tillfredsställelse från naturvårdshåll och från den rekreationssökande allmänhetens sida. Visserligen kan man påstå att lagen är onödig, eftersom man hade kunnat nå ganska långt med frivilliga överenskommelser. Och visst är det sista riktigt, visst har skogsägarna genom bindande erbjudanden att spara bokskogarna på stora arealer visat goda prov på sin ansvarskänsla, men jag håller med jordbruksministern om att detta på lång sikt inte är tillräckligt. Dels är inte en frivillig överenskommelse bindande för kommande generationer, om den inte ges formen av naturreservat förstås, men dit kan man komma redan nu med stöd av naturvårdslagen, dels är det inte säkert att frivillig överenskommelse kan träffas rörande de bokskogar som för landskapsbildningen kanske spelar den största rollen.

Vi har inom utskottet varit eniga om att den omständigheten att vi haft olika uppfattningar om ersättningsreglerna inte kan motivera att skjuta lagen på framtiden i avvaktan på enighet, eftersom då risken vore överhängande att under tiden bokskogen i alltför stor utsträckning skulle

ha ersatts med gran.

Lagen har emellertid skönhetsfläckar och innebär i flertalet fall ett mycket hårt ingrepp i den enskilde skogsägarens ekonomiska frihet. Bokskog är inte bara mindre lönsam än granskog utan också ofta direkt förlustbringande, och att vända den förlusten i vinst kommer efter lagens tillkomst att förmenas skogsägaren eller i varje fall inte tillåtas honom utan besvärliga byråkratiska procedurer. Om nu boken genom utvecklingens gång förlorat sin lönsamhet men man ändå av hänsyn till naturvärden och landskapsbilden eller till allmänhetens rekreation vill hålla den kvar, då anser vi i moderata samlingspartiet att det är alldeles felaktigt att låta skogsägaren stå för kostnaderna. I ett sådant fall är det en det allmännas angelägenhet att betala vad det kostar.

Om en låt oss säga industriman inte följer med i utvecklingen utan framhärdar i att tillverka dåligt lönsamma eller förlustbringande artiklar, och hans rörelse en vacker dag brakar samman, ja, då vet vi alla vilken hård kritik som från fackligt och politiskt, framför allt kommunalpolitiskt håll, riktas mot den företagsledare som man menar visat sig inkompetent. Vad innebär då den lag vi nu står i begrepp att anta annat än just att vi ålägger skogsbrukaren att sköta sitt företag irrationellt? Jag är själv, som jag nyss sagt, klart *för* lagen, men vi måste förstå att – åtminstone så länge som det ekonomiska klimatet för bokskogsgårdarna är som det är – de måste hållas skadeslösa för den där irrationaliteten.

Boken är en ganska sen invandrare i vår flora, och den har trängts tillbaka av den norrifrån framstormande granen, med eller utan mänsklig hjälp. Det är inte den naturliga boken, som vi i dag finner i de sydsvenska skogarna – de rakstammiga kvistrena bokbestånden av pelarsalstyp är en ren kulturprodukt, framskapad genom generationer skogsägares omsorgsfulla skötsel, vari också ingår urval av de bästa stammarna, så att vi numera har ett genetiskt sett mycket värdefullt bokmaterial. Man hade vid föryngringarnas anläggning god hjälp av de i bokskogen betande ollonsvinen, när det gällde markberedningen, en hjälp som var särskilt värdefull på de magrare markerna, där bokplantorna hade svårt att hävda sig bland blåbärsris och kruståtel. Den sortens bokskog, hedbokskog, räknar man enligt propositionen inte med att bevara, åtminstone inte med stöd av bokskogslagen, som har de bättre markerna i tankarna, de marker där vi finner vad som kallas ängsbokskog. I ängsbokskogen är det betydligt lättare att få återväxt, men det är tyvärr så trots allt, att sedan ollonsvinens markberedning försvunnit vi varken i hed- eller i ängsbokskog får tillfredsställande återväxt utan hjälpkultur.

Och tyvärr är sådan plantering betydligt dyrare än grankultur – i mycket ungefärligt genomsnitt 1 200 kronor per hektar för gran, i bästa fall 3 000 kronor för boken, vanligast 4 000 å 4 500 kronor, dvs. en mycket hög rekryteringskostnad att förränta, vartill kommer att boken inte producerar stort mer än hälften av vad granen gör och har dubbelt så lång omloppstid, 120 år mot 60.

Till detta skall fogas att avsättningen för bokvirket långt ifrån är tryggad. Som exempel kan nämnas att utredningen om bokskogens bevarande i betänkanadets rygg har en träribba – den ribban är av gran. Framför allt här kunde man ju annars tycka att en liten reklam för

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

Bevarande av
bokskog, m. m.

Tisdagen den
21 maj 1974

Bevarande av
bokskog, m. m.

bokträ varit på sin plats.

Jag har velat måla upp den här onekligen dystra ekonomiska bakgrunden till frågan om bokskogens bevarande – fortfarande utan att bestrida värdet av lagen som sådan – för att vi skall veta vilka svårigheter som verkligen föreligger. Och jag kan ju fullständiga bilden med en jämförelse mellan avkastningen av gran och av bok på god skånsk skogsmark under en omloppstid för bok, alltså två omloppstider för gran, med uppgiften att en sådan utredning, verkställd av naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Kristianstads län tillsammans med skogsvårdsstyrelsen – således ingen partsinlaga – utfaller till nackdel för boken eller till fördel för granen, vilket man vill, med drygt 92 000 kronor per hektar. Någon ersättning till skogsägaren för att han inte får tillgodogöra sig det beloppet skall inte utgå. Motiveringen – att det skulle bli för dyrt och att därför ingen ersättning alls skall utgå för vägrat tillstånd att överföra bokskog till granskog – tycker jag närmast är halsbrytande.

Visst blir det dyrt, det vill jag inte för ett ögonblick förneka, men nog har det allmänna större förutsättningar att bära kostnaderna än de för det mesta små skogsägare som man nu så generöst lastar över kostnaderna på, för kostnaderna, antingen de består av uteblivna inkomstökningar eller fördyrade kulturer, måste ju ändå betalas någonstans.

Låt mig i det här sammanhanget undanröja den missuppfattningen att ersättningen för kulturkostnader eller för vägrad rätt att överföra bokskog till granskog skulle otillbörligt gynna de större skogsägarna. Som vi har föreslagit i moderatmotionen 1746 skall ersättning inte utgå till annan än skogsägare, som har mer än 20 procent av sin areal bevuxen med bokskog och då bara för den del av skogsarealen som ligger över 20-procentsgränsen. Det är alltså i huvudsak i överensstämmelse med skogsstyrelsens förslag i dess remissyttrande.

De större brukningsenheterna har i stor utsträckning redan ett så differentierat skogskapital att bokskogen där ligger en bra bit under 20 procent. Det är skogsmarker i storleken upp till 50 hektar som kommer över 20-procentsgränsen. Och skulle någon större fastighet ligga över genomsnittssiffrorna, tycker jag att ersättningen må vara vederbörande väl unnad.

Skogsägarna har tydligt uttalat sin vilja att ha kvar bokskogen inom rimliga gränser och har i stor utsträckning anslutit sig till 20-procentsgränsen. Jag är för min del inte säker på att den är tillräcklig för att överallt bevara bokskogslandskapet, men vill vi ha större areal kvar, måste vi också ge full betalning för intrånget. Landskapsbilden spelar ju en väsentlig roll i denna debatt.

Eftersom landskapet är ett kulturlandskap bör det kanske upprepas att bokskogen är en kulturprodukt. Den som en gång grundlade ett bokbestånd hade givetvis ingen anledning att förutsätta någonting annat än att hans efterkommande skulle få skörda den sådden – precis som det är i allt skogsbruk, där man måste tänka i generationer framåt.

Men nu har man funnit att den här kulturprodukten är så vacker att man vill bevara den. Jag delar den uppfattningen, men jag kan inte dela departementschefens åsikt, som också utskottsmajoriteten har anslutit sig till, nämligen att ersättning inte skall utgå för värden som beror enbart på

förväntningar om ändring i pågående markanvändning. I det här fallet är det inte fråga om någon ändring i markanvändningen, eftersom markanvändningen inte är bokskog eller barrskog utan skogsbruk över huvud taget – skog som skog, oberoende av trädslag.

Med den motivering för vägrad ersättning som departementschefen anfört skulle man ju lika gärna kunna ingripa i jordbruket. Hur vackert är inte ett blommande rapsfält! Där skall bonden i fortsättningen inte få odla annat än raps! *Principiellt* är det väl knappast någon större skillnad mellan ett sådant resonemang och departementschefens.

Här är alltså fråga om långt gående ingrepp i den enskilda äganderätten som vi i moderata samlingspartiet inte kan acceptera. Vi finner det fullt konsekvent harmoniera med socialiseringspolitikens bladplockning i kronärtskockan: mistad rätt till ersättning för vägrad avstyckning av strandtomter, mistad rätt till ersättning för vägrad rätt till grustäkt, mistad rätt till ersättning för vägrad glesbebyggelse, mistad rätt till ersättning för vägrad rätt att göra bokskog ekonomisk osv. Det är inte längre fråga om en smysocialisering utan om fullt öppen indragning till det allmänna av väsentliga delar av både ägande- och förfoganderätten till marken. Det är inte lagen som i och för sig är betänklig, utan det är dekretet om utebliven ersättning som för oss obehagligt nära den rena konfiskationen. Man frågar sig: Vad blir nästa steg?

Vi anser att varken propositionens 40-procentiga eller utskottsmajoritetens 60-procentiga bidrag till kultur- och röjningskostnader är nog för att stimulera till det levande bokskogsbruk som departementschefen med all rätt efterlyser. Ett sådant skogsbruk får vi bara om det samtidigt är lönande. För att inte kulturkostnaderna skall bli för avskräckande är det, anser vi, skäligt med en 80-procentig täckning av dem. Det gäller att stimulera skogsägarna till ett aktivt deltagande i vården av den bokskog som blir till större glädje för allmänheten än för dem själva, men det syftet äventyras genom en för snål politik.

Eftersom herr Krönmark och jag anser att man varken i propositionen eller i utskottsmajoritetens betänkande tillräckligt beaktat de här frågorna har vi avlämnat den reservation som jag härmed yrkar bifall till, samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets hemställan i de delar som icke berörs av vår reservation.

I detta anförande, under vilket herr talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr Werner i Malmö (m).

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Låt mig i den här sena timmen först säga att det är ett misstag som gör att jag inte står antecknad på talarlistan; jag har varit anmäld sedan i fredags.

Vi behandlar här en proposition med förslag till lag om bevarande av bokskog, och det är klart att det låter väldigt bra med en så heroisk insats som regeringen därmed vill göra. Men sanningen är ju den att det handlar om ett ingrepp emot den enskilde ägaren. Det finns en klart uttalad socialistisk tanke om samhällsägande, om att fråntaga den enskilda människan rätten att fritt bruka sin egendom.

Förra hösten hade vi i kammaren en diskussion om bokskogen, och den var föranledd av motioner från enskilda ledamöter om bevarande av ekskogen. Skall vi nu börja lagstiftningen om bevarande av den svenska skogen och ta den trädslag för trädslag, då blir det sannerligen inte mycket kvar av den svenska basnäringen. Risken är uppenbar. Visst är bokskogen vacker att se på. Men jag tycker att man inte behöver dölja sig bakom uttrycket att man av den anledningen skall bevara bokskogen. Man borde i stället klart deklarerat vad det är man vill och i så fall lösa in all bokskog till statlig egendom. Staten brukar ju gripa in när det gäller att bevara någonting i samhällets intresse.

Antag att någon har planterat solrosor på sin tomt men tröttnar på dem nästa år, medan grannarna tycker att det är förfärligt trevligt med solrosor bara de slipper ha dem på sina egna tomter! Då kanske vi får en lagstiftning om att nu skall det växa solrosor på den tomten därför att grannarna tycker att det är trevligt att titta på dem -- men den som äger marken har ingenting att säga till om i det fallet.

Den enskilde skogsbrukaren får, tror jag, även i framtiden sköta sin skog på ett riktigt sätt om han skall kunna nå en riktig bärighet i sin näring. Jag tror att det gäller skog över huvud taget och inte bara ett speciellt trädslag, som i det här fallet boken.

I motionen 1745 har jag yrkat avslag på propositionen. Utskottet har inte i sin skrivning lyckats övertyga mig om att jag har fel i den bedömning som jag här har deklarerat. Jag har i stället blivit förvånad över att så stor del av Sveriges riksdags ledamöter är positivt inställda till en socialisering av samhället.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till motionen 1745.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Vi är alla medvetna om hur bokskogen har minskat och hur den på allt fler ställen ersatts av barrskog, som växer och har förkvävt undervegetationen. Men vi är också medvetna om att det i dag finns miljömässiga, sociala och vetenskapliga skäl för att så långt som möjligt bevara denna vackra lövskog. Man bör här trycka särskilt på de sociala motiven, då ju våra bokskogar till allra största delen ligger i tätbefolkade delar av landet, där tillgången till rekreationsområden är tämligen begränsad.

Det var för mig någonting av ett "äntligen" när denna proposition lades fram. Vi har nämligen varit många som väntat i nära tre år sedan bokskogsutredningen blev klar och till dess propositionen såg dagens ljus. Men över denna enligt min mening förspillda tid skall inte gråtas nu, eftersom vi skymtar ett resultat.

Jag delar för min del i allt väsentligt propositionens uppfattning att det i dag finns uppenbara skäl för att genom lagstiftning skapa garanti för att de mest värdefulla bokskogarna skall skyddas och bevaras. Det vore naturligtvis trevligast om inte lagstiftning hade behövt tillgripas och om man i stället hade kommit fram på överenskommelsens väg. Det skulle kanske gå den närmaste tiden, men jag föreställer mig att i ett litet längre perspektiv är det nästan omöjligt.

På två viktiga punkter har jag emellertid en avvikande mening, och jag har redovisat skälen i motionen 1947. Jag anser att procentsiffran 70 i vad gäller virkesförrådet är för hög och att den borde sänkas till 50 för att man inte skall äventyra de ädellövskogar i bokskogens randområden där boken i viss mån är dominerande men inte i sådan utsträckning att dessa skogar skyddas av nu föreliggande lagförslag.

Vidare anser jag i likhet med andra motionärer att bidrag till vård och förnyring av bokskog skall kunna utgå med högst 80 procent av kostnaderna, dvs. vad som föreslogs av bokskogsutredningen. Lika viktigt som det är att bokskogen bevaras, lika viktigt är det att man har ersättningsregler, så att skogen kan skötas utan betungande uppoffringar av de enskilda skogsägarna. Det ligger i allmänhetens intresse att vi får en inte bara bevarad utan skött och bevarad bokskog.

Utskottet har vid sina överväganden insett att bidragsprocenten 40 till vård och förnyring är en orealistisk siffra och föreslår i stället 60. Även om jag som motionär naturligtvis inte är tillfredsställd kan jag tills vidare acceptera förslaget. Det är ett steg i rätt riktning i alla fall. Och om bidraget skulle visa sig vara otillräckligt, så att den bestående bokskogen inte kan skötas, finns det naturligtvis anledning att återkomma i ärendet.

Detta innebär, herr talman, att jag kan yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Borby (c):

Herr talman! Jag kan till betydande del instämma i de synpunkter som här har redovisats av herr Wachtmeister i Johannishus och herr Petersson i Röstånga men inte i någon nämnvärd utsträckning i det som sagts av herr Komstedt. Herr Wachtmeisters anförande kunde enligt min bedömning lika gärna ha utmynnat i ett yrkande om bifall till utskottsmajoritetens hemställan.

Vad är det då som ligger bakom detta lagförslag? Låt mig bara kort erinra om att i anledning av en motion år 1964 beslöt riksdagen att tillsätta bokskogsutredningen. Jag kan försäkra kammaren — i den mån ledamöterna inte hade tillfälle att vara med då — att det rädde en rörande enighet i det utskott som behandlade frågan. Det var med något av hänförelse som samtliga partier ställde sig bakom ståndpunkten att nu gällde det verkligen att se till att någonting utträttades, att åtgärder vidtogs för att rädda dessa utomordentliga värden. Ja, det var något av hänförelse trots att riksdagsbehandlingen inte som nu skedde vid den tid på året då vi har möjlighet att uppleva bokskogen i dess allra bästa skepnad.

Jag skall låta Skånes skogsägareförenings remissyttrande i ärendet den gången redovisa vad man ställde sig bakom. Skånes skogsägareförening skrev: Skogsägarna avvecklar bokskogen. Läget är allvarligt och skyndsamma åtgärder erfordras om man med hänsyn till landskapsvården, naturskyddet och friluftslivet vill rädda den redan reducerade bokskogen.

Det sade man för tio år sedan. Därför måste jag uttrycka min förvåning över att man firar tioårsjubileum nu när det äntligen händer något och gör det med att — i vissa fall i onödan som jag ser det — skrämra bokskogsägarna för vad som håller på att hända. Litet av den

ambitionen tyckte jag mig också utläsa av herr Komstedts anförande. Men låt mig då säga att det finns ingen anledning för bokskogsägarna att känna sig skrämda av detta lagförslag. Här rör det sig om ca 60 000 ha skog i vårt land, och enligt sakkunniga bedömare bör ungefär 35 000 ha bevaras för framtiden. Förslaget gäller alltså inte varje bokskog. Och då har vi gjort den reduktionen — som herr Petersson i Röstånga var litet tveksam om — att med bokskog skall i detta sammanhang avses endast de bestånd som till mer än 70 procent av antalet stammar består av bokskog. En betydande del av bokskogsägarna kan alltså känna sig helt lugna.

Men hur är det med ägarna till de bokskogar som inryms i den föreslagna lagstiftningen? Ja, det har från många håll betygats att de ansvarskännande bokskogsägarna är beredda att fortsätta med att vårda sina skogar som de har gjort genom tiderna. De har inte gjort det av en slump, utan de är intresserade av sin bokskog och känner för den. Men tyvärr finns det några bokskogsägare — de är kanske ett fåtal — som inte är beredda att bära och visa detta ansvar. Möjligen är de få men tyvärr tycks de ha en rätt betydande del av bokskogsarealen i sin ägo. Och vad som hänt under senare tid både på Söderåsen och på Ryssbergets östliga slutningar — eller över huvud taget i gränstrakterna mellan Skåne och Blekinge — har varit den egentliga anledningen till att länsstyrelsen blivit tvungen att ingripa snabbt med sitt förbud. Det förbudet kunde inte gälla nämnvärt längre utan att vi hade fått en ordentlig utredning och lagstiftning som visade vad som skulle ske i fortsättningen. Och det är det vi har fått nu.

Det har i många sammanhang sagts att vi ju kunde ha träffat frivilliga överenskommelser; bokskogsägarna är säkert beredda att ställa upp frivilligt. Men om de är det, så är ju inte heller de särskilt illa berörda av lagstiftningen. Herr Komstedt sade att man borde ha förhindrat propositionen. Men då hade det hänt som herr Komstedts partikamrat fru Sundberg så målande beskrev i en interpellation häromdagen, när hon talade om hur det trots ett länsstyrelseförbud har meddelats ganska vårdslösa dispenser som inneburit betydande kalhyggen av bokskog genom ett förfarande enligt 19 §.

Vidare sade herr Komstedt att utskottsmajoriteten inte har lyckats övertyga honom om att han har fel i sin motion. Då vill jag säga att utskottets moderater inte har lyckats övertyga utskottsmajoriteten om att herr Komstedt har rätt. De har av någon anledning inte ens försökt.

Vad sedan herr Petersson i Röstånga beträffar så ville han som vi hörde gå litet längre än majoriteten. Vi har inte kunnat tillmötesgå honom eftersom vi tyckte att han gick litet för långt. Han vill ju som bokskog räkna de bestånd som till 50 procent består av bok. Propositionen har som bekant stannat för 70 procent.

När det sedan gäller den moderatreservation som är fogad till utskottets betänkande skulle jag vilja påpeka ett par saker.

Först och främst säger reservanterna tydligt att det inte finns någon anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag till lag. Herr Wachtmeister har också här intygat att man ställer sig bakom tanken på en lag. Jag tycker att detta tydligt bör sägas från kammarens talarstol, så att det inte i efterhand uppstår någon annan bild av riksdagens handläggning av

ärendet.

Vad är det då som skiljer oss åt? Det är till att börja med frågan om ersättning för föryngringsåtgärderna. I motionen – även i mittenmotionen – har det sagts att ett statsbidrag som uppgår till 80 procent av kostnaderna för föryngringsåtgärder godkända av skogsvårdsstyrelsen borde vara rimligt. I propositionen föreslogs 40 procent. Efter överläggningar och resonemang i utskottet lade utskottets socialdemokratiska ledamöter fram ett kompromissförslag, som innebar att statsbidraget skulle utgå med 60 procent i stället för 40 procent av kostnaderna för sådana föryngringsåtgärder. Man har alltså gått motionärerna till mötes på halva vägen.

Jag vill för min del på mittenpartiernas vägnar säga att vi fann detta vara ett rimligt kompromissförslag. Det var en icke oväsentlig höjning som föreslogs. Den var i alla händelser så väsentlig att vi inte kunde tänka oss ett lotteri om saken och riskera att förlora dessa ytterligare 20 procent. Vi ville, som det uttrycktes i utskottet, inte ha något boklotteri.

Vad är det då som skiljer utskottets förslag från det förslag som herr Wachtmeister här gör sig till tolk för? Jo, reservanterna förordar att statsbidrag skall utgå med 80 procent av kostnaderna för åtgärderna och att ersättningen skall beräknas på 80 procent av skogsinnehavet – skogsägaren skall själv svara för kostnaderna för de övriga 20 procenten. 80 procent av 80 procent är 64 procent. Det är alltså inte så förfärligt mycket mer än de 60 procent som föreslås enligt kompromissen.

Vidare skiljer sig reservanternas förslag från utskottsmajoritetens i fråga om det intrång – detta har herr Wachtmeister beskrivit mycket korrekt – som en bokskogsägare får vidkännas då han drabbas av förbudet att omföra bokskogen till barrskog. Herr Wachtmeister förordar att ersättning då skall utgå för det förlorade förväntningsvärdet. Men även på den punkten är det som herr Wachtmeister sade en mycket betydande del av skogsägarna som inte skulle komma i fråga, eftersom mångas bokskogsinnehav inte uppgår till 20 procent av deras totala skogsinnehav. Sedan är det inte så särskilt många kvar.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag tror att det är nödvändigt med lagstiftning om det skall bli möjligt att infria den, som alla gärna intygar, angelägna ambitionen att tillvarata bokskogen för framtiden. Tyvärr känner inte alla bokskogsägare ett sådant ansvar att vi kan avstå från lagstiftning. Huruvida de ersättningsvillkor som föreslås i denna proposition är exakt riktigt avvägda vill jag inte göra något bestämt uttalande om. De är produkten av en kompromiss som var möjlig att träffa i detta sammanhang.

Jag skulle vilja avsluta detta anförande med att säga att jag förutsätter att man i vanlig ordning prövar den här lagens verkningar, och med vanlig ordning menar jag då att man följer vad som händer under de tre första åren. På frågan, som ställts under debatten, vilket som blir nästa steg skulle jag vilja svara: en prövning av lagen. Har den inneburit obehag eller intrång av den karaktär som man här försökt skrämma skogsägarna med anser jag att nästa steg måste bli en fullständig och förutsättningslös omprövning av lagen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Bevarande av
bokskog, m. m.*

Herr KOMSTEDT (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Larsson i Borrby sade att det verkar som om skogsägarna blivit uppskrämda och att han i mitt anförande kunde skönja de tankegångar som de hade framfört. Jag kan på heder och samvete försäkra kammarens ledamöter att jag inte har haft någon som helst kontakt med några skogsägare. Det jag har sagt är helt mina egna funderingar, som grundar sig på den syn jag har beträffande den enskildes ägande i förhållande till staten.

Jag förstår så väl att herr Larsson säger att han inte kan instämma i mycket av det jag sade i mitt anförande. Han har skrivit under ett betänkande tillsammans med bl. a. herr Takman, som har en helt annan syn än jag på samhällets ägande. Jag har uttryckt farhågor för att den här föreslagna lagstiftningen är en form av ingrepp mot den enskildes ägande som är socialisering och någonting som på sikt kan bli förödande och allvarligt. Det må vara herr Larssons tankegångar som gör att han inte är rädd för sådant. Jag skall med glädje göra ett besök på herr Larssons ägor i Borrby den dag då riksdagen har lagstiftat om att han endast får odla rådisor på sin egendom.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan försäkra kammarens ledamöter att utskottets ledamöter har haft omfattande kontakter med sakkunniga, med bokskogsägare och med skogsorganisationer innan vi gjort vårt ställningstagande.

Beträffande den andra frågan är det intressant och värdefullt att i detta sammanhang erinra om att moderata samlingspartiet som parti inte har vänt sig mot införandet av lagen i princip.

Herr KOMSTEDT (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Larsson i Borrby sade i sitt första anförande att den skrämselfpropaganda som körts fram mot skogsägarna kom till uttryck i mitt anförande. I sitt andra anförande sade herr Larsson att utskottets ledamöter lyssnat mycket på skogsfolket innan de gjorde sitt ställningstagande. Eftersom dessa båda uttalanden inte är i konsekvens med varandra måste jag efterlysa ett besked om vilket som är felaktigt: det som jag sade i början eller det som skogsägarna redovisade inför utskottet -- vilket jag inte vet vad det är.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vidhåller att vi har haft omfattande kontakter med folk som kan dessa frågor och som sysslar med dem.

Jag vidhåller också vad jag sagt tidigare, om att vi vid de tillfällen då vi träffat skogsägarna tyvärr har funnit att de av någon anledning varit litet uppskrämda och uppskrämda -- i princip på grund av felaktig information.

Herr MAGNUSSON i Tanum (s):

Herr talman! Utskottets ordförande har lämnat en klar redogörelse för de förhandlingar vi har fört i utskottet och det ställningstagande som

majoriteten kommit till. Låt mig bara göra ett sammandrag av detta.

Det kan till att börja med konstateras att bokskogen redan har minskat och ersatts med gran på stora områden. Därför är lagstiftningen nödvändig, och därom är vi överens utom i vad det gäller ett motionsyrkande.

Bevarandet av vår miljö och vårt kulturlandskap skall naturligtvis inte endast vara ett samhällets ansvar. Också den enskilde markägaren måste visa sitt ansvar gentemot en kommande generation och till den lämna det kulturlandskap som han själv mottagit.

Det sydsvenska landskapet skulle förlora mycket av sin skönhet om våra ädla lövträd helt skulle försvinna och ersättas med barrskog. Från allmän synpunkt är det därför angeläget med en lagstiftning som medger kontroll av bokbeståndet och att ingripande kan ske för att för framtiden bevara boken i den svenska skogsfloran.

Enligt en kort beskrivning av boken som skogsträd är den det mest högvuxna bland våra ädla lövträd. Bestånd med en medelhöjd av omkring 30 meter förekommer i Skåne. Enstaka individer kan nå över 40 meter i höjd. Stammen är i bestånd som regel rak med högt ansatt krona. Boken är först gråbrun, glänsande och slät, blir senare vitgrått fläckad och vid hög ålder silvergrå. Det är ett träslag som även vi som bor norr om Skåne är angelägna om att ha kvar i den svenska skogsfloran, och det är det som gör att så många svenskar intresserar sig inte endast för boken utan även för eken, som kan röna samma öde som boken, såvida vi inte får en lagstiftning för att bevara dessa lövträd, som vi sätter stort värde på.

Utskottet har vid behandlingen av propositionen 73 eftersträvat att redovisa ett enhälligt betänkande. Detta lyckades inte helt. Moderaterna anser sig icke kunna godta utskottets skrivning, utan anmäler avvikande förslag. Bl. a. föreslår reservanterna att skogsvårdsstyrelsen skall höras av länsstyrelsen innan åtgärder eller tillstånd för avverkning eller skötsel av bokskog prövas. Vid denna prövning anser reservanterna att bokskog som är av värde från naturvårdssynpunkt skall bevaras inom ramen för ett långsiktigt bokskogsbestånd på fastigheten.

Skogsvårdsstyrelsens åliggande är bl. a. att tillse att skogsvårdslagen efterlevs. Även om en speciallagstiftning beträffande bokskog nu antages av riksdagen, befriar detta enligt mitt förmenande inte skogsvårdsstyrelsen från skyldigheten att tillse att lagen efterlevs; snarare motsatsen. Länsstyrelsen kommer med all säkerhet att höra skogsvårdsstyrelsen, inte minst därför att just det långsiktiga bokskogsbruket måste beaktas. Jag utgår från att bokskogsägaren har intresse av att anlita skogsvårdsstyrelsen, inte minst därför att boken skall ingå som ett naturligt inslag i skogsfloran och dessutom ge sin ägare en hygglig avkastning. Enligt propositionen skall skogsvårdsstyrelsen i de fall då det bedöms nödvändigt kunna ge kostnadsfri rådgivning om skötseln och utföra kostnadsfri stämpling i samband med röjning, gallring och föryngringshuggning.

De farhågor reservanterna hyser för att skogsvårdsstyrelsen lämnas utanför beslutsfattandet är därför ogrundade. Ett långsiktigt program för bokskogen måste innebära att skogsbruksplaner upprättas. Ett gott samarbete mellan markägare och myndighet garanterar bäst att den nu föreslagna lagstiftningen får avsedd verkan utan att göra alltför stort

Tisdagen den
21 maj 1974

Bevarande av
bokskog, m. m.

intrång på den enskildes intressen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Jag tyckte mig i herr Komstedts anförande skymta någon önskan om konfiskation av våra bokskogar för att överlåta dem till staten för bättre vård. Jag vill därför be honom att ta sig en liten titt på Blekinge-Åhus revir – då finner han att den värsta skövlaren av bokskog i södra Sverige är domänverket. Jag tror därför att det vore bäst för bokskogens framtid att den finge bli kvar i privat ägo.

Jag har synnerligen stora sympatier för herr Peterssens i Röstånga förslag om att 50 procent kubikmassa bok i stället för 70 procent skulle vara grundläggande för skyddet av bokskogen. Först då får vi med den stora bokförekomst som är av betydelse för landskapsbilden. Det gör vi inte nu; i dag står den helt utan skydd. Det tråkiga är bara att vi har den föregliga ekonomin att tänka på som trasslar till det hela.

Jag kanske i detta sammanhang får rätta till en uppgift som utskottets ordförande lämnade. Han sade att 70 procent av stamantalet skall vara bok – det är 70 procent av kubikmassan som skall vara det. I § 19-förbudet, som nu gäller, gjorde man ett försök att ha bestämmelsen att 40 procent av stamantalet skall vara bok. Anledningen till det var att en enda bokstam kan ha så mycket kubikmassa, att den t. ex. skulle kunna föranleda, att ett bestånd på praktiskt taget ren gran klassificerades som bok. Därför menade man att det var bättre att sikta på antalet stammar. Men det är svårt att göra det också. Jag har t. ex. hemma ett reservat som enligt länsstyrelsens § 19-förordnande skall klassas som bokskog. Det är ett rent gran- och tallbestånd, men man kan faktiskt hitta 40 procent bok av stamantalet, även om det mest är boksly som kommer upp under. Jag tror därför att den definition som departementschefen har gjort är bättre för den bokskog vi vill skydda. Tyvärr kan vi väl inte komma längre, men vi måste ha klart för oss att den inte lämnar det bättre skydd för landskapsbilden som vi skulle få genom herr Peterssens i Röstånga förslag. Jag har emellertid av ekonomiska skäl inte varit beredd att ansluta mig till det.

Vad beträffar bidraget till kulturkostnader kanske jag får trötta kammaren med några siffror. Jag har själv ganska stor erfarenhet av bokskogsskötsel. Hos mig ligger kostnaderna för en plantering upp till röjningsåldern på omkring 4 500 kronor per har. Om vi utgår från 60 procents bidrag innebär det att jag för nyplantering skulle få 2 700 kronor i bidrag och betala 1 800 kronor själv. Häremot skall vi hela tiden ställa vad en granplantering skulle kosta, 1 200 kronor. Om vi får 80 procent i bidrag får jag 3 600 kronor och skall betala 900 kronor själv. Mina egna utgifter är alltså billigare än granplanteringen. Men så har vi avkastningen också. Vi drar upp en bokskog som vi vet inte blir lönsam under de första 50–60 åren. Av granen däremot får vi i södra Sverige redan efter 20 år en massavedsklump i botten. Det är alltså ingen risk för att det blir någon förtjänst ens med 80 procents bidrag, men vi menar att stimulansen blivit större att plantera ny bok efter gammal om jag har 20 procents bidrag än om jag har 60 procent. Det är inte någon felaktig

information som ligger bakom dessa dystra tankegångar – det är tyvärr praktisk erfarenhet, studier av kostnadsfördelningar och bokslut osv.

Utskottets ordförande sade att mitt anförande lika gärna hade kunnat utmyнна i ett yrkande om bifall till utskottets hemställan. Nej, det kan det inte göra framför allt av en orsak – om vi bortser från procent-siffrorna. Arealfrågan är nämligen en väsentlig fråga för oss. Jag var senast i söndags i kontakt med en del skogsägare på Ryssberget som klagade sin nöd. Allesamman kunde hänföras till begreppet småskogsägare. De har 100 procent av sin areal bevuxen med bokskog och får alltså inte någon ersättning därför att de inte får omföra den till annan skog. De har försökt få göra det. De som har varit i Blekinge och sett Ryssbergsslutningen mot öster vet att hela skogen där ligger som på en presenterbricka. Ett ingrepp är oerhört känsligt från landskapsvårdssynpunkt, och det är fullt riktigt att vi försöker bevara den landskapsbilden – tyvärr är det storskogsägare som har huggit mest, det måste jag erkänna – men det drabbar dessa småskogsägare väldigt hårt. De måste finna sig i att även i framtiden ha lägre avkastning än de skulle kunna ha. Så länge de har en positiv avkastning säger jag intening om det, eftersom samma sak bör gälla inom skogsbruk som gäller inom jordbruk. Jag kan inte bara odla sockerbetor, jag måste ha havre och sämre avkastande grödor också. Men jag måste hålla mig med grödor som i varje fall ger ett netto. Det hindrar vi många småskogsägare från genom att inte ha någon arealgräns.

Prövning av lagen kom herr Larsson i Borrby med till slut. Det tycker jag var ett utmärkt förslag. Tänk att vi inte kommit på det när vi debatterat i utskottet. Man hade kunnat gå två vägar. Herr Larsson tänkte sig tydligen att pröva lagen i den utformning den fått och sedan om några år förhoppningsvis konstatera att den fungerat bra eller kanske mindre bra. Jag skulle vilja komma med ett annat förslag, nämligen att vi får den halva miljön som begärs som förslagsanslag. Sedan hade vi kunnat pröva efter våra normer och fått se hur det fungerat efter några år. Man kan göra vilket som helst, men jag tror det är ett mycket värdefullt uppslag, som utskottets ordförande kom med, att vi skall pröva lagen efter en liten tid.

Jag tror att detta med matematik är något som vi skall vara litet försiktiga med. Herr Larsson i Borrby gav sig in på en matematik som påminde litet om sättet att räkna ut hur många det är som arbetar här i samhället egentligen. Hälften är sjukskrivna och hälften är på semester eller något dylikt, massor är arbetslösa och kvar blir bara två man, du och jag, och jag är väldigt trött. När herr Larsson sätter procentsiffror på helt oförenliga storheter är det litet farligt. 80 procent av arealen och 80 procents ersättning skulle bli 64 procent. Det går inte att räkna på det sättet här.

Herr Magnusson i Tanum talade om kulturlandskapet. Jag har vigt mitt liv åt att försöka bevara vårt kulturlandskap och jag kan försäkra herr Magnusson att jag är precis lika ledsen som han när man av ekonomiska skäl tvingas att överföra det gamla kulturlandskapet – kalla det för Sörgårdslandskapet, som man gör ibland litet föraktfullt – till mark som producerar litet mera. Begreppet kulturlandskap innebär tyvärr att detta landskap skall avkasta något till kulturen, annars blir det ett

Tisdagen den
21 maj 1974

*Bevarande av
bokskog, m. m.*

parklandskap och parker avkastar sällan någonting. Förutsättningen för kulturlandskapets existens är alltså att det är lönsamt. När det inte är det men man ändå vill bevara det måste man försöka få hjälp utifrån på något vis. Vi kan inte lägga över vården av kulturlandskapet bara på den som bor där. Det går inte i längden. Jag är väldigt ledsen över att det skall vara på det viset, men jag har tyvärr nödgats konstatera att det är så.

Så var det frågan om dispens. Herr Magnusson i Tanum talade om att vi i vår reservation hade nämnt att vi skulle blanda in skogsvårdsstyrelsen i denna dispensgivning. Han tyckte att det var självklart att skogsvårdsstyrelsen skulle ha uppsikten över denna lags tillämpning och att det därför var onödigt att lagstifta. Men det är just det som inte skett, när fru Sundberg häromdagen påpekade att man lämnat dispens från det tillfälliga § 19-förordnandet på så galet stora ytor att hela förordnandet nära nog förlorat sin effekt. Det var just på länsstyrelsen man gjorde detta utan att höra skogsvårdsstyrelsen. Det är därför vi plockat in detta i vår reservation, för säkerhets skull, så att inte någon liten femte byråsekreterare på länsstyrelsens naturvårdsenhet skall få för sig att han har en väldig makt och sitter och beviljar dispenser såsom skett på en del håll. Vi tycker att detta är en skärpning av lagen och vi tycker att den är befogad.

Bokskogsutredningen föreslog att man skulle sköta bokskogen i 30 år efter det att man fått bidrag. Departementschefen har förlängt den perioden till 50 år. Vi tycker att i. kall ha en längre period. Ett långsiktigt skogsbruk stannar inte inom 50 år – det bör åtminstone bestå av en hel omloppsperiod – 120 år. Det är vad som står i vår reservation och det tycker vi är en skärpning i riktning mot departementschefens intentioner, vilket vi inte har något emot alls.

Till sist får jag kanske vända mig till departementschefen och be honom att i kommande propositionsskrivning ge akt litet på den terminologi som råder i skogsmannakretsar. I propositionen talas om plantering av skärm. En skärm har aldrig planterats i vårt land. Man kan sätta skyddsplanteringar, men det är en helt annan sak. Skärm är enligt den fastställda skogsterminologiska ordlistan, som man får lära sig på alla skogsskolor, en gammal skog som glesnas ut för att bereda utrymme för ungskogen som kommer nerifrån.

När man alltså här talar om plantering av skärm, inför man ett nytt begrepp. Terminologin är till för att klara begreppen, inte för att förvilla dem.

Herr KOMSTEDT (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wachtmeister i Johannishus säger att den största skövlaren av bokskogen är domänverket. Ja, det är så. Därför borde regeringen självklart först ha tagit itu med det verk som regeringen helt kan bestämma över. I propositionen och i betänkandet står nästan ingenting om detta. Där framstår i stället den lille enskilde skogsägaren som den stora boven.

Herr Wachtmeister varnar för mitt recept att lösa in skogen. Men om jag var bokskogsägare, skulle valet vara självklart för mig. Om andra ville ha något som var vackert att titta på och som man kunde promenera i

o. d., då ville jag bli inlöst för att kunna göra en vettig investering på annat håll. Det kan inte vara rimligt att den enskilde skall upprätthålla någonting som han inte får någon avkastning av. Under sådana förhållanden tycker jag det är riktigare att man gör en inlösen.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Det kunde vara frestande att falla in i herr Wachtmeisters i Johannishus trivsamma debattstil. När han säger att det är han och jag som arbetar, och att han känner sig trött, vill jag gärna här i kammaren säga att detta verkligen inte har varit ett typiskt drag för honom under detta ärendes behandling. Herr Wachtmeister har verkligen bidragit till utskottsarbetet med värdefull sakkunskap. Inte minst har hans bestämda vakthållning kring att det kommer till stånd en lag som klarar bokskogens bevarande varit värdefull.

När det sedan gäller detta med matematiken, är det alldeles riktigt som herr Wachtmeister säger, att man inte kan räkna så som det är föreslaget i reservationen. Låt mig gärna verifiera att när vi skulle skriva centerns motion var vi inne på dessa tankegångar, när vi skulle pröva ett system för ersättning för intrånget. Men det är inte särskilt lätt att hitta ett system, och det var för kort tid att här skissera ett alldeles nytt system.

Skall alla ha 92 000 per hektar med en gång, herr Wachtmeister? Hur skall man räkna ifrån de 20 procenten? Blir det inte gärna så att man får ha 80 procent vid varje tillfälle, eller skall var och en ha en kvot tills han kommit upp i de 20 procenten? Hur blir det vid omregistrering och sammanläggning av fastigheter? Vilken generation är det som skall ha 92 000 per hektar? Eller skall man ha litet per år?

Frågorna är svåra att besvara. Därför har jag tillåtit mig att säga: Låt oss ta de tre första åren på oss och pröva detta. Jag tror inte att alla de små skogsägarna på Ryssbergets sluttning står i begrepp att i morgon dag omföra sin bokskog till barrskog. Jag tror vi hinner undersöka mycket noga och se till att klara deras rättssäkerhet, både ekonomiskt och rättsligt.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag skall be att få tala in följande till protokollet.

Man tillsätter en utredning som behandlar bokskogen och är färdig 1971. Utredningen har representanter från naturvårdsverket och skogs-
vårdsstyrelsen. Så har man en naturvårdsutredning som arbetar med en omstöpning och modernisering av naturvårdslagarna. Denna naturvårds-
utredning får i uppdrag att också arbeta med bokskogsfrågorna, dvs. de områden som där passar in. Denna parlamentariska utredning, i vilken det sitter tre generaldirektörer och en rad jurister – det är alltså en utredning som har förutsättningar att behandla dessa frågor – har åtagit sig denna uppgift. Men samtidigt bryter man ut frågan om bokskogen, och naturvårdsverket gör inom sig en ny utredning, vars resultat framläggs för jordbruksdepartementet, ett annat resultat än det som den första utredning, vilken naturvårdsverket deltog i, kom fram till.

När ordföranden i jordbruksutskottet säger att man kanske hade bort

Tisdagen den
21 maj 1974

*Bevarande av
bokskog, m. m.*

ha en utredning, tycker jag att det hade varit naturligt att vi fått bearbeta dessa frågor ur lagstiftningssynpunkt på det sätt som vi brukar göra när det gäller förslag som kommer fram inom det svenska utredningsväsendet.

Nu har utskottet kommit fram till en kompromiss som är betydligt bättre än det förslag som ursprungligen framlades av naturvårdsverket. Det tycker jag i och för sig är tillfredsställande, men den kompromissen är inte tillräckligt bra. Jag yrkar bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande.

Herr MAGNUSSON i Tanum (s):

Herr talman! I denna nattens sena timma vill jag överrätta en blomma till herr Wachtmeister i Johnnishus. Visserligen har han här kämpat för ett högre bidrag än vad propositionen föreslår, men han har samtidigt talat om för oss att det på Johannishus finns 9 procent bokskog. I sin reservation har han sagt att en skogsägare själv bör ta hand om 20 procent. Vi vet nu, när vi går att fatta beslut, att herr Wachtmeister icke har talat i egen sak.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! För att jag inte skall beskyllas för att ha fällt något ord i stridens hetta som varit felaktigt skall jag ändra vad jag sade om att domänverket var den värsta skövlaren av bokskogen. Jag vet, uppriktigt sagt, inte hur domänverket handskats med just bokskogen under senare år. Men domänverket var den första som började att i stor stil skövla lövskogen där nere i söder.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Propositioner ställs först på bifall till eller avslag på det i motionen nr 1745 av herr Komstedt framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 73. Om detta yrkande avslås företas utskottets hemställan till avgörande punktvis.

Det i motionen nr 1745 av herr Komstedt framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 73

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på det i motionen nr 1745 av herr Komstedt framställda yrkandet, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Komstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår det i motionen nr 1745 av herr Komstedt framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 73 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 303
Nej — 5
Avstår — 1

Utskottets hemställan

Punkterna 1 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wachtmeister i Johannishus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkterna 1 och 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wachtmeister i Johannishus begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 261
Nej — 46
Avstår — 4

Punkterna 2 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 9 Rätt att döda annans hund, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 21 i anledning av propositionen 1974:81 med förslag till ändrad lagstiftning om rätt att döda annans hund, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1974:81 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 8 mars 1974,

föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt,
2. lag om ändring i lagen (1943:459) om tillsyn över hundar,
3. lag om ändring i rennäringslagen (1971:437),
4. lag om ändring i lagen (1944:219) om djurskydd.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:
”I propositionen föreslås att jakträttsinnehavare fråntas den befogen-

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rätt att döda
annans hund,
m. m.*

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rätt att döda
annans hund,
m. m.*

het som han nu har enligt lagen (1938:274) om rätt till jakt att döda annans hund som löper lös och jagar eller ofredar villebråd. Det skall i stället ankomma på polismyndigheten att avgöra om hunden skall avlivas.

Vidare föreslås att polismyndigheten skall inhämta yttrande från veterinär, innan myndighet enligt lagen (1943:459) om tillsyn över hundar fattar beslut huruvida s. k. bitsk hund skall avlivas. Dessutom begränsas nuvarande bestämmelse i samma lag om rätt för envar att under vissa förutsättningar döda bitsk hund till att gälla endast den som äger eller vårdar hemdjur.

I propositionen föreslås därjämte smärre ändringar i rennäringslagen (1971:437) och i lagen (1944:219) om djurskydd.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1698 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c, s, m, fp) vari hemställt att riksdagen skulle besluta att 93 § rennäringslagen skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande ett slopande av bestämmelsen att hund utan tillsyn som anträffats omedelbart efter det att den jagat eller på annat sätt ofredat ren under vissa villkor fick dödas samt

1974:1767 av herr Krönmark (m).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. för sin del anta vid propositionen 1974:81 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt,
2. för sin del anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1943:459) om tillsyn över hundar,
3. med förmälan att Kungl. Maj:ts förslag inte kunnat oförändrat antas och med bifall till motionen 1974:1698 för sin del anta av utskottet föreslagen lydelse av 93 § rennäringslagen,
4. för sin del anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1944:219) om djurskydd,
5. lämna motionen 1974:1767 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Tanum (s), Lindberg (s), Takman (vpk) och Enlund (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:1698 för sin del skulle anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437).

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Vid den här sena timmen vill jag göra mitt anförande något kortare än jag hade tänkt mig. Med hänvisning till de motiveringar som departementschefen anförde i Kungl. Maj:ts proposition nr 81 ber jag att få yrka bifall till den reservation som fogats till jordbruksutskottets betänkande nr 21.

Herr TAKMAN (vpk):

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rätt att döda
annans hund,
m. m.*

Herr talman! Det kanske bör påpekas att reservationen hemställer om bifall till propositionen. I den motion som utskottsmajoriteten fallit för heter det att "ingen vill bestrida samernas rätt att skydda renarna vid angrepp av hundar" men att "bestämmelsen om att en hund efter ett angrepp, sedan skadan väl är skedd, skall få dödas går dock för långt och gagnar inte samernas intressen". Det påstås också att denna bestämmelse innebär att vilken lös hund som helst kan skjutas när den varit i närheten av renar. Det finns inga uppgifter, vare sig i motionen eller andra handlingar, som visar vilken omfattning det här problemet har. Enstaka exempel är inte särskilt betydande.

Det är svårt att förutse verkningarna av den här begränsningen i 93 § rennäringslagen. Motionärerna har sagt att det – så som lagen varit formulerad hittills – inte funnits någon möjlighet att få den fälld som dödat en hund obefogat. Men hur blir det nu? Förut har bevisbördan legat på hundägaren. Jag kan inte frigöra mig från intrycket att den nu läggs på samerna. Om de tvingas döda en hund för att freda sina renar, hur skall de kunna visa att det var befogat?

Med den här inskränkningen i 93 § rennäringslagen fruktar jag för att de renskötande samerna kan bli offer för ytterligare en form av godtycke och rättslöshet. Därför yrkar jag bifall till reservationen.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tar kammarens tid i anspråk ett par minuter med anledning av den reservation som fogats till utskottsbetänkandet.

Departementschefen har ansett, när han skrivit propositionen, att om hunden ofredar renar så innebär detta en så allvarlig störning för näringen att hunden därmed skall kunna plikta med livet för mattes och husses försumlighet, som det ju grundar sig i. Departementschefen har dessutom uttalat att renskötaren skall ha rätt att avliva hunden omedelbart efter ofredandet, om inte hunden låter sig uppkopplas.

Utskottsmajoriteten har emellertid inte funnit att propositionen bör bifallas på denna punkt.

Om hunden nu vill ta en paus eller eventuellt har tröttnat och är på väg därifrån har han sannolikt kommit på bättre tankar, då har han nog blivit ångerfull och då skall han inte behöva sätta livet till.

Jag tycker att det är en ologisk konsekvens man har dragit ut av det hela. Har hunden åstadkommit skada i samband med att han ofredat renar är skadan inte mindre om han råkar för ett ögonblick ha lämnat renarna. Det torde ändå vara så att hunden inte känner någon ånger, snarare är det nog så att hans jaktinstinkt har väckts. Han har fått än större lust och vid nästa tillfälle när husse och matte släpper honom fri är han där igen med allra största säkerhet. Om man anser att detta är ett så allvarligt brott att hunden skall plikta med livet borde det nog också i konsekvensens namn få ske även om hunden råkar ha kommit från renarna ett ögonblick. Det står uttryckligen i propositionen och i förslaget till lagstiftning att det gäller omedelbart efter det hunden har ofredat renarna.

Tisdagen den
21 maj 1974

*Rätt att döda
annans hund,
m. m.*

Detta är och för sig ingen stor fråga, men jag vill gärna understryka att det blir en mycket svår bevisbörda. Vad som händer ute i renskogarna torde för många vara höljt i dunkel. Jag anser att man vid sådan här lagstiftning bör vara konsekvent. Om frågeställningen hade gällt huruvida lagen skall ge rätt att avliva hund eller inte, då hade jag haft större förståelse för den. Den här lilla ändringen, som utskottet vill göra och som enligt vårt förmenande är inkonsekvent, har föranlett oss att foga en reservation till utskottets betänkande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, vilket också innebär bifall till propositionen.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Jag kan gärna dela herr Lindbergs mening att detta inte är någon stor fråga.

Men det kan ändå inte hjälpas att hunden för många människor är en god vän och kamrat. Man lägger ofta ned rätt mycket arbete och stora kostnader på att dressera den så att den uppträder på ett riktigt sätt vid olika tillfällen. Mot den bakgrunden har vi i utskottet inte kunna finna det vara riktigt att ha kvar den bestämmelsen som säger att om en hund jagar eller på annat sätt ofredar ren - vad är det, hur mycket inryms i detta uttryck "på annat sätt ofredar ren"? - skall den kunna avlivas, även efter det att den upphört med det man kallar jagande eller ofredande.

Nu säger herr Lindberg att det är inkonsekvent att vilja ta bort rätten att få avliva hund sedan den upphört att ofreda. Först skulle man vilja veta hur lång tid ofredandet skall ha pågått. Skall det räknas som ofredande att hunden bara har sprungit förbi ett ställe där det fanns en ren? Det har tyvärr inträffat att man har tolkat bestämmelsen på det sättet att om en liten valp har sprungit förbi en ren anses han ha ofredat renen och därmed kunna skjutas, ja t. o. m. slås ihjäl på annat sätt, och vederbörande har gått fri från ansvar. Kan det vara rimligt?

Alla vi som ändå känner renarnas beteende vet ju att de inte är så enormt känsliga. Om en dresserad hund i sin jaktiver skulle skälla ett tag på en ren, kan de därmed anses ha vållat skada? Jag har aldrig sett att en ren tagit skada av att en hund har skällt ett tag. Vi har accepterat samernas rätt att skjuta hunden om den driver eller stör en ren men att samerna skall ha rättighet att skjuta hunden efter det att den upphört med ofredandet kan inte vara rimligt.

Mot denna bakgrund ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Jag skall inte beskylla herr Johansson i Holmgården för att inte ha läst propositionen, men när han argumenterar får man nästan det intrycket.

Det är riktigt, herr Johansson, att det med lagstiftningens tidigare utformning varit svårt att fastställa en gräns för när ofredande skall anses föreligga, och så är det naturligtvis fortfarande. Men lagstiftningen har ändrats så att man innan hunden avlivats skall göra försök att koppla den,

och det måste innebära en väsentlig skillnad. Är det fråga om oskyldiga valpar eller sällskapshundar, som råkar komma förbi en ren eller en renhjord och ofredar den, torde de med största sannolikhet kunna kopplas. Därmed har man undanröjt faran för att dessa kära husdjur skall avlivas på grund av sådant ofredande.

Jag utgår från att den här lagändringen med största sannolikhet huvudsakligen kommer att beröra jakthundar. I det avseendet är problemet ett helt annat, och därvidlag blir också konsekvenserna av den förändring som utskottsmajoriteten vill genomföra betydligt större. Som jag framhållit i ett tidigare inlägg är det jakthunden som gör den stora skadan. Risken är naturligtvis mycket större att en jakthund, som ofredat en renhjord, sedan den lämnat hjorden kommer att i en framtid återigen ofreda denna. Så snart den får tillfälle kommer den att göra om försöket.

Det är därför som jag anser att utskottsmajoritetens ställningstagande är helt inkonsekvent.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Låt mig för det första säga att jag argumenterar mot bakgrunden av den erfarenhet som jag faktiskt har på detta område. Jag vet vad som förekommit och anser att det är avskräckande. För det andra vill jag framhålla att – som åtminstone alla hundägare känner till – en hund ofta dresseras på ett sådant sätt att den inte låter sig kopplas av främmande människor. För den skull är det inte fråga om en sämre hund. Det finns därför inte heller någon anledning att tillåta att hunden får skjutas på grund av att den inte låter sig kopplas.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Tanum m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Herr Enlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbrukssutskottets hemställan i betänkandet nr 21 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Tanum m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Enlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	191
Nej	-	98
Avstår	-	16

§ 10 Den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 23 i anledning av propositionen 1974:109 om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten jämte motioner.

I propositionen 1974:109 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 8 mars 1974, föreslagit riksdagen att godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten. Huvuddelen av växtskyddsanstaltens verksamhet, forskning och försök, föreslås bli integrerad med lantbrukshögskolan. Inspektionsverksamheten blir överförd till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Rådgivnings- och informationsfrågorna blir fördelade mellan sistnämnda organ och högskolan. Förslaget innebär att växtskyddsanstalten upphör som särskild myndighet och att verksamheten förläggs till Uppsala, Alnarp och Jönköping.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1774 av herr Petersson i Röstånga (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade att den i propositionen 1974:109 föreslagna resistensbiologiska avdelningen lokaliserades till Svalöv,

1974:1786 av herr Larsson i Staffanstorps m. fl. (c, m, fp),

1974:1800 av herrar Larsson i Borrby (c) och Nilsson i Trobro (m) vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1974:109 beslutade att den resistensbiologiska avdelningen inom den framtida växtskyddsorganisationen lokaliserades till Svalöv,

1974:1801 av fru Nilsson i Kristianstad (c) och fru Olsson i Helsingborg (c) samt

1974:1829 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. (c, s, m, fp) vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga att sådana åtgärder vidtogs att de förslag som i motionen anförts beaktades vid omorganisation av växtskyddsverksamheten och att filialerna och filialföreståndartjänsterna endast i organisatoriskt hänseende underställdes lantbruksnämnderna i berörda län.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1974:1774 och 1974:1800 godkänna att den resistensbiologiska verksamheten förlades till Alnarp,
2. anse motionen 1974:1829 besvarad med vad utskottet anförde,

Tisdagen den
21 maj 1974

*Den framtida orga-
nisationen av växt-
skyddsverksam-
heten*

3. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten, såvitt de ej behandlats under föregående punkter,
4. lämna motionen 1974:1786 utan åtgärd,
5. lämna motionen 1974:1801 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Borrby (c), Jonasson (c) och Johansson i Holmgården (c), fru Andersson i Trollhättan (c) samt herr Enlund (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1974:1774 och 1974:1800 beslutade att den resistensbiologiska verksamheten skulle förläggas till Svalöv.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Jag skall inte beklaga att jag tar kammarens tid i anspråk, men jag har anledning att beklaga att så väsentliga ärenden som detta skall behöva behandlas i en atmosfär där ingen egentligen känner för realbehandling av politiska frågor. Det kan väl drabba det ena utskottet den ena gången och det andra den andra gången, men jordbruksutskottet drabbas nog oftare än övriga utskott. Trots detta, herr talman, känner jag för att visa hänsyn till arbetsförhållandena och arbetsmiljön här – till företagsdemokratin, höll jag på att säga.

Detta ärende handlar om en ny ordning för växtskyddsverksamheten i vårt land, som i propositionen 109 föreslås bli överförd till en ny, fastare organisation direkt under lantbrukshögskolan. Jag skall inte beskriva den förändringen mera, men jag vill ändå lägga kammarens ledamöter på minnet att det rör sig om för framtiden mycket väsentliga ting. Det här är inte bara en egoistiskt betonad jordbrukarfråga utan någonting synnerligen betydelsefullt för alla människor, eftersom alla människor är intresserade av vad som finns i den mat de äter. Växtskyddsverksamheten har en mycket högt ställd ambition att i framtiden skaffa fram livsmedel som man i möjligaste mån har kunnat undvika att tillföra giftiga ämnen. Hela den resistensbiologiska forskningen har den ambitionen som grund för sitt arbete.

Jag skall i dag inskränka mig till att något beröra de olika ärenden och åsikter som har redovisats i samband med behandlingen av propositionen.

Det finns vissa s. k. filialer som nu har arbetat – exempelvis i Kalmar, Linköping och Skara. Man har i motioner uttryckt oro för att dessa filialer i den nya organisationen skulle få en minskad roll. Då vill jag hänvisa till utskottets skrivning på s. 3, där utskottet har förklarat att den verksamhet som bedrivs ute på filialerna inte skall minska utan i stället intensifieras. Den får visserligen ett nytt huvudmannaskap, men enligt vad utskottet har kunnat finna skall detta inte på något sätt behöva försämra möjligheterna till verksamhet av denna karaktär utan tvärtom.

Några motionärer har talat för att man skall precisera ett visst antal tjänster i den nya organisationen. Detta beror på att man tidigare har upplevt oro för framtiden. Man har inte haft någon riktig trygghet i anställningen, man har varit litet osäker om den framtida utvecklingen av

verksamheten. Utskottet har inte direkt kunnat tillmötesgå motionärernas önskemål att vi redan i detta skede skulle precisera ett visst antal tjänster. Men i en skrivning på s. 4 har vi förutsatt att "Kungl. Maj:t kommer att ägna stor uppmärksamhet åt frågan om det resursbehov i form av bl. a. tjänster som föreligger för att målet om en effektiv växtskyddsorganisation skall nås". Vi tycker att vi därmed har försökt gardera de önskemål som finns i dessa motioner.

Sedan skulle jag kunna inskränka mig till att säga rent allmänt att vi anser att propositionen är värdefull och riktig och att den bör bifallas. Det finns bara ett litet undantag kvar, som har föranlett en reservation. Den handlar om lokaliseringen av den resistensbiologiska forskningen. Utredningen hade ett remissförfarande, och många remissinstanser talade för att denna forskning kunde lokaliseras till Svalöv. Propositionen har stannat för en lokalisering till Alnarp. Det är väldigt svårt att säga tvärsäkert vilken lokalisering som är den avgjort bästa. Jag tror inte att lokaliseringen är i hög grad avgörande för organisationens möjligheter att arbeta, och jag skall bara kort redovisa de två motiveringar som ligger bakom reservationen.

Vi reservanter har sagt att den resistensbiologiska forskningen borde kunna förläggas till Svalöv i stället för Alnarp. Bakom denna reservation står mittenpartiernas representanter i utskottet. Det ena motivet är att vi vet att det redan gjorts en betydande investering, som kunde utgöra grunden för en fortsatt utveckling av resistensbiologisk forskning i Svalöv.

Det andra motivet är att vi känner litet oro för ytterligare lokalisering i ett område som redan är så pass överhettat som trakten kring Malmö – vid Alnarp – där man kan befara att möjligheterna till lämpliga marker för försöksverksamhet är svårare att finna.

Jag vill med detta som sagt inte ha gjort några tvärsäkra påståenden om var verksamheten lyckligast och bäst kommer att kunna bedrivas. Vi har i reservationen stannat för Svalöv, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och i övrigt till utskottets hemställan.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag skall försöka att mycket kortfattat redogöra för de synpunkter på reservationen som utskottets majoritet skulle vilja anföra.

Som herr Larsson i Borrby nämnt är utskottet när det gäller de väsentliga delarna av förslaget enigt om att tillstyrka propositionen. Endast när det gäller den resistensbiologiska forskningen föreligger en reservation om att denna bör förläggas till Svalöv i stället för till Alnarp.

Vi inom jordbruksutskottets majoritet har funnit klara fördelar med att den resistensbiologiska forskningen liksom övrig helstatlig forskning förläggas där det finns möjligheter till samordning med en forsknings- och utbildningsinstitution. Och en stor del av Sveriges växtskyddsforskning försiggår ju i dag vid lantbrukshögskolans avdelning i Alnarp.

Utskottsmajoriteten har också lagt mycket stor vikt vid att objektiviteten inte får ifrågasättas när man skall pröva olika växtsorters sjukdomsresistens. Vi tycker att ett förläggande till Svalövsinstitutionen skulle kunna innebära en viss misstanke om att objektiviteten kunde

ifrågasättas, därför att Svalövsinstitutionen består ju såväl av Sveriges utsädesförening, med vissa statliga representanter i styrelsen, som av Allmänna svenska utsädesbolaget, som är ett kommersiellt bolag med vissa lantbrukarsammanslutningar som huvudentressenter. Dessa två juridiska personer, alltså Utsädesföreningen och Utsädesbolaget, är som ett siamesiskt tvillingpar, mycket nära förenade genom samarbetsavtal.

Andra växtförädlingsföretag i Sverige har också reagerat mot att man på det sätt som angivits i reservationen skulle förlägga en statlig forskningsverksamhet, som är mycket väsentlig för vår framtida livsmedelsförsörjning och för vårt lantbruk, till en institution med kommersiellt inslag. Eftersom lokaliseringen till Alnarp, som geografiskt ligger mycket nära Svalöv, bjuder synnerligen goda möjligheter till ett samarbete mellan både personer och institutioner på växtskyddets och växtförädlingens område, torde inte utskottets förslag lända till någon större skada för verksamheten i Svalöv. Och någon större regionalpolitisk skillnad, som herr Larsson i Borrby ville låta påskina skulle föreligga mellan en förläggning till två orter nära varandra i det expansiva Västskåne, tycker jag inte det kan vara fråga om.

Herr talman! Med detta korta anförande yrkar jag bifall till utskottets förslag på samtliga fem punkter, vilket innebär avslag på den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	198
Nej	—	104
Avstår	—	3

Punkterna 2—5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

*Vissa förutsätt-
ningar för kompen-
sation för mervärde-
skatt på bostads-
byggande*

§ 11 Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

Nr 38 i anledning av propositionen 1974:113 med förslag till lag om ändring i förordningen (1965:139) om Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa, m. m.

Inrikesutskottets betänkanden

Nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:120 angående anslag till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m. för budgetåret 1974/75

Nr 12 i anledning av propositionen 1974:87 angående vissa pensionsfrågor, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt

§ 12 Vissa förutsättningar för kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 29 angående vissa förutsättningar för kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande.

Utskottet hade med utnyttjande av sin initiativrätt hemställt, att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande i enlighet med vad utskottet anfört.

Avvikande mening hade anförts av herrar Wennerfors (m) och Adolffson (m).

Herr ADOLFSSON (m):

Herr talman! Till civilutskottets betänkande nr 29 är fogad en avvikande mening. Med den motivering som återfinns i denna ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Riksdagen har ju tidigare beslutat om kompensation för mervärdeskatt på visst bostadsbyggande. Sådan kompensation har utgått för ny- och ombyggnad av bostadshus som påbörjats under 1974 och avslutas före utgången av 1975. Nu har det emellertid framkommit att det för en del bostadshus som byggs och blir färdiga under 1975 inte kommer att utgå någon kompensation. Anledningen härtill är att husen har påbörjats före 1974. Civilutskottet har ansett att det måste vara ett förbiseende att beslutet utformats på det sättet och att det har uppstått en situation som inte var förutsedd. Därför har utskottet tagit det här initiativet för att ge möjlighet till rättelse.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Tisdagen den
21 maj 1974*Vissa förutsätt-
ningar för kompen-
sation för mervärde-
skatt på bostads-
byggande*

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på utskottets hemställan, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Adolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren avslagit utskottets ifrågavarande hemställan.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Adolfsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	247
Nej	-	42
Avstår	-	1

§ 13 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle kulturutskottets betänkande nr 15, utbildningsutskottets betänkanden nr 27 och 28 samt kulturutskottets betänkande nr 11 i nu angiven ordning uppföras närmast efter skatteutskottets betänkande nr 39.

§ 14 Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 27 med anledning av propositionen 1974:103 med förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbetomma allmänna handlingar

Skatteutskottets betänkanden

Nr 34 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:84 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1972:266) om skatt på annonser och reklam jämte motioner

Nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:117 med förslag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), m. m. jämte motioner

Nr 38 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:98 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, m. m. jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkande

Nr 23 i anledning av propositionen 1974:104 angående ersättningsregler inom sjukförsäkringen för läkarvård hos privat praktiserande läkare m. m. jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 29 med anledning av propositionen 1974:82 angående skolledningen vid gymnasieskolenheter med utbildning för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring m. m. jämte motioner

Nr 87

Tisdagen den
21 maj 1974

Nr 30 med anledning av propositionen 1974:99 angående särskilda institutionsföreståndare i vissa ännen på grundskolans högstadium m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 24 i anledning av propositionen 1974:107 angående intrång i Abisko nationalpark jämte motioner

Nr 25 i anledning av propositionen 1974:108 med förslag till gemensam ledning m. m. för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt jämte motioner

Nr 26 i anledning av motion om ett inflationsskydd inom jordbruket

Nr 27 i anledning av motion om en översyn av skördeskadeskyddet

Nr 28 i anledning av motioner angående importkontroll av vissa livsmedel

Näringsutskottets betänkande

Nr 37 i anledning av motioner med förslag till ändrade bestämmelser angående allmänna pensionsfondens aktieplaceringar, m. m.

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 1.28.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert